

**VLADA CRNE GORE
NACIONALNI SAVJET ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE**

**STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV
KORUPCIJE
2024-2028**

ZA DRUŠTVO JEDNAKIH ŠANSI

SADRŽAJ:

1. UVOD	6
1.1 Svrha donošenja strateškog dokumenta	6
1.2 Usklađenost sa nacionalnim strateškim okvirom	5
1.3 Usklađenost sa obavezama iz procesa pregovora Crne Gore sa Evropskom unijom	7
1.4 Druge međunarodne obaveze Crne Gore	14
1.5 Pravni okvir	16
2. ANALIZA STANJA	19
2.1 Dostignuća i izazovi implementacije Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014.)	14
2.2. Analiza postojećeg stanja	17
2.3 Korupcija i organizovani kriminal	37
2.4 Realizovane aktivnosti i postignuti rezultati 2022-2023. godina	40
2.5 Ključni nalazi analize stanja	42
3. VIZIJA, ADRESATI, STRATEŠKI I OPERATIVNI CILJEVI BORBE PROTIV KORUPCIJE	45
4. OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA STRATEGIJE I MEĐUNARODNIH PARTNERA	66
5. MONITORING, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA	82
6. INFORMACIJA ZA JAVNOST O CILJEVIMA I OČEKIVANIM UČINCIMA STRATEGIJE	72

Skraćenice:

MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
UP	Uprava policije
MP	Ministarstvo pravde
MLjMP	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
MF	Ministarstvo finansija
MVP	Ministarstvo vanjskih poslova
MER	Ministarstvo ekonomskog razvoja
MZ	Ministarstvo zdravlja
MJU	Ministarstvo javne uprave
SDT	Specijalno državno tužilaštvo
ANB	Agencija za nacionalnu bezbjednost
ASK	Agencija za sprječavanje korupcije
PU	Poreska uprava
UC	Uprava carina
BOK	Biro za operativnu koordinaciju
VNB	Vijeće za nacionalnu bezbjednost
OKG	Organizovana kriminalna grupa
UK	Uprava za nekretnine
UDI	Uprava za državnu imovinu
EK	Evropska komisija
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
ODIHR	Organizacija za demokratske institucije i ljudska prava
GRECO	Grupa zemalja za borbu protiv korupcije
TI	Transparency International
UNCAC	Konvencija Ujedinjenih nacija za borbu protiv korupcije
EPAC	Evropski partneri protiv korupcije

- **UVOD**

1. SVRHA DONOŠENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

Korupcija je jedna od nacionalnih prijetnji svakoj državi i jedan od najopasnijih društvenih fenomena koji ugrožava ljudska prava, demokratiju, podriva vladavinu prava, narušava socijalnu pravdu, fer konkurenciju, urušava poslovno okruženje, usporava privredni rast, predstavlja prijetnju organima vlasti, narušava stabilnost državnih organa i organa lokalne samouprave i prijetnja je po sveukupan društveni moral.

Navedena pojava podriva integritet institucija i organizacija i pojedinaca u njima i povezana je sa pretjeranom birokratijom i regulativom i nedostatkom ravnoteže između diskrecije u donošenju odluka i odgovornosti. Pored ugrožavanja ljudskih prava, pravde, nepristrasnosti i profesionalizma, već predstavlja i ekonomski problem, na način da ugrožava tržišnu konkurenciju i dovodi do nejednakih uslova poslovanja, i postavlja barijere ulasku na tržište. Takođe, deformiše i strukturu proizvodnje (na štetu proizvoda za koje je karakterističan dugoročan i sporiji obrt kapitala jer korupcija stvara neizvjesnost u pogledu dugoročnih projekata, bez kojih nema održivog rasta i razvoja).

Podižući troškove poslovanja preduzeća, korupcija obara i stopu prinosa kod investicionih projekata usljed čega imamo izostanak investicija i seljenje kapitala iz zemlje sa raspostranjenom korupcijom. Prema tome, sveobuhvatna borba protiv korupcije ima izuzetan pravni i ekonomski značaj, te stoga je potrebna snažna politička volja za borbu protiv korupcije, djelotvorna strategija, kao i uključenost cjelokupnog društva, organa za sprovođenje zakona, poslovne zajednice, građana i civilnog sektora na podizanju svijesti o potrebi afirmacije nulte stope tolerancije na korupciju.

Iako ne postoji jedinstvena, sveobuhvatna i opšte prihvaćena definicija korupcije, prilikom definisanja Strategije, polazi se od razumijevanja da korupcija predstavlja zloupotrebu položaja u cilju sticanja privatne koristi kojom se ugrožava javni interes¹.

Postoje brojne međunarodno prihvaćene definicije korupcije koje su razvijene od strane međunarodnih organizacija, kao i nacionalnih vlasti i akademskih krugova.

Ove definicije korupcije naglašavaju ključne elemente kao što su zloupotreba ovlašćenja ili moći, povjerenih funkcija, težnju za ličnom koristi na štetu javnog interesa.

Korupcija podrazumijeva širok spektar kriminalnog ponašanja u čijoj osnovi se nalazi zloupotreba javne funkcije u privatne svrhe, zarad sticanja koristi za sebe ili druge. U današnjem svijetu korupcija je globalno rasprostranjen fenomen, pa se s pravom može reći da ne postoje države niti segmenti društva u kojima ne egzistiraju univerzalno prepoznatljivi modeli koruptivnog ponašanja, od mita do trgovine političkim uticajem. U kakvoj god formi i gdje god da se korupcija javlja, ona predstavlja ozbiljnu prijetnju osnovnim principima i vrijednostima javnog poretka,

¹ Priručnik Ujedinjenih nacija za antikorupcijske politike

narušava povjerenje građana u demokratiju, predstavlja negaciju pravne države i ljudskih prava, sprečava socijalni i ekonomski razvoj. Ipak, činjenica je da korupcija u određenim državama, po svojim razmjerama, predstavlja prijetnju njihovim vitalnim interesima. Nema sumnje da Crna Gora spada u red onih država u kojima se borba protiv korupcije, sticajem poznatih okolnosti, postavlja kao istorijski izazov današnje generacije budući da korupcija u Crnoj Gori po svojim karakteristikama jeste egzistencijalna prijetnja vitalnim interesima i osnovnim vrijednostima države i društva. Imajući u vidu poroznost institucija, nedostatnost resursa kao i nedovoljnu razvijenost postojećih antikoruptivnih mehanizama od naročitog značaja je da se svi raspoloživi društveni kapaciteti stave u funkciju borbe protiv korupcije.

Korupcija, kako je definiše *Transparency International*, predstavlja: “zloupotrebu povjerenih ovlašćenja radi sticanja privatne koristi. Korupcija razara povjerenje, oslabljuje demokratiju, zaustavlja ekonomski razvoj i dodatno podstiče nejednakost, siromaštvo, društvene podjele i ekološku krizu. Otkrivanje korupcije i procesuiranje odgovornih lica moguće je samo ako se razumiju način na koji korupcija funkcioniše, kao i sistemi koji je omogućavaju.”²

Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), Savjet Evrope i Konvencija Ujedinjenih nacija za borbu protiv korupcije (UNCAC) ne propisuju definiciju korupcije, već se fokusiraju na identifikaciju konkretnih koruptivnih krivičnih djela koja bi kao takva trebalo da budu utvrđena u nacionalnim zakonodavstvima država potpisnica.

Prioriteti Vlade Crne Gore u borbi protiv korupcije zasnovani su na izvještajima Evropske komisije u oblastima za Pregovaračka poglavlja 23 i 24, kao i kroz sprovođenje preporuka Grupe država za borbu protiv korupcije (GRECO), kao tijela Savjeta Evrope, koji kao ključnu preporuku u ovoj oblasti ističu potrebu razvoja strateškog i proaktivnog pristupa za borbu protiv korupcije.

U strateškom dijelu a shodno preporuci iz Izvještaja Evropske komisije za 2023. godinu, prioritet Vlade je donošenje nove Strategije za borbu protiv korupcije.

U skladu sa navedenim strateškim opredjeljenjem, Vlada Crne Gore je 22. februara 2024. godine donijela Odluku o obrazovanju Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije ("Službeni list Crne Gore", br. 016/24 od 23.02.2024), čiji je jedan od zadataka razvoj Strategije za borbu protiv korupcije sa akcionim planom za njegovo sprovođenje, a što je i jedna od obaveza u okviru privremenih mjerila za pregovaračko Poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava.

Poptredsjednik Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju je obrazovao dana 05.03.2024. godine radnu grupu za izradu Strategije za borbu protiv korupcije, koju čine predstavnici kabineta poptredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju, predsjednici Vrhovnog suda, Vrhovnog državnog tužilaštva, Ministarstva finansija, pravde, zdravlja, unutrašnjih poslova, prosvjete, nauke i inovacija, Ahencije za sprečavanje korupcije, Uprave policije i Uprave carina. Radnu grupu čini predsjednik i 15 članova, od čega su predsjednik i tri člana muškog roda, dok su 12 članica radne grupe ženskog roda.

² <https://www.transparency.org/en/what-is-corruption>

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

Strategija za borbu protiv korupcije (u daljem tekstu: Strategija) definiše: strateški pravac i ciljeve u borbi protiv korupcije, prioritete mjere za uspostavljanje efikasnog sistema za borbu protiv korupcije u javnom i privatnom sektoru, uloge i odgovornost svih subjekata što je osnov za efikasan razvoj održivog sistema za monitoring i evaluaciju sveobuhvatnog nacionalnog odgovora na korupciju.

Posebna pažnja u oblasti korupcije biće posvećena oblastima od posebnog rizika na korupciju, i to: pravosuđe, policiju i carinu, životnu sredinu, urbanizam, javne nabavke, lokalnu samoupravu, preduzeća u državnom vlasništvu, odnosno vlasništvu lokalnih samouprava.

Strategija predstavlja okvir za donošenje Akcionog plana za 2024- 2028. godinu, u kome će biti određeni ciljevi, mjere, nosioci aktivnosti, kao i dinamika njihovog ostvarivanja i indikatori učinka, a sve u skladu sa preporukama EU i Savjeta Evrope i drugih međunarodnih partnera.

Prilikom definisanja ciljeva pošlo se od preporuka iz relevantnih izvještaja međunarodnih insitucija i organizacija, zatim obaveza definisanih u Programu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2023 – 2024, Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine i dr.

Takođe, vodilo se računa o usaglašenosti sa relevantnim međunarodnim standardima u oblasti korupcije, kao i drugim međunarodnim instrumentima u ovoj oblasti, uključujući pravnu tekovinu Evropske unije - *acquis communautaire*.

Strategija za borbu protiv korupcije je sveobuhvatna strategija koja se primjenjuje na sve organe zakonodavne, sudske i izvršne vlasti na državnom i lokalnom nivou, na organe državne uprave, nezavisna tijela, regulatorna tijela, javne ustanove, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja.

Osnovna načela na kojima je zasnovana Strategija su:

- Načelo vladavine prava;
- Načelo nulte tolerancije na korupciju;
- Načelo odgovornosti;
- Načelo efikasnosti;
- Načelo transparentnosti;
- Načelo etike i integriteta;

Strategija obuhvata tri ključna elementa:

- 1) efikasnu primjenu antikorupcijskih propisa;
- 2) prevenciju, koja podrazumeva otklanjanje uslova za nastanak i razvoj korupcije, i
- 3) podizanje svijesti i edukacija javnosti, u cilju dobijanja podrške za sprovođenje strategije.

Vlada Crne Gore će uspostaviti sistem praćenje realizacije Strategije i Akcionog plana i slijediti najbolju praksu redovnog i objektivnog izveštavanja javnosti o njihovoj učinkovitosti.

U pogledu uticaja strateškog dokumenta na životnu sredinu, nakon detaljnog razmatranja možemo zaključiti da Strategijom za borbu protiv korupcije, nije potrebno propisivati posebne mjere koje se odnose na životnu sredinu. Strateški dokument ne obuhvata pitanja koja se tiču evropske zelene agende, i ne doprinosi postizanju ciljeva i indikatora održivog razvoja povezanih sa ekološkim pitanjima i unapređenjem životne sredine.

1.2 Usklađenost sa nacionalnim strateškim okvirom

Kada je u pitanju strateški okvir Crne Gore, posebno je važno istaći da je ovo druga Strategija za borbu protiv korupcije i da shodno tome predstavlja zajednički napor svih relevantnih institucija koje mogu pružiti svoj doprinos u ovoj oblasti.

U periodu od 2005. do 2023. godine antikorupcijske politike u Crnoj Gori bile su definisane sljedećim planskim dokumentima:

- Programom borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala iz 2005. godine, sa akcionim planovima za sprovođenje Programa za 2006-2008. i 2008-2009.
- Strategijom za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala za period 2010-2014. godine, sa akcionim planovima za sprovođenje Strategije za 2010-2012. i 2013-2014.
- Akcioni plan za Poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava; i
- Operativni dokument za sprečavanje korupcije u oblastima od posebnog rizika (annex AP 23).

Od isteka Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala 2010 – 2014, Crna Gora nema krovni strateški dokument koji bi objedinio i sinhronizovao napore, aktivnosti i nadležnosti svih državnih institucija koje bilo preventivno, bilo represivno djeluju na suzbijanju korupcije.

U martu 2016. godine, usvojen je Operativni dokument koji je sadržao je mjere koje su označene kao nerealizovane ili djelimično realizovane u Akcionom planu za praćenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala 2010 – 2014, ali i nove mjere definisane od strane predstavnika nadležnih institucija.

Imajući u vidu sve zahtjevnije obaveze iz pregovaračkog procesa Crne Gore sa Evropskom unijom, kao i potrebu da se ne zaostaje s reformama u oblasti sprečavanja korupcije, a uzimajući u obzir činjenicu da je važenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014), kao i njenih pratećih akcionih planova (2010-2012 i 2013-2014), isteklo krajem 2014. godine, bilo je potrebno donijeti dokument kojim bi se nastavilo praćenje aktivnosti u oblastima od posebnog rizika koje je pokrivala navedena Strategija i prateći akcioni planovi, kao i da se dio oko borbe protiv korupcije djelimično pokuša urediti. U julu 2016. godine adaptacijom akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava, u okviru oblasti koja se odnosi na sprečavanje korupcije, u dijelu 2.1.7 predviđeno je donošenje Operativnog dokumenta za sprečavanje korupcije u oblastima od posebnog rizika za sva ona značajna pitanja koja nisu obuhvaćena ovim Akcionim planom.

Operativni dokument za sprečavanje korupcije u oblastima od posebnog rizika u potpunosti prati metodologiju i strukturu izrade AP 23, pa se i izvještavanje po ovom dokumentu vršilo se istovremeno kad i izvještavanje po AP 23, i to od strane Radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava.

Informacija o stepenu realizacije mjera iz akcionih planova za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala(2010 – 2014) iz aprila 2015. godine, Izvještaj o stepenu realizacije nerealizovanih i djelimično realizovanih mjera i aktivnosti iz Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014) koji je usvojen 21. i 2016, adaptirani AP23 od 19. II 2015. kao i Analiza izvršenja mjera iz strateških antikorupcijskih planova za oblasti od posebnog rizika hrvatskog eksperta iz marta 2015. godine, predstavljali su polazne osnove za izradu navedenog Operativnog dokumenta.

Pored Operativnog dokumenta za sprečavanje korupcije u oblastima od posebnog rizika, Crna Gora u nedostaku strateškog okvira pokušava da strateško koordiniranje u borbi protiv korupcije uredi kroz obrazovanje Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije na visokom nivou, koji je prvi put obrazovan 2021. godine od strane Vlade Crne Gore.

Sve navedeno nije dovoljno da se dio oko borbe protiv korupcije uredi na adekvatan način, pa je Crna Gora u obavezi da što prije usvoji novu Strategiju za borbu protiv korupcije, jer period od skoro 10. godina bez važnog strateškog dokumenta u borbi protiv korupcije imao je i negativne perkursije na proces pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji, i onemogućio je adekvatno koordiniranje organa koji učestvuju u sprečavanju i borbi protiv korupcije.

Kao oblasti od posebnog rizika prepoznate su: javne nabavke, privatizacija, urbanizam, obrazovanje, zdravstvo, lokalna samouprava i policija.

Nakon toga, Zajedničkom pozicijom Evropske unije, definisano je ukupno 45 privremenih mjerila u Poglavlju 23, od kojih se 14 odnose na borbu protiv korupcije.

Strategija za borbu protiv korupcije je uskađena sa strateškim dokumentima, koja su od značaja za konkretnu javnu politiku, kao što su:

- **Srednjoročni program rada Vlade 2022-2024. godinu i Program rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu**

Srednjoročnim programom rada Vlade 2022-2024. godinu i Programom rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu u okviru jednog od ključnih prioriteta "Vladavina prava i jednake šanse", kao najvažniji zadaci istaknuti su obezbjeđenje jednakosti građana i građanki u pravima i pred zakonom, izgradnja jakih i efikasnih institucija državnog aparata, očuvanje bezbjednosti i borba protiv korupcije i organizovanog kriminala i snaženje nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa.

- **Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2023 - 2024.**

Kao jedan od ključnih dokumenata posebno se izdvaja **Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2023 - 2024. (PPCG)**. Isti predstavlja sveobuhvatan strateški dokument koji prati reforme u dijelu usklađenosti nacionalnog zakonodavstva sa evropskom pravnom tekovinom, koji takođe prati reforme u dijelu strateškog okvira, a koje se odnose na sposobnost Crne Gore da preuzme obaveze koje proističu iz članstva u EU u svakom od 33 poglavlja, ali i pripreme administrativnih kapaciteta naših institucija. Donošenje Strategije za borbu protiv korupcije planirano je kroz Pregovaračko poglavlje 23- Pravosuđe i temeljna prava.

- **Strategija nacionalne bezbjednosti**

Strategija nacionalne bezbjednosti prepoznaje strateški interes Crne Gore: "Jačanje kapaciteta za suprotstavljanje obavještajnom i hibridnom djelovanju drugih država, terorizmu i drugim oblicima organizovanog nasilja, organizovanog kriminala i korupcije, i prijetnji po ekonomske interese". S obzirom da je Strategije za borbu protiv korupcije usmjerena ka objedinjenom pristupu u borbi protiv korupcije i primjene nulte tolerancije prema svim oblicima koruptivnog ponašanja, daće se doprinos u ostvarivanju ovog strateškog interesa i ciljeva definisanih Strategijom nacionalne bezbjednosti.

- **Strategija reforme pravosuđa 2024-2027, sa Akcionim planom za period 2024-2025. godina**

Strategija reforme pravosuđa 2024-2027 predviđa da je potrebno značajno smanjiti korupciju i podmićivanje u svim njihovim pojavnim oblicima; razviti djelotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim nivoima; osigurati odgovorno, inkluzivno, participativno i reprezentativno donošenje odluka na svim nivoima, kao i osigurati javni pristup informacijama i zaštitu osnovnih sloboda, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima.

- **Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine**

U okviru **Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine**, prepoznata je potreba borbe protiv organizovanog kriminala. Tako je u okviru strateškog cilja 4.2.3 – "Razvijati državu kao efikasnu vladavinu prava", naznačeno je da kriminal, organizovani kriminal, korupcija, a od skoro i terorizam, predstavljaju ozbiljne izazove i prijetnje za savremene države. Na ove izazove države najčešće ne mogu adekvatno da odgovore same, neophodno je šire unutar-društveno, ali i međunarodno partnerstvo, kako bi se ove pojave eliminisale ili barem svele na najmanju moguću mjeru. Preduzimanjem aktivnosti definisanih u sklopu operativnog cilja 1, odnosno razviti pristup uključenosti cijele Vlade u borbi protiv korupcije uticaće se na poboljšanje ovog segmenta i na nacionalnom nivou, što će se u krajnjem i reflektovati na doprinos u ostvarenju cilja definisanog NSOR.

- **Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma 2022-2025.**

Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma 2022-2025. godine ističe da su pranje novca i terorizam organizovani oblici kriminalne djelatnosti i da

gotovo uvijek imaju međunarodni karakter. Ova strategija je postavila između ostalih, operativni cilj "Unaprijediti profesionalni razvoj i jačati institucije kako bi se povećala saradnja i efikasnosti organa za sprovođenje zakona". Stoga realizacija ciljeva iz ove strategije i predmetne strategije imaće za rezultat uspješnu borbu protiv korupcije.

- **Strategija za razvoj zdravstva za period od 2023-2027. godine sa Akcionim planom za period 2023-2024. godinu,**

Strategiju za razvoj zdravstva za period od 2023-2027. godine predviđa u Strateškom cilju 1, Operativni cilj 2 Adresiranje problema korupcije u sektoru zdravstva kroz uvođenje većeg nivoa transparentnosti u radu i implementaciju mjera za borbu protiv korupcije.

- **Strategija upravljanja ljudskim resursima u Upravi policije za period 2019-2024. godine**

Cilj ovog strateškog dokumenta je da osigura da svi procesi upravljanja ljudskim resursima, počev od prijema, ocjene rada, napredovanja, razvoja karijere, sistema plata i nagrađivanja, profesionalnog razvoja i prestanka radnog odnosa budu zasnovani na sistemu profesionalnih sposobnosti (meritornosti). Takođe, akcenat Strategije je između ostalog i sprovođenje specijalističkih i drugih obuka i jačanje profesionalnog integriteta.

1.3 Usklađenost sa obavezama iz procesa pregovora Crne Gore sa Evropskom unijom

- **Izveštaj Evropske komisije za 2023. godinu**

U Izveštaju Evropske komisije (EK) za 2023. godinu³, u dijelu koji se tiče **borbe protiv korupcije**, istaknuto je da je Crna Gora je postigla određeni nivo spremnosti u **borbi protiv korupcije**. Postignut je ograničen napredak. Korupcija, uključujući korupciju na visokom nivou, ostaje pitanje koje izaziva zabrinutost i preovladava u mnogim oblastima, uključujući i državne strukture. Crna Gora nije u dovoljnoj mjeri unaprijedila svoj zakonodavni i strateški okvir za sprječavanje i borbu protiv korupcije u skladu sa pravnim tekovinama EU, evropskim i međunarodnim standardima. **Konkretno, i dalje ostaje potreba za donošenjem nove integrisane strategije i akcionog plana.** Crna Gora još uvijek nije osigurala međuinstitucionalnu saradnju i koordinaciju između svih uključenih organa, kao ni koherentnost i jasno opisivanje i razumijevanje njihovih mandata, uloga i odgovornosti. Pod istragom je nekoliko istaknutih slučajeva korupcije. Crna Gora tek treba da pokaže strog i nedvosmislen odgovor krivičnog pravosuđa na ovu kritičnu pojavu. Postignut je ograničen napredak u sprječavanju korupcije. Rezultati Agencije za borbu protiv korupcije su kvantitativno poboljšani. Međutim, treba dalje da se osigura njena nezavisnost, odgovornost, nepristrasnost i proaktivnost. Potrebno je da se unaprijedi Zakon o sprječavanju korupcije.

Što se tiče **borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije na visokom nivou**, Specijalno tužilaštvo je postupilo sa oprezom u pokretanju nekoliko istraga visokog profila, koje izgleda

³ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/e09b27af-427a-440b-a47a-ed5254aec169_en?filename=SWD_2023_694%20Montenegro%20report.pdf

ukazuju na duboku infiltraciju korupcije i organizovanog kriminala u državne strukture, uključujući i najviši nivo pravosuđa i organa za sprovođenje zakona. Pravosudni sistem Crne Gore treba da pokaže snažan, strog, koherentan i nedvosmislen odgovor. Crna Gora mora dodatno da poboljša rezultate istraga, krivičnog gonjenja, pravosnažnih presuda i konfiskacije imovine u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije na visokom nivou. Potrebno je da se sprovede odvratajuća i efikasnija politika krivičnog sankcionisanja i odgovor krivičnog pravosuđa kako bi se izbjegla percepcija nekažnjivosti. Treba da se poboljša efikasna i sistematska upotreba finansijskih istraga i zaplijene i konfiskacije imovine. Napori u ovoj oblasti politike prvenstveno bi trebalo da budu usmjereni na one sektore koji su najosjetljiviji na korupciju.

- **Akcioni plan za poglavlje 23. Pravda, sloboda i bezbjednost**

Poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava zvanično je otvoreno 18. decembra 2013. na Međuvladinoj konferenciji u Briselu. Pregovaračko poglavlje 23 posvećeno je pravosuđu i temeljnim pravima. Propisi i standardi iz ovog poglavlja odnose se na jačanje nezavisnosti, nepristrasnosti i profesionalnosti u pravosuđu, borbu protiv korupcije, kao i očuvanje i jačanje ostvarivanja temeljnih prava. U skladu s ovom podjelom standarda, učinjena je i podjela po podoblastima. Tako je poglavlje 23 podijeljeno na sljedeće podoblasti: pravosuđe, borba protiv korupcije (prevencija i represija) i temeljna prava. U okviru svake podoblasti utvrđene su i mjere koje nadležni organi sprovode u cilju realizacije Akcionog plana za PP 23. Ispunjavanje obaveza koje proističu iz Poglavlja 23 trebalo bi da doprinese smanjenju stope kriminala, kao i sprečavanju korupcije, čime će Crna Gora efikasno povećati bezbjednost svojih građana i građanki.

- **Privremena mjerila za Poglavlje 23**

Borba protiv korupcije je sastavni dio **Privremenih mjerila za Poglavlje 23** a poseban akcent je stavljen na dio koji se odnosi na potrebu izrade novog pravnog, institucionanlog i strateškog okvira u oblasti korupcije, kao i izmjena i dopuna Zakona o sprječavanju korupcije.

Konkretno, u okviru privremenog mjerila broj 20 predviđeno je donošenje nove strategije i akcionog plana za borbu protiv korupcije, zasnovanih na evaluaciji prethodne strategije, a uzimajući u obzir naučene lekcije, obuhvatajući određeni vremenski period i sa odgovarajućim ljudskim i finansijskim resursima dodijeljenim za njeno sprovođenje.

Takođe, naglašena je potreba ispunjenja preporuka iz peer review misije iz 2021. godine, kao i ispunjavanje preporuka GRECO i ODIHR.

- **Strateški okvir Evropske unije za borbu protiv korupcije**

1. Konvencija o borbi protiv korupcije u kojoj učestvuju službenici EU-a ili službenici država članica EU-a

Prema Konvenciji, svaka država EU-a mora preduzeti potrebne mjere da bi kriminalizovala i davanje mita i primanje mita od strane državnih službenika. Konvencijom je obuhvaćeno i učestvovanje u bilo kojem od ovih oblika korupcije i potsticanje na nju.

2. Okvirna odluka Vijeća 2003/568/PUP o borbi protiv korupcije u privatnom sektoru

Okvirnom odlukom se kriminalizuje i aktivna i pasivna korupcija u privatnom sektoru. Pravna lica mogu biti odgovorna za takva krivična djela.

3. Odluka 2008/852/PUP o mreži kontakt osoba u borbi protiv korupcije

Odlukom se uspostavlja mreža kontakt osoba u borbi protiv korupcije u okviru Evropske unije, a koja se razvija na temelju postojeće saradnje sa evropskim partnerima protiv korupcije (EPAC).

4. Odluka (EU) 2016/456 – uslovi za istrage Evropske kancelarije za borbu protiv prevara Evropske centralne banke u području sprečavanja prevara, korupcije i svih drugih nezakonitih aktivnosti koje utiču na finansijske interese EU-a

Ovom odlukom se utvrđuju uslovi pod kojima Evropska kancelarija za borbu protiv prevara (OLAF) može istraživati Evropsku centralnu banku (ESB) zbog tvrdnji o prevarama, korupciji i svim drugim nezakonitim aktivnostima koje utiču na finansijske interese EU-a.

5. Zajednička komunikacija Evropskom parlamentu, Vijeću i Evropskom privrednom i socijalnom odboru o borbi protiv korupcije od 3.5.2023. godine

1.4 Nezavisnost organa za borbu protiv korupcije

Pravno obavezujuća međunarodna dokumenta nameću obavezu postojanja nezavisnih i autonomnih antikorupcijskih tijela koja će imati funkcionalnu i finansijsku nezavisnost.

Takođe, u skladu s relevantnim međunarodnim instrumentima, standardima i praksama, ova tijela trebaju biti oslobođena bilo kakvog vanjskog utjecaja i imati potrebne resurse kako bi mogla obavljati svoje funkcije efikasno i neometano. Nacrt zakona usklađen je sa sljedećim međunarodnim instrumentima:

- **UNCAC** (Poglavlje II Preventivne mjere, Član 6 Preventivno antikorupcijsko tijelo ili tijela, specijalizovana tijela i princip integriteta u javnom sektoru, kao i Poglavlje III Kriminalizacija i sprovođenje zakona);
- **Rezolucija (97)24 Odbora ministara Savjeta Evrope o dvadeset vodećih principa u borbi protiv korupcije** propisuje da je potrebno: „osigurati da organi nadležni za prevenciju, istragu, krivično gonjenje i osudu krivičnih djela korupcije uživaju nezavisnost i autonomiju koja odgovara njihovim funkcijama, da su oslobođeni nekorektnog uticaja i da su im na raspolaganju efikasna sredstva za prikupljanje dokaza, zaštitu lica koja pomažu nadležnima u borbi protiv korupcije i za očuvanje povjerljivosti istraga.“

- **Krivičnopravna konvencija Savjeta Evrope** u članu 20 (Specijalizovana tijela) propisuje sljedeće: „ Svaka potpisnica će usvojiti takve mjere koje mogu biti neophodne da bi se obezbijedilo da lica ili entiteti budu specijalizovani u borbi protiv korupcije. Oni će imati neophodnu nezavisnost u skladu sa osnovnim principima pravnog sistema države potpisnice, kako bi mogli efikasno da vrše svoje funkcije bez nepotrebnih pritisaka. Država potpisnica će obezbijediti da osoblju takvih entiteta bude pružena adekvatna obuka i finansijska sredstva za obavljanje njihovih zadataka“.
- Odredbe **Gradanskopravne konvencije Savjeta Evrope** propisuje obavezu zaštite" lica koje otkrivaju korupciju" (Član 9) i nadoknada štete onima koji su pretrpjeli štetu kao rezultat korupcije (članovi 3 i 4).
- **GRECO** propisuje nezavisnost antikorupcijskih tijela i u tom pravcu daje preporuke i pruža smjernice zemljama članicama kako bi osigurale da njihova antikorupcijska tijela budu nezavisna, djelotvorna i adekvatno opremljena za borbu protiv korupcije. Ove smjernice uključuju aspekte kao što su zakonski okviri, struktura, funkcionalna i finansijska nezavisnost, te druge relevantne faktore koji doprinose efikasnosti antikorupcijskih tijela.
- **Standardi EPAC-a** (Evropski partneri protiv korupcije) opisuju vodeće principe i parametre nezavisnosti tijela za borbu protiv korupcije koje bi trebalo da ispune autoriteti za borbu protiv korupcije u skladu sa međunarodnim konvencijama, pravnim instrumentima i najboljom praksom.
- **Deklaracija o 10 zajedničkih mjera za suzbijanje korupcije u Jugoistočnoj Evropi**, posebno u smislu mjere br. 3 koja se odnosi na obavezu postavljanja visokih standarda integriteta i mehanizama kontrole za rješavanje i smanjenje korupcije u javnoj upravi i pravosudnom sistemu.

1.5. Druge međunarodne obaveze Crne Gore

Pored obaveza koje proističu iz EU okvira, značajnu ulogu u oblasti borbe protiv transnacionalnog organizovanog kriminala imaju obaveze koje je Crna Gora preuzela na globalnom nivou, primarno u okviru sistema Ujedinjenih nacija (UN). Jedna od obaveza na koju je važno ukazati je:

- **Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije**

UNCAC je sveobuhvatni međunarodni instrument namijenjen borbi protiv korupcije širom svijeta. Kao što je navedeno u preambuli Konvencije, korupcija ne samo da ugrožava stabilnost i bezbjednost društva, institucija i vrijdnosti demokratije, etičkih vrednosti i pravde, održivog razvoja i vladavine prava već predstavlja transnacionalni fenomen koji utiče na sva društva i ekonomije. Uz ratifikaciju od strane 176 država članica (24. jula 2015. godine), Konvencija je upostavila mehanizam protivljenja korupciji kao globalnoj normi i eliminisala korupciju kao globalnu aspiraciju. Države članice Konvencije moraju da preduzmu efikasne mjere za

sprječavanje korupcije (poglavlje II, čl. 7 do 14), kriminaliziju koruptivna djela i obezbijede efikasno sprovođenje zakona (poglavlje III, čl.15 do 42), kao i da sarađuju sa drugim državama ugovornicama u sprovođenju zakona u borbi protiv korupcije (poglavlje IV, čl. 43 do 50) i pomažu jedni drugima u oduzimanju imovine stečene korupcijom (poglavlje V, čl. 51 do 59).

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije propisuje da države izrade i sprovode ili održavaju efikasne, koordinisane politike protiv korupcije koje promovisu učešće društva i odražavaju principe vladavine prava, pravilnog upravljanja javnim politikama i javnom imovinom, integriteta, transparentnosti i odgovornosti (Član 5, stav 1) (Ujedinjene nacije, 2004).

- **Grupa zemalja Savjeta Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO)**

Jedna od preporuka GRECO-a u okviru petog kruga evaluacije koji se odnosio na sprečavanje korupcije i unapređivanje integriteta u okviru organa centralne vlasti (na najvišim izvršnim funkcijama) i agencijama za sprovođenje zakona⁴ glasi: “Evaluacioni tim GRECO-a (ETG) napominje da trenutno nije stavljen pravi fokus na rizike od korupcije sa kojima se naročito suočavaju lica na najvišim izvršnim funkcijama (LNIF), za razliku od rizika koji se uopšteno odnose na oblasti iz nadležnosti ministarstava. Iako nisu dovoljno praktični, rezultati planova integriteta mogli bi pružiti osnovu za strategiju sprečavanja korupcije koja bi se bavila rizicima koji utiču na LNIF. Stoga, **ETG naglašava da bi trebalo usvojiti strategiju za borbu protiv korupcije, zasnovanu na efektivnoj procjeni rizika od korupcije sa kojima se suočavaju LNIF. Takva strategija bi trebalo da postavi specifične ciljeve koje treba postići u definisanom vremenskom okviru i da bude pravilno procijenjena.** Da bi se odgovorilo na sve veću privrženost građana integritetu i odgovornosti LNIF, potrebno je da takva strategija i njen ishod budu javno dostupni. Stoga GRECO preporučuje da se na osnovu procjena rizika usvoji koordinirana strategija za sprečavanje korupcije među osobama na najvišim izvršnim funkcijama (LNIF) i da se ona javno objavi.”

- **OECD Konvencija o borbi protiv podmićivanja stranih javnih funkcionera u međunarodnim poslovnim transakcijama** (Usvojena na Pregovaračkoj konferenciji 21. novembra 1997. godine) propisuje da „Svaka strana ugovornica će preduzeti mjere koje mogu biti potrebne da bi utvrdila da je krivično djelo po nacionalnom zakonu ako svako lice namjerno ponudi, obeća ili pruži bilo kakvu neopravdanu novčanu ili drugu prednost, bilo direktno ili preko posrednika, stranom javnom funkcioneru, za tog funkcionera ili za treću stranu, kako bi se to lice uzdržalo od postupanja u vezi sa obavljanjem službenih dužnosti, sa ciljem sticanja ili zadržavanja poslovne ili druge neprimjerene prednosti u vođenju međunarodnog poslovanja.
- **Regionalna platforma UNODC za sa ciljem ubrzanja implementacije Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije i njena Mapa puta za anti-korupciju i nezakonite finansijske tokove**

⁴ <https://www.antikorupcija.me/media/documents/GrecoEval5Rep20222-Final-Mont-EvaluationReport-Montenegro-PUBLIC.docx.pdf>

Predstavnici vlada Zapadnog Balkana sastali su se u Ohrid, Sjeverna Makedonija, 25. juna 2021. godine, gdje su usvojili regionalnu mapu puta za borbu protiv korupcije i nezakoniti finansijskih tokova sa ciljem ubrzanja implementacije Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC). Ova platforma se nadovezuje na zamah generisan u kontekstu Berlinskog procesa i deo je sistema regionalnih platformi UNODC na globalnom nivou.

1.5 Pravni okvir

- **Zakonom o sprječavanju korupcije**¹ članom 2 je propisano da korupcija je svaka zloupotreba službenog, poslovnog, odnosno društvenog položaja ili uticaja u cilju sticanja lične koristi ili koristi za drugog.

- **Zakonom o lobiranju članom 2** propisano je da: „Lobiranje je djelatnost kojom se vrši uticaj na organe zakonodavne i izvršne vlasti na državnom, odnosno lokalnom nivou, organe državne uprave, nezavisna tijela, regulatorna tijela, javne ustanove, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja, odnosno djelatnosti od javnog interesa ili su u većinskom državnom vlasništvu u postupku donošenja propisa i drugih opštih akata, iz nadležnosti tih organa vlasti, radi ostvarivanja interesa naručioca lobiranja, u skladu sa zakonom.”

- **Zakonom o unutrašnjim poslovima** članom 18 propisano je da su policijski poslovi prevencija svih oblika kriminaliteta i drugih nezakonitih postupanja, pronalaženja učinilaca krivičnih djela i prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim organima, kao i preduzimanje mjera i radnji za otkrivanje i identifikovanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću.

- **Krivičnim Zakonikom Crne Gore** definisano je krivično djelo kriminalno udruživanje (član 401) kojim se inkriminiše stvaranje kriminalnih organizacija ili grupa, odnosno organizatora udruženja ili pripadnika udruženja. Utvrđena su i krivična djela koja mogu biti izvršena na organizovan način, pa je za kvalifikovani oblik tog krivičnog djela predviđena strožija kazna (krivična djela tipična za organizovani kriminal: pranje novca, trgovina ljudima, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, međunarodni terorizam itd). Krivična djela sa obilježjima korupcije definisana su u okviru Glava XXIII i XXXIV: pranje novca, povreda ravnopravnosti u vršenju privredne djelatnosti, zloupotreba monopolističkog položaja, prouzrokovanje stečaja, prouzrokovanje lažnog stečaja, protivzakonito posredovanje, lažan bilans, zloupotreba procjene, odavanje poslovne tajne, primanje mita, davanje mita, primanje mita u privrednom poslovanju, davanje mita u privrednom poslovanju, krijumčarenje, zloupotreba službenog položaja, zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom, zloupotreba u postupku privatizacije, prevara u službi i zloupotreba ovlašćenja u privredi.

- **Zakonom o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću** propisano je, između ostalog, da se ovim zakonom uređuju uslovi za oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, postupak oduzimanja i druga pitanja od značaja za oduzimanje te imovinske koristi, kao i upravljanje oduzetom imovinskom koristi stečenom kriminalnom djelatnošću i oduzetom imovinskom koristi pribavljenom krivičnim djelom.

- **Zakon o obradi podataka o putnicima u vazdušnom saobraćaju u cilju sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma i drugih teških krivičnih djela** u članu 1 propisuje da se ovim zakonom uređuje obrada podataka o putnicima u vazdušnom saobraćaju u cilju sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma i drugih teških krivičnih djela, vođenja krivičnog postupka za krivična djela terorizma i druga teška krivična djela, kao i pronalaženja lica za kojima se traga zbog ovih krivičnih djela.

- **Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja** predstavlja pravni okvir kojim se reguliše način sticanja i obezbjeđivanja finansijskih sredstava za redovan rad i izbornu kampanju političkih subjekata, zabrane i ograničenja raspolaganja državnom imovinom, fondovima i javnim ovlašćenjima u toku kampanje i kontrola, nadzor i revizija finansiranja i finansijskog poslovanja političkih subjekata u svrhu ostvarivanja zakonitosti i javnosti njihovog poslovanja.

- **Zakonom o specijalnom državnom tužilaštvu** propisano je da Specijalno državno tužilaštvo obrazovano je za teritoriju Crne Gore, sa sjedištem u Podgorici i nadležno je za gonjenje učinilaca krivičnih djela, i to: organizovanog kriminala, visoke korupcije, pranje novca, terorizma i ratnih zločina. Prema Zakonu o specijalnom državnom tužilaštvu, poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela iz nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva vrše glavni specijalni tužilac kao rukovodilac, specijalni tužioci kao državni tužioci i državni tužioci upućeni u Specijalno državno tužilaštvo.

- **Zakonom o sudovima** propisano je da Viši sud u Podgorici sudi u krivičnom postupku za krivična djela visoke korupcije. U predmetima "obične" korupcije (koruptivni predmeti), krivični postupci se vode pred osnovnim sudovima.

- **Zakonom o slobodnim zonama** propisano je osnivanje slobodnih zona i slobodnih skladišta, upravljanje i uslovi za obavljanje privrednih djelatnosti u njima, kao i uslovi za prestanak rada zone i skladišta.

- **Zakonom o državnim službenicima i namještenicima** odredbe koje uređuju pitanja integriteta i sukoba interesa službenika i namještenika predviđene su čl. 6 i 8, te članom 75 do 80, kao i odredbama koje se odnose na disciplinsku odgovornost državnog službenika i namještenika, a koje su predviđene čl. 94 do 101 Zakona.

- **Zakonom o lokalnoj samoupravi** odredbom člana 90 je propisano da poslovi predsjednika opštine, potpredsjednika opštine, glavnog administratora, starješine organa, odnosno službe, glavnog gradskog arhitekta, menadžera i rukovodilaca javnih službi nespojivi su sa funkcijom odbornika, kao i da sprječavanje sukoba javnog i privatnog interesa izabranih, imenovanih i postavljenih lica u organu lokalne samouprave, organu lokalne uprave i glavnog administratora, obezbjeđuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje sprječavanje korupcije.

2. ANALIZA STANJA

2.1. Dostignuća i izazovi implementacije Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014.)

Tokom trajanja Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014.) izrađeno je devet izvještaja o realizaciji mjera iz akcionih planova za sprovođenje Strategije. Akcioni planovi su donijeti za periode 2010-2012. i 2013-2014.

Deveti izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala obuhvatio je rezultate i analizu aktivnosti za period 1. jula do 31. decembra 2014. godine. Od ukupno 230 mjera, sve mjere su dospjele za realizaciju, s obzirom na to da je period jul-decembar 2014. godine posljedni izvještajni period koji Strategija i Akcioni plan obuhvataju. U izvještajnom periodu realizovano je 136 mjera (59,13%). Istovremeno, djelimično realizovanih mjera ima 68 (29,57%), a 26 mjera nije realizovano (11,3%).

Procentualno posmatrano, najveći stepen realizacije u broju realizovanih dospjelih mjera ostvaren je u poglavljima: Preventivni mehanizmi za suzbijanje korupcije u policiji i Privatni sektor (po 100%), Prevencija u oblasti Organizovani kriminal (85,71%), Koordinacija i razmjena podataka (80%), Preventivni mehanizmi za suzbijanje korupcije u pravosudnim organima i Javne nabavke (po 71,43%), Zaštita lica koja prijavljuju korupciju i Lokalna samouprava (po 66,67%), Obrazovanje (64,29%), Civilno društvo, mediji i sport (63,64%), Regionalna i međunarodna saradnja u oblasti Organizovani kriminal i Krivično gonjenje i oduzimanje nezakonito stečene imovine (po 62,5%), Tržište kapitala (60%), Integritet (57,14%), Urbanizam (54,55%), Javne finansije (53,85%), i Najčešći pojavni oblici u oblasti Organizovani kriminal i Kontrolna uloga Skupštine i implementacija međunarodnih instrumenata i standarda (po 50%).

Najveći procenat djelimično realizovanih mjera ostvaren je u poglavljima: Državna imovina (66,67%), Finansiranje političkih partija i izborni procesi (58,33%), Sprečavanje sukoba interesa (57,14%), Najčešći pojavni oblici u oblasti Organizovani kriminal (43,75%), Slobodan pristup informacijama i Tržište kapitala (po 40%), Javne finansije (38,46%) i Regionalna i međunarodna saradnja u oblasti Organizovani kriminal (37,5%).

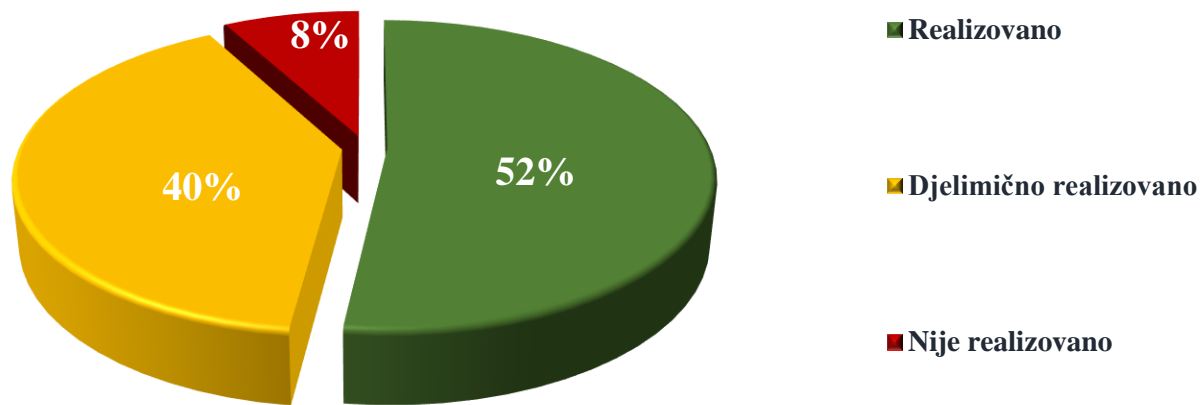
Posmatrano po oblastima, najveći stepen realizacije mjera ostvaren je u oblasti Prevencija korupcije u organima za sprovođenje zakona, gdje je realizovano 78,38%, a djelimično realizovano 18,92% mjera. U ovoj oblasti samo je jedna dospjela mjera ocijenjena kao nerealizovana (2,7%). U oblasti Organizovani kriminal realizovano je 65% mjera, dok je djelimično realizovanih 30%, u Oblastima od posebnog rizika realizovano je 54,32%, a djelimično realizovano 24,69%, i u oblasti Prioriteti na suzbijanju korupcije na političkom i međunarodnom planu stepen realizovanih mjera je 51,39%, a djelimično realizovanih 40,28%.

Značajno je istaći da u deset poglavlja ne postoji ni jedna potpuno nerealizovana mjera: Preventivni mehanizmi za suzbijanje korupcije u policiji, Preventivni mehanizmi za suzbijanje

korupcije u pravosudnim organima, Privatni sektor, Sprečavanje sukoba interesa, Zaštita lica koja prijavljuju korupciju, Državna imovina, Tržište kapitala, Koordinacija i razmjena podataka, kao i dva poglavlja u oblasti Organizovani kriminal: Prevencija i Regionalna i međunarodna saradnja. Takođe, u tri poglavlja je više od dvije mjere nerealizovano – u poglavlju Proces privatizacije je šest mjera koje nijesu realizovane (37,5%), a po tri nerealizovane mjere su u poglavljima Obrazovanje (21,43%) i Zdravstvo (23,08%).

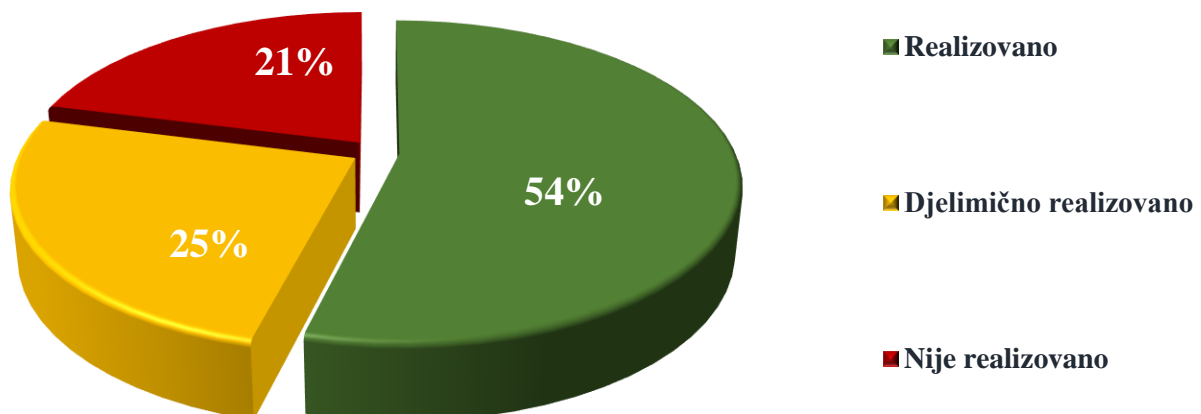
Grafički pregled realizacije dospelih i nedospelih mjera akcionog plana za sprovođenje strategije borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala za period 2013-2014, po oblastima:

PRIORITETI U SUZBIJANJU KORUPCIJE NA POLITIČKOM I MEĐUNARODNOM PLANU

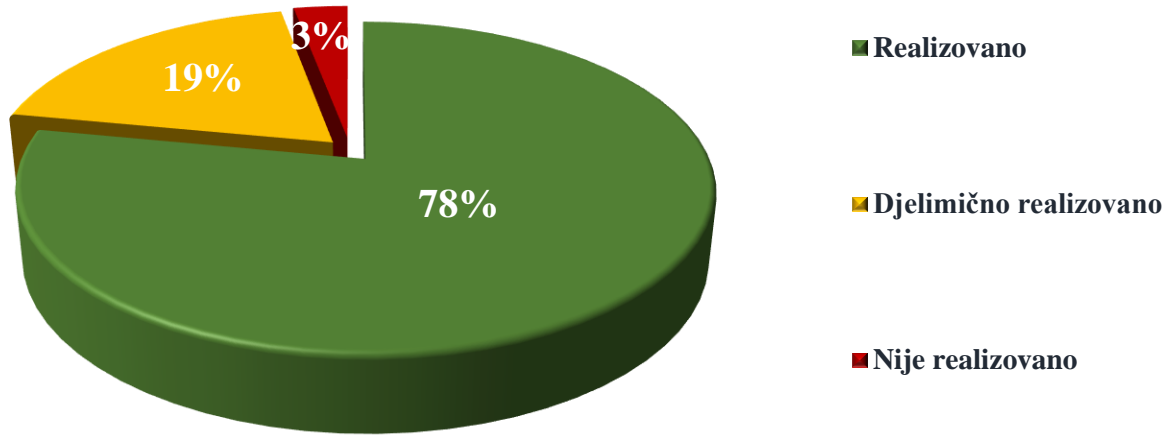
Stepen realizacije mjera na kraju važenja Strategije (od ukupno 72 mjere iz ove oblasti)

OBLASTI OD POSEBNOG RIZIKA

Stepen realizacije mjera na kraju važenja Strategije (od ukupno 81 mjera iz ove oblasti)

PREVENCIJA KORUPCIJE U ORGANIMA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Stepen realizacije mjera na kraju važenja Strategije (od ukupno 37 mjera iz ove oblasti)

Usvajanjem Devetog izvještaja zaokružen je period važenja Strategije i AP za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Kako je jedan dio mjera iz AP za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, shodno nalazima Devetog izvještaja, ostao nerealizovan ili djelimično realizovan, Vlada CG je Zaključkom od 30. aprila 2015. obavezala nadležne organe da do kraja 2015. godine realizuju navedene mjere i aktivnosti iz Strategije i AP i da po ustaljenoj proceduri, informacije o tome dostave Upravi za antikorupcijsku inicijativu. Na osnovu informacija nadležnih organa, sačinjen je izvještaj o nerealizovanim i djelimično realizovanim mjerama iz Devetog izvještaja i njihovoj eventualnoj realizaciji do kraja 2015. godine.

Izvještaj se odnosi na 94 mjere koje su u Devetom izvještaju NK ocijenjene kao nerealizovane (26 mjera) ili djelimično realizovane (68 mjera) i obuhvata informacije o sprovođenju tih mjera u 2015. godini. Od ovog broja, u toku 2015. godine unaprijeđen je stepen realizacije 44 mjere.

Struktura 94 mjere iz ovog izvještaja je sljedeća: 10 mjera nije realizovano (10,64%), 50 mjera je djelimično realizovano (53,19%), dok su u toku 2015. godine realizovane 34 mjere (36,17%).

Kada je u pitanja statistika svih 230 mjera iz AP, uključujući mjere koje su u Devetom izvještaju NK ocijenjene kao realizovane, ukupan broj realizovanih mjera je 170 (73,91%), djelimično realizovanih mjera ima 50 (21,74%), a 10 mjera nije realizovano (4,35%).

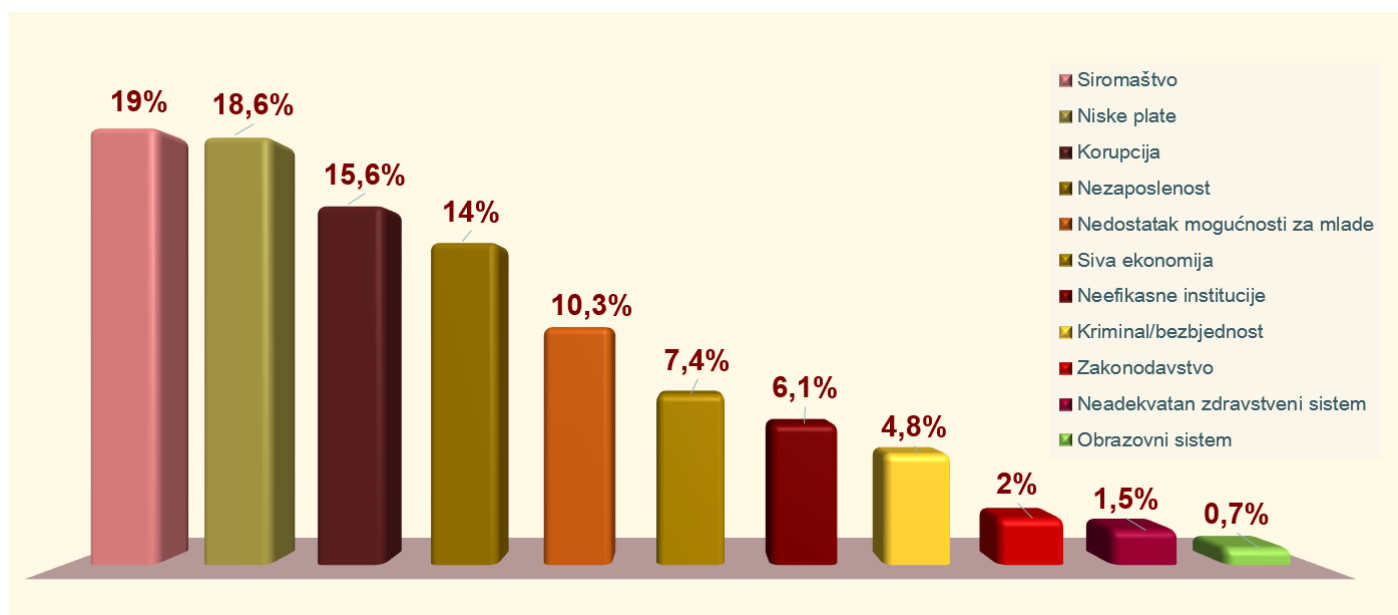
2.2. Analiza postojećeg stanja

Crna Gora, kao i ostale zemlje, nije imuna na pojavu i negativne implikacije pojava oblika korupcije. Kreiranjem i sprovođenjem politika zasnovanih na izradi i implementaciji strateških

dokumenata, zasnovanih na međunarodnim metodologijama, organi obavještajnog bezbjednosnog sektora prepoznali su opasnosti koje po cjelokupan društveno pravni poredak predstavljaju savremeni pojavnici korupcije. Čak šta više, korupcija je u dužem vremenskom periodu infiltrirana u državne strukture i rasprostranjena je u mnogim oblastima, a što se navodi i u izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori.

Razvojno-istorijski posmatrano visoko i široko rasprostranjena korupcija u Crnoj Gori uzrokovana je sistemsko-institucionalnim faktorima, kao što su karakter političkog sistema; tranziciono uslovljena kriza; neuređen državni intervencionizam u uslovima međunarodnih sankcija i ratnog okruženja; neadekvatno uređen proces privatizacije; neusklađen, nepotpun i nekoherentan pravni sistem; neregulisani i pravnim barijerama podsticani monopoli u privredi; nedovoljno efikasni mehanizmi političke i krivične odgovornosti; nedovoljno razvijena svijest o štetnosti izbjegavanja fiskalnih obaveza prema državi; nepoštovanje urbanističkih pravila izgradnje objekta.

Korupcija je i dalje pitanje koje izaziva zabrinutost u Crnoj Gori, što dovodi u pitanje povjerenje javnosti u državne institucije i politički život. Po rezultatima istraživanja javnog mnjenja koje je na kraju 2023. godine sprovedeno za potrebe ASK, korupcija je, uz siromaštvo i niske plate, percipirana kao naizraženiji društveni problem u Crnoj Gori:

U izvještaju Transparency International-a za 2023. godinu, objavljenom 30. januara, Crna Gora je svrstana na 63. mjesto liste kojom je obuhvaćeno 180 zemalja svijeta, sa indeksom percepcije korupcije (CPI) 46. Po tom parametru, jedina je država Zapadnog Balkana bolja od svjetskog prosjeka (43).

U odnosu na prošlogodišnji izvještaj, koeficijent Crne Gore je uvećan za jedan indeksni poen, a položaj je za dvije pozicije bolji.

Indeks percepcije korupcije, koji je TI prvi put objavio 1995, na godišnjem nivou rangira države po njihovom percipiranom nivou korupcije u javnom sektoru, u skladu sa stručnim procjenama i istraživanjima javnog mnjenja. Prema usvojenoj metodologiji, 100 predstavlja najniži, a 0 najviši nivo percipirane korupcije.

„Pravda i efikasna vladavina prava su od suštinskog značaja za sprečavanje i zaustavljanje korupcije i na nacionalnom i na međunarodnom nivou. Oni čine kamen temeljac demokratije i predstavljaju oličenje pojmova pravičnosti i odgovornosti. Nekažnjivost za korupciju – kada se ljudi koji zloupotrebljavaju svoju moć ne suočavaju sa posljedicama za štetu koju čine – suština je nepravde i neuspjeha vladavine prava“, navedeno je u zvaničnom saopštenju TI.

U poređenju sa državama Zapadnog Balkana, Crna Gora je u izvještaju TI ispred Sjeverne Makedonije (76. pozicija, CPI 42), Kosova (83. mjesto, CPI 41), Albanije (98. na listi, CPI 37), Srbije (104, CPI 36), te Bosne i Hercegovine (108, CPI 35). Naša država ima bolji indeks percepcije korupcije i od dvije članice Evropske unije, Bugarske (67. mjesto, CPI 45) i Mađarske (76. mjesto, CPI 42), a poravnata je sa Rumunijom.

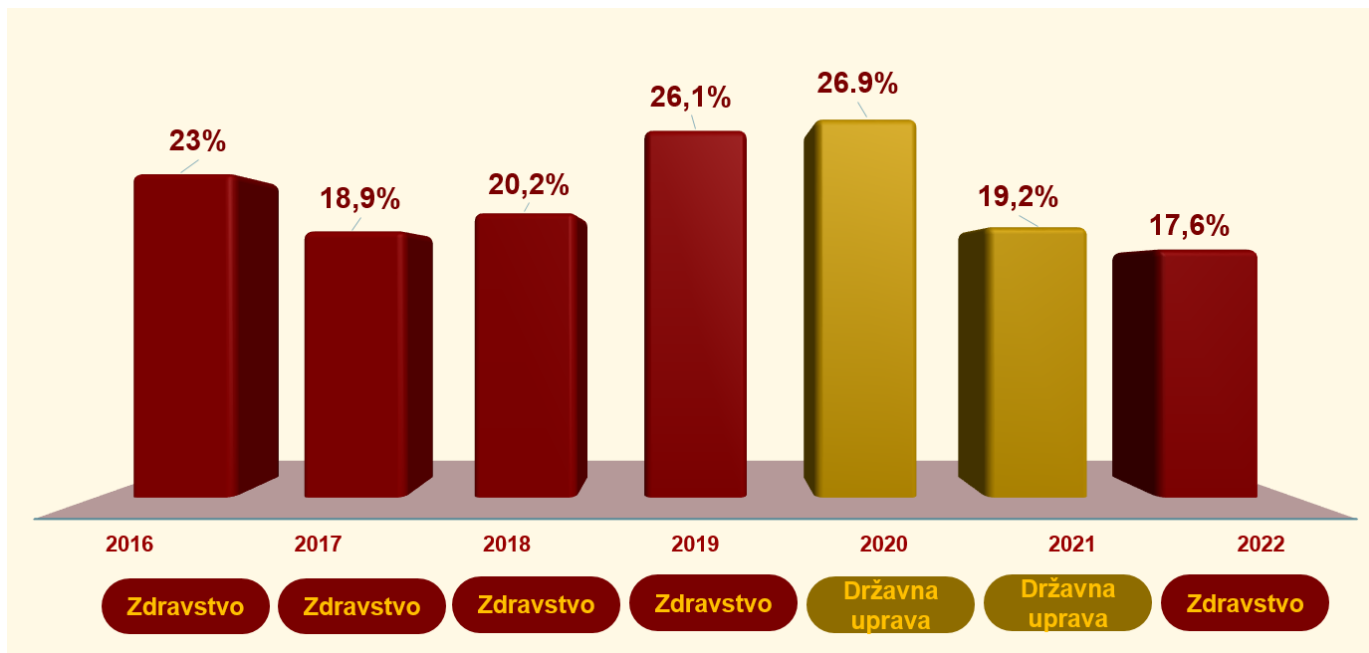
Crna Gora je prvi put obuhvaćena istraživanjem 2007. godine, kada je zauzimala 84. poziciju, sa indeksom 3.3 (33 prema sadašnjoj metodologiji).

Pored toga, u Crnoj Gori je posljednjih godina urađen niz istraživanja, anketa i analiza o fenomenu korupcije u različitim sektorima. Navedena istraživanja i preporuke koje iz njih proizilaze predstavljaju osnovu za organizovano i permanentno planiranje antikorupcijskih aktivnosti u različitim oblastima.

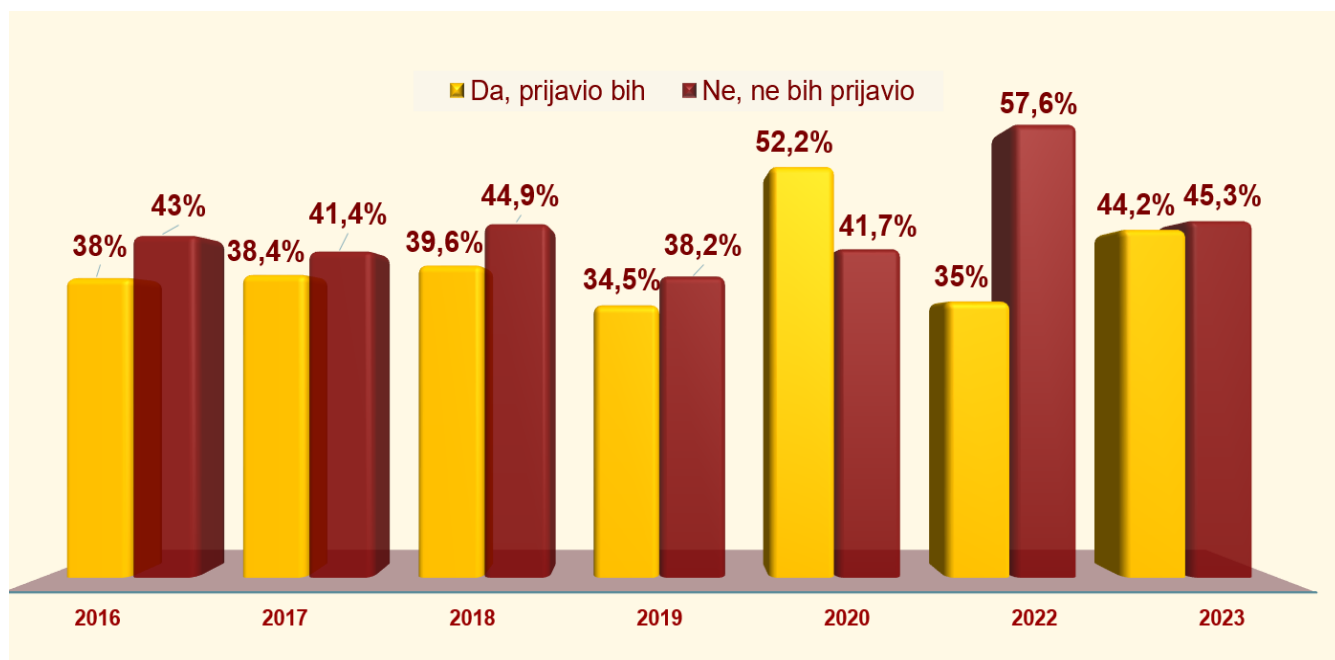
ASK od osnivanja 2016. godine na kraju svake kalendarske godine sprovodi istraživanja javnog mnjenja kojima se, osim upoznatosti sa radom institucije, mjere stavovi javnosti o korupciji.

U nastavku je poređenje stavova javnosti o korupciji u istraživanjima javnog mnjenja od 2016. do 2023. godine.

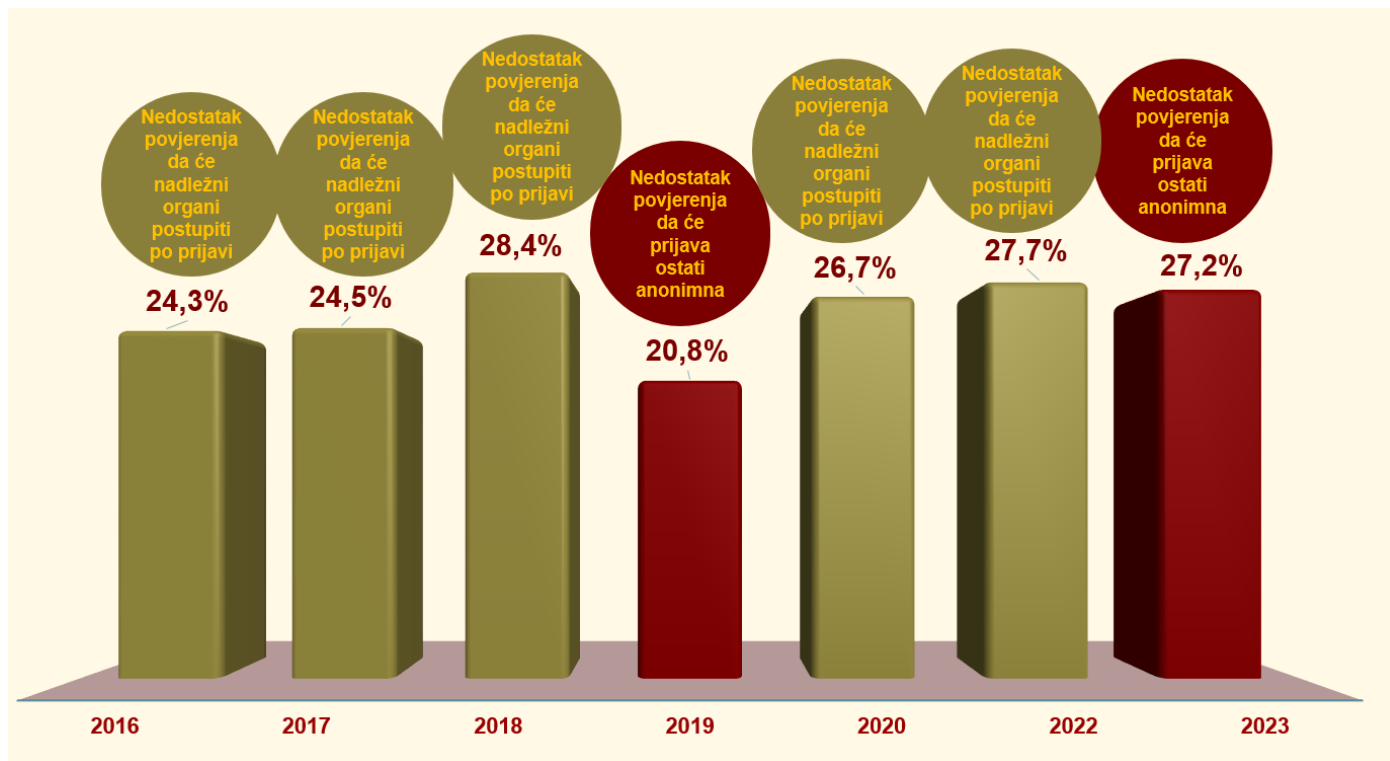
Na pitanje u kojim oblastima/institucijama je korupcija najzastupljenija, ispitanici najviše percipiraju zdravstvo i državnu upravu:

Na pitanje: „Da li biste, u slučaju, da dođete do informacije/a o korupciji, iz ličnog i/ili tuđeg iskustva, prijavili taj slučaj?“, istraživanja pokazuju da je više onih koji ne bi prijavili korupciju u odnosu na one koji ne bi prijavili.

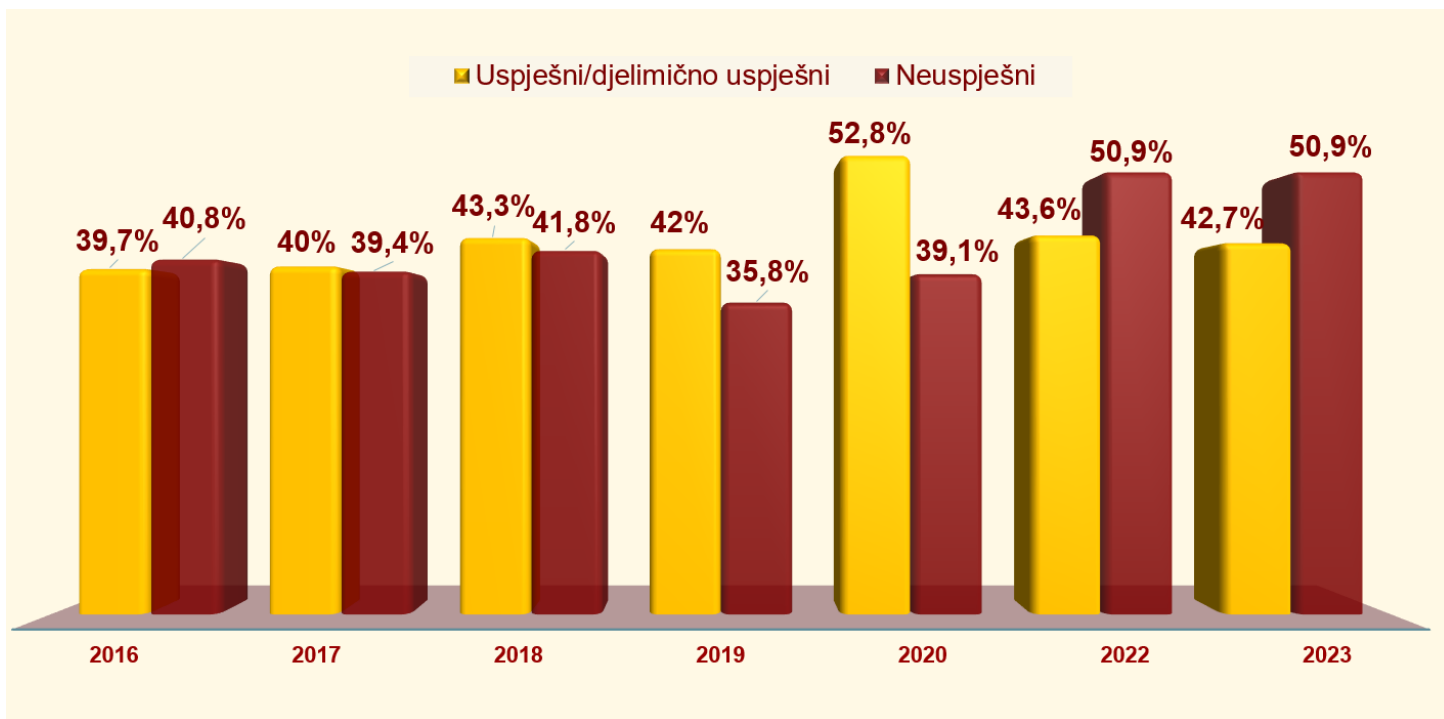

Kao glavne razlozige zbog kojih ne bi prijavili korupciju, anketirani građani navode, u prvom redu, Nedostatak povjerenja da će nadležni organi postupiti po prijavi i nedostatak povjerenja da će prijava ostati anonimna:

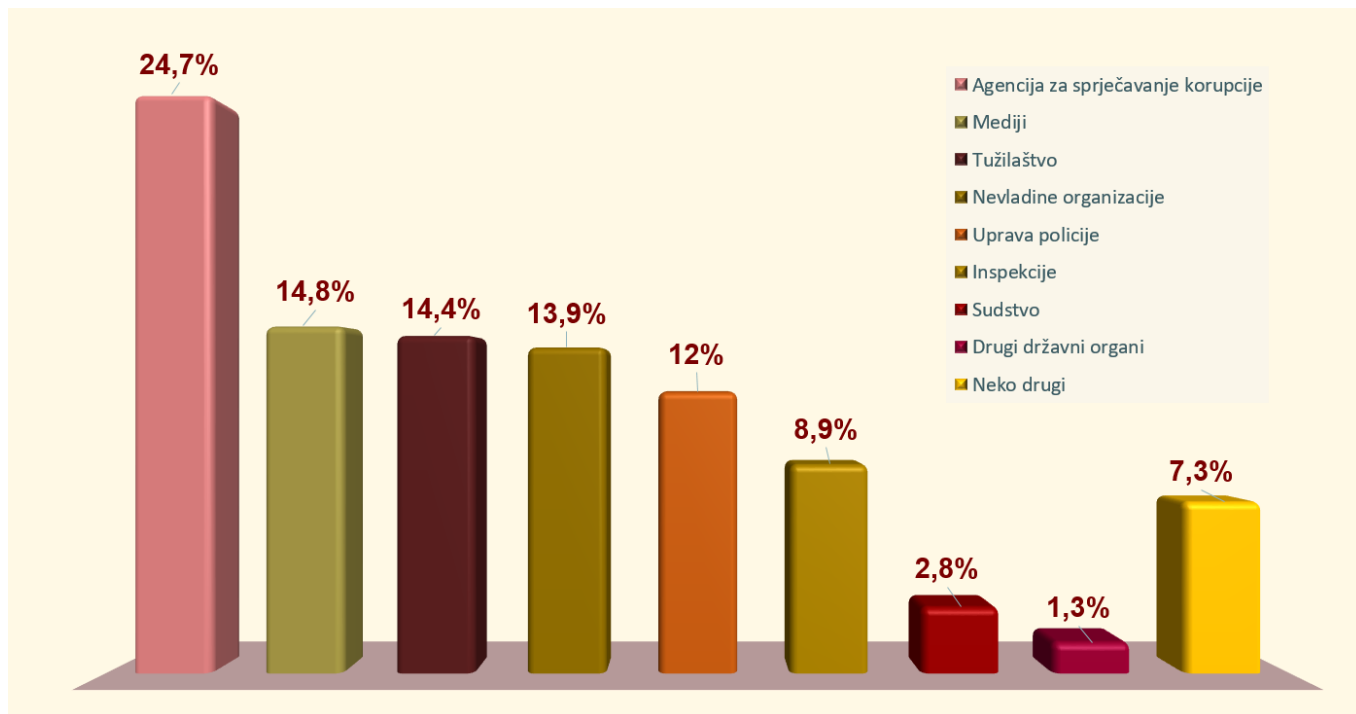

Ocjenjujući uspješnost i efikasnost dosadašnjih napora nadležnih institucija u borbi protiv korupcije, u posljednja dva istraživanja većina ispitanika smatra da nijesu bili uspješni.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

U 2023. godini, ASK je prvi put postavila pitanje: “Ko je, prema Vašem mišljenju, najviše doprinio borbi protiv korupcije u Crnoj Gori?”. Najveći broj ispitanika odlučio se za ASK, zatim slijede mediji, tužilaštvo, NVO sektor, Uprava policije...

Crna Gora je članica GRECO-a od juna 2006. godine i prošla je peti krug evaluacije sa fokusom na različite teme u vezi sa sprečavanjem i borbom protiv korupcije. Prilikom zaključivanja procedura usklađenosti, 86% preporuka iz prvog, drugog, trećeg i četvrtog kruga evaluacije je u potpunosti sprovedeno. Postupak usklađivanja u vezi sa četvrtim krugom evaluacije koji obuhvata poslanike, sudije i tužioce okončan je decembra 2019. godine, pri čemu je osam od jedanaest preporuka ispunjeno na zadovoljavajući način, a jedna je ostala djelimično ispunjena.

GRECO je usvojio Izvještaj o V krugu evaluacije za Crnu Goru, u kome je navedeno da se opšta politika sprečavanja i borbe protiv korupcije u odnosu na lica sa najvišim izvršnim funkcijama (predsjednik, ministri, visoki zvaničnici i savjetnici) i policiju u Crnoj Gori sprovodi u okviru promjenjivog političkog konteksta nakon izbora 30. avgusta 2020. godine. Potrebno je ojačati povjerenje javnosti u institucije u pogledu sprečavanja i borbe protiv korupcije. Nedostaje globalna državna strategija u ovoj oblasti. U GRECO izvještaju istaknuto je da postoji potreba za snažnom političkom voljom da se usvoji proaktivniji pristup, uključujući sve vladine institucije, jer antikorupcijska politika ne može biti prepuštena isključivo Agenciji za sprečavanje korupcije (ASK), koja ima centralnu ulogu u sistemu. Takođe, navedeno je da policija je i dalje predmet političkih tenzija i njena operativna nezavisnost od neprikladnih uticaja treba da bude prioritet.

Imajući u vidu nalaze ovog izvještaja, **GRECO** je uputio Crnoj Gori ukupno **22 preporuke**, i to za centralne vlasti (Vlada) i vlasti za sprovođenje zakona (MUP i Policija).⁵

U dokumentu Svjetske banke iz juna 2021. godine (Crna Gora Sistemska država - Dijagnostičko ažuriranje) navedeno je da građani su veoma zabrinuti zbog korupcije i korupcija se često navodi kao rizik od strane stranih investitora. U navedenom dokumentu se navodi da Freedom House je 2020. godine snizio Crnu Goru sa "polukonsolidovane demokratije" na "hibridni režim", ukazujući na nezavisnost pravosuđa, medijske slobode i korupciju kao ozbiljan problem.

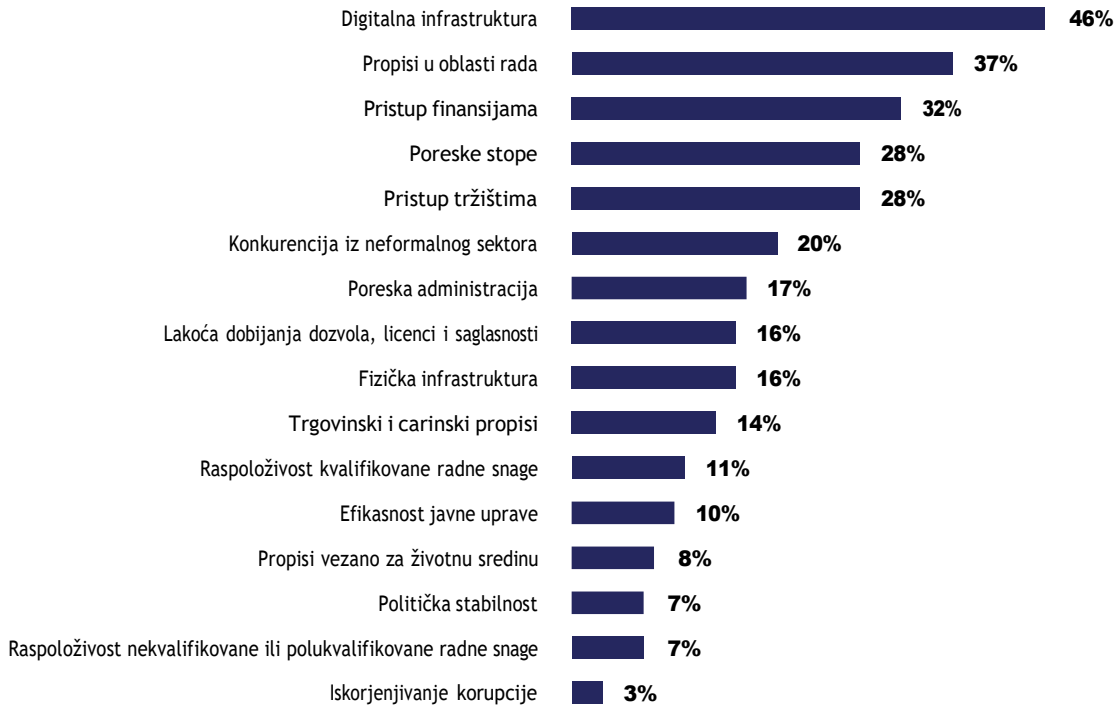
Zaštita zviždača - osobe koje prijavljuju nepravilnosti i sumnje na prevaru ili korupciju zaštićene su odredbama zakona o sprječavanju korupcije, kojim je regulisan postupak podnošenja prijave zviždača, način rješavanja po istoj kao i postupak po zahtjevu za zaštitu zviždača. U toku su izmjene Zakona kojima će se navedene odredbe dodatno proširiti prava i obaveze zviždača, predvidjeti novi kanal prijavljivanja (javno objelodanjivanje), te osnažiti sistem sudske zaštite zviždača.

Značajna većina preduzeća doživljava sistem javne uprave kao neefikasan i nedjelotvoran - iako je to nešto češće na centralnom u odnosu na lokalni nivo. Uprkos ovim negativnim stavovima, samo oko 20 posto preduzeća navelo je da se prošle godine srelo sa situacijom u kojoj je očekivano ili traženo mito i korupcija. Međutim, 40 odsto preduzeća smatra da mito i korupcija utiču na njih,

⁵ <https://www.antikorupcija.me/media/documents/GrecoEval5Rep20222-Final-Mont-EvaluationReport-Montenegro-PUBLIC.docx.pdf> - Poglavlje VI. Preporuke i praćenje

a većina ima negativan stav o djelotvornosti antikorupcijskih institucija. Čini se da je korupcija oblast gdje preduzeća vide najmanje poboljšanja u proteklih deset godina ⁶

Vodeća tri aspekta poslovnog okruženja sa najznačajnijim poboljšanjem u poslednjih deset godina (% preduzeća koja navode svaki od odgovora)

Percepcija rada pravosudnih organa u Crnoj Gori

Kao najveći problem u radu sudstva i tužilaštva, građani ističu korupciju i uticaj politike. Naime, u radu sudova, građani na prvom mjestu ističu uticaj politike (39,9%) a **na drugom mjestu navode korupciju** (23,4%), na trećem trajanje postupka (13,9%) dok 9,9% građana smatra da nema problema u radu sudova. Kada je riječ o radu tužilaštva, građani kao problem **na prvom mjestu navode korupciju** (38%), na drugom uticaj politike (27,8%) a na trećem trajanje postupka (14,2%) dok 9,9% građana ne zna koji je najveći problem u radu tužilaštva.

U javnosti je izražena negativna percepcija uticaja na rad sudija i tužilaca i procesa njihovog napredovanja. Skoro dvije trećine građana (62%) smatra da se sudije ne biraju i ne napreduju na osnovu stručnosti, dok je 32% suprotnog stava. Sličan je stav građana o pitanju napredovanja tužilaca, tj. 61% građana smatra da se tužioci u Crnoj Gori ne biraju i ne napreduju na osnovu stručnosti, dok 32% misli suprotno.

Građani koji smatraju da napredovanje sudija ne zavisi od stručnosti, smatraju da ono zavisi

⁶ Podsticajno okruženje za održiva preduzeća u Crnoj Gori - Analiza stanja i perspektive napretka (Unija poslodavaca Crne Gore)

najviše od političkih veza (41,3%), od rođaćkih i prijateljskih veza (35,8%) i od povezanosti sa čelnim ljudima u pravosuđu (23,8%).

Kada je riječ o tužiocima, skoro polovina građana (49,2%) koji smatraju da napredovanje tužilaca ne zavisi od njihove stručnosti, smatra da njihovo napredovanje zavisi od rođaćkih i prijateljskih veza. Da napredovanje tužilaca zavisi od političkih veza smatra 37,2%, a 15,5% građana smatra da zavisi od povezanosti sa čelnim ljudima u pravosuđu. Takođe, više od polovine građana (56,9%) smatra da tužilaštvo ne odlučuje nezavisno koga će krivično goniti, dok 34,5% misli da tužilaštvo o tome odluku donosi nezavisno, a 8,7% građana nema stav po ovom pitanju.⁷

Sudije i tužioci su po zakonu obavezni da prijave svoju imovinu. Međutim, provjera imovinskih izjava od strane Agencije za borbu protiv korupcije (ASK) ograničena je na provjeru poštovanja zakonske obaveze podnošenja takvih prijava, što može rezultirati samo upravnim i prekršajnim postupcima. Nadležnosti ASK u vezi sa verifikacijom izjava o imovini treba da se ojačaju kako bi se obezbijedio efikasan sistem za prijavljivanje imovine. Disciplinska praksa Sudskog i Tužilačkog savjeta u sankcionisanju sudija i tužilaca zbog nedostavljanje tačnih i potpunih podataka o imovini i приходима Agenciji za borbu protiv korupcije nije dosljedna i dovodi u pitanje efikasnost ovog preventivnog mehanizma. Disciplinska komisija Sudskog savjeta nije sankcionisala nijednog sudiju zbog nedostavljanja imovinskih iskaza, dok je Disciplinska komisija Tužilačkog savjeta kaznila tužioce koji ne poštuju obaveze smanjenjem plate za 20%.⁸

Nešto manje od polovine građana (44,5%) uglavnom ima pozitivan opšti stav kada je riječ o Državnom tužilaštvu Crne Gore. Tokom istraživanja 2020. godine čak 43,6% ispitanika je istaklo da ima uglavnom negativan stav o Državnom tužilaštvu, dok je prilikom ovogodišnjeg istraživanja taj broj smanjen na 12,3% ispitanika. U populaciji mladih (18-25 godina) više od polovine ispitanika nema definisan stav o Državnom tužilaštvu Crne Gore. U posljednjih 12 mjeseci čak 41,3% ispitanika primijetilo je uglavnom promjene na bolje u radu Državnog tužilaštva, dok 47,8% ispitanika nije primijetilo nikakve promjene u radu državno-tužilačke organizacije. Tokom istraživanja koje je sprovedeno 2020. godine svega 17% ispitanika je primijetilo promjene na bolje u radu Državnog tužilaštva u istom vremenskom period.

U Vrhovno državno tužilaštvo uglavnom vjeruje 42,6% ispitanika, dok 21,6% uglavnom ne vjeruje ovoj instituciji. Kada je riječ o Specijalnom državnom tužilaštvu, 19% ispitanika je iskazalo stav da uglavnom ne vjeruje ovoj instituciji, dok je 42,7% istaklo da uglavnom vjeruje Specijalnom državnom tužilaštvu. Gotovo trećina ispitanika istaklo je pozitivan stav u odnosu na transparentnost tužilaštva (2020: 50,4%). Ipak, više od polovine ispitanika (50,5%) smatra da je državno tužilaštvo uglavnom otvoreno i pristupačno. Ovi rezultati predstavljaju dobru osnovu za nastavak aktivnosti usmjerenih prije svega na promociju otvorenosti i pristupačnosti osnovnih državnih tužilaštava kao kancelarija sa kojima građani imaju neposredan kontakt.

⁷ Istraživanje javnog mnjenja o percepciji nezavisnosti i integriteta pravosuđa u Crnoj Gori 23. Januara - 03. februara 2023 - 1000 ispitanika/ce Crna Gora (NVO Centar za monitoring i istraživanje - CeMI)

⁸ Izvještaj EK o Crnoj Gori za 2023. godinu

Nešto manje od polovine ispitanika (46,4%) smatra da se Državno tužilaštvo uglavnom uspješno bori sa korupcijom, dok 42,9% ispitanika smatra da se tužilaštvo ne bori uspješno protiv korupcije.⁹

Percepcija u borbi protiv korupcije u policiji¹⁰

Misija OEBS-a u Crnoj Gori je sprovela istraživanje Percepcije Policije u Crnoj Gori (istraživanje je sprovedeno u 2023. godini).

U 2023. godini, najveći konsenzus među ispitanicima postoji oko tvrdnje da “Policajac mora da ima lični i profesionalni integritet”, sa saglasnošću od 85.4%, iako je to pad od 2.7 procentnih poena u odnosu na 2022. godinu, gdje je saglasnost bila 88.1%. Tvrdnja da “Policajac mora da poštuje ljudska prava” takođe drži visoko mjesto sa saglasnošću od 83.5%, no doživljava pad od 7.7 procentnih poena u odnosu na prethodnu godinu. **69.7% ispitanika smatra korupciju izraženim problemom**, što predstavlja smanjenje u percepciji korupcije kao izraze nog problema od 10.4 procentnih poena u odnosu na 2022. godinu. Kada se sagledaju stavovi građana o potencijalnoj umiješanosti pripadnika policije u korupciju u Crnoj Gori u 2023. godini, vidimo da 54% ispitanika vjeruje da je određeni broj policajaca umiješan u korupcije. Ukupno 39% ispitanika smatra da se policija bori uspješno protiv korupcije, što je za čak 7 procentnih poena više u odnosu na prethodnu godinu. 16.4% ispitanika je potvrdilo da su čuli za konkretne aktivnosti suzbijanja korupcije unutar policije, što predstavlja povećanje od 5.2 procentnih poena u odnosu na 2022. godinu, gdje je taj procenat bio 11.2%. 72.3% građana smatra da političari na državnom nivou imaju uticaja na rad policije. Tri najprepoznatljivije osobine crnogorskih policajaca su pristojnost (71.6% ispitanika), komunikativnost 70,5% ispitanika) i spremnost da pomognu (68,2% ispitanika). 81.2% ispitanika smatra da su muškarci i žene podjednako sposobni za obavljanje policijskog posla, što je na nivou iz 2022.godine. 58.2% ispitanika se smatra informisanim o radu policije, što je za 8 procentnih poena veće nego u 2022.godini. Među razlozima zbog kojih ispitanici nisu ili su samo djelimično informisani o radu policije u 2023. godini, tri sa najvećim procentima su: „Policija je zatvorena institucija i ne pruža dovoljno informacija“ – 49.6%, „Ne interesuje me ta tema“ – 48% i „Nema dovoljno informacija u medijima“ - 47.3%. Građani se o radu crnogorske policije najčešće informišu putem Internet portala - 39%, što je porast od 5.8 procentnih poena u odnosu na 2022. godinu, kada je 33.2% ispitanika koristilo internet portale. Borba protiv organizovanog kriminala i dalje predstavlja glavnu temu o kojoj bi građani željeli da imaju više informacija (67.9% ispitanika koji žele više informacija, iako je to blagi pad u poređenju sa 68.8% u 2022. godini. 23.7% ispitanika smatra da imaju pristup dovoljnoj količini informacija o načinima regrutacije za rad u Policiji, što je porast od 5.5 procentnih poena u odnosu na 2022. godinu kada je to iznosilo 18.2%.

¹⁰ Percepcija Policije u Crnoj Gori (istraživanje je sprovedeno 2023. godine od strane Misije OEBS-a u Crnoj Gori) [https://www.osce.org/me/resources/publications/percepcija%20policije?filters=+im_taxonomy_vid_1:\(14\)&solrsort=score%20desc&rows=10&category=Publications](https://www.osce.org/me/resources/publications/percepcija%20policije?filters=+im_taxonomy_vid_1:(14)&solrsort=score%20desc&rows=10&category=Publications)

Poseban akcenat je neophodno staviti na stvaranje „alata“ koji integrišu pomenutu potrebu za modernizacijom pružanja javnih usluga građanima, sa jedne strane, i unapređenje i efikasno sprečavanje koruptivnih radnji kroz sprovođenje i kontrolu zakonskih obaveza građana. Kada je riječ o ovoj problematici postoji veliki prostor za napredak u sprovođenju nadležnosti Uprave policije gdje je neophodno implementirati dvije aktivnosti.

Prva, se odnosi na postizanje efikasnije kontrole i neposrednijeg regulisanja saobraćaja na putevima, u vidu kontrole vozača i vozila, neophodno je razviti sistem elektronskog prekršajnog naloga. On bi omogućio saobraćajnoj policiji elektronsko pisanje prekršajnih naloga na terenu, njihovu automatsku detekciju u Upravi policije, obradu, automatsko kreiranje zahteva i prekršajne prijave. Uz smanjenja mogućnosti korupcije, građani bi u svakom trenutku mogli da provjere da li postoji prekršaj koji je povezan sa njihovim matičnim brojem, a veliki broj policijskih službenika bi bio u mogućnosti da se bavi drugim aktivnostima koje se tiču povećanja bezbednosti saobraćaja.

Druga, se odnosi na tzv. "javni rizik" stradanja u saobraćajnim nezgodama. Naime, u petogodišnjem periodu, od 2017. do 2021. godine, s obzirom na broj poginulih lica u saobraćajnim nezgodama u odnosu na broj stanovnika, u Crnoj Gori je blizu 90 poginulih na milion stanovnika, što je svrstava na predzadnje mjesto u Evropi. Najvažniji razlozi za ovako katastrofalne podatke, su dotrajalost i tehnička neispravnost vozila zbog slabe kupovne moći građana, kao i neadekvatna efikasnost kontrole i sprovođenja standarda u obaveznom tehničkom stanju ovih automobila. Stoga, neophodno je uvođenje sistema kontrole koji bi povećao efikasnost iste i suzbio korupciju prisutnu prilikom vršenja tehničkih pregleda unifikacijom rada privrednih društava ovlašćenih za vršenje tehničkog pregleda vozila i digitalizaciju procesa vršenja tehničkog pregleda vozila, obezbjeđivanje jedinstvene baza podataka, kontrolu rada tehničkog pregleda i povezivanje i razmena podataka sa drugim sistemima. Isto bi obezbijedilo da Uprava policije ima ispravne i blagovremene podatke o tehničkom stanju svih vozilima prije registracije, što bi značajno uticalo na suzbijanje korupcije i unapređenje sigurnosti na putevima pa bi isto dovelo do smanjenja gore navedenih negativnih podataka.

Kao ciljevi koje treba dostići u svrhu smanjenja korupcije i rizika od korupcije u Policiji su:

- Uspostavljanje normativnog okvira i tehničkih uslova za kontrolu imovine i životnog stila policijskih službenika, članova njihove porodice i njima bliskih lica;
- Jačanje integriteta zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova kroz obuke prilikom zasnivanja radnog odnosa i organizovanje obuka tokom službe;
- Stručno usavršavanje policijskih službenika koji su na poslovima borbe protiv visoke korupcije i finansijskih istraga;
- Stvaranje tehničkih uslova za rad jedinice u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova koja se bavi kontrolom zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova i Policiji;
- Stravaranje tehničkih uslova za postizanje efikasnije kontrole i neposrednijeg regulisanja saobraćaja na putevima, u vidu kontrole vozača i vozila, kroz razvijanje sistema elektronskog prekršajnog naloga, kao i uvođenje sistema kontrole koji bi povećao efikasnost i suzbio korupciju prisutnu prilikom vršenja tehničkih pregleda vozila.

Oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću

Već duži niz godina naš nacionalni pravosudni sistem suočen je sa složenim oblicima kriminaliteta koji kako po svojoj sadržini, tako i po formi, prevazilazi nacionalne granice i sa sobom nosi elemente organizovanog, privrednog, finansijskog i kriminala sa elementima korupcije. Cilj koji imaju počinioi takvih kriminalnih radnji jeste njihova što jača pozicija u materijalnom smislu, tako da se njihove odluke za počinjenje krivičnih djela iz ovih oblasti uglavnomi zasnivaju na sticanju imovinske koristi velikih razmjera.

U tom smislu, pitanje oduzimanja imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću svakako zauzima jedno od centralnih mjesta sa stanovišta najdjelotvornije borbe protiv ovih oblika kriminala, jer ukoliko obezbijedimo djelotvoran, a ne kvaziformalan sistem oduzimanja imovinske koristi, omogućićemo, sa jedne strane, povratak jednakosti u distribuciji materijalnih dobara u društvu, dok će se, sa druge strane, pojedinci i kriminalne organizacije lišiti osnovne poluge koja ih pokreće za činjenje novih krivičnih djela. Jednostavno rečeno, na ovaj način države nastoje ponovno uspostaviti poredak prije počinjenja krivičnog djela.

Razne procjene i istraživanja koja su rađena na međunarodnom nivou govore nam o enormnoj materijalnoj dobiti koja se ostvaruje ovim putem, pri čemu samo jedan mali dio uspije da se identifikuje, a još manji dio da se oduzme, bilo privremeno bilo trajno, u nekoj vrsti postupka. Procjene Europolu su da se negdje do milijardu eura, kako u materijalnim dobrima, tako i u novcu, na evropskom nivou na ovaj način zarađuje, a samo jednocifren procenat takve koristi se uspije i oduzeti. Dakle, imamo veliki jaz i disproporciju između ostvarene imovine koja sa sobom nosi karakter nezakonitosti u njenom pribavljanju i njenog dijela koji se identifikuje, sa jedne strane, i onoga što se uspije oduzeti, sa druge strane.

Nemamo dovoljne rezultate na polju trajnog oduzimanja imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. Veći uspjeh je postignut na polju zamrzavanja i zapljene imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, pa je stoga potrebno uložiti kako intelektualne i stručne, tako i kadrovski potkrijepljene napore uz adekvatne obuke državnih tužilaca, kako bi da se približili uređenom sistemu država za oduzimanje ovakve vrste imovinske koristi. U tom smislu, potrebno je raditi na preduzimanju brojnih aktivnosti koje će najprije unaprijediti zakonski i procesni sistem do nivoa potrebnog kvaliteta, a onda ga i usavršiti, bez obzira na razlike i tumačenja koja postoje, kako u pravnoj prirodi samog instituta, tako i njegovom zakonskom uređenju, prisutnim i već postojećim modalitetima dokazivanja postojanja imovinske koristi nezakonitog porijekla.

Mjera oduzimanja imovine i imovinske koristi koja proističe iz nezakonitih djelatnosti ima karakteristiku da djeluje i u pravcu generalne, ali i specijalne prevencije. Treba imati na umu da se radi o mjeri koja se ne može podvesti pod krivične sankcije, ali na poseban, specifičan i efikasan način ostvaruje u određenom smislu iste svrhe koje imaju i krivične sankcije. Svojom preventivnom svrhom država, uz sve proceduralne zaštitne mjere iz sudske prakse Evropskog suda, može uticati na to da oduzeta imovina neće moći biti korišćena kod budućih kriminalnih radnji. Na ovaj način će se djelotvorno uticati na smanjenje učešća u kriminalnim aktivnostima pojedinaca, ali i sama atraktivnost za učešće u njima.

Posmatranjem pravne prirode instituta oduzimanja imovine u zemljama članicama Savjeta Evrope

moгу se uočiti različiti pristupi. Prije svega, pristup u nacionalnim okvirima zavisi od niza faktora, ali ono što je zajedničko za uspješniji efekat u praksi jesu odlučnost i sinergija nacionalnih organa da se izbore sa ovom vrstom devijantnog ponašanja i smanje ukupnu prisutnost nezakonite dobiti u društvenom dohotku. Dakle, neophodna je čvrsta politička volja i stabilne i kredibilne državne institucije kako bi se pozitivni efekti ostvarili na praktičnom nivou. Niz međunarodnih institucija, među kojima je i Parlamentarna skupština Savjeta Evrope, pozvale su sve države da, između ostalog, obezbijede oduzimanje imovine nezakonitog porijekla i mimo odredaba krivičnog zakonodavstva.

Evropski sud uvijek naglašava široko polje slobodne procjene država članica, odnosno slobodu svake države da sama uredi svoje nacionalno zakonodavstvo i odabere odgovarajući model oduzimanja imovinske koristi, koji u skladu sa društveno-političkim stanjem i okolnostima u datoj državi, može iznjedriti najbolje rezultate. Implementacija određenog modela oduzimanja imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću u praksi i njeni rezultati zavisiće umnogome od spremnosti i volje same države i njenih organa da se uhvate u koštac sa različitim oblicima kriminaliteta i oduzmu nelegalno stečenu imovinska korist, i time obezbijede da se kriminal ne isplati.¹¹

Crna Gora tek treba da usvoji izmjene i dopune Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, koje će biti sačinjene kako bi se otklonile zakonske prepreke za oduzimanje imovine stečene kriminalom.

Oduzimanje imovine ekvivalentne vrijednosti, u slučajevima kada se sama imovinska korist stečena krivičnim djelom ne može pronaći, još uvijek treba da se unese u zakonski okvir.

Iz navedenog kao cilj proizlazi da Crna Gora treba da značajno unaprijedi svoje kapacitete za praćenje, otkrivanje i konfiskaciju prihoda stečenih kriminalom, kako bi trajno pogodila finansijsku moć kriminalnih mreža. Kapaciteti za upravljanje zaplijenjenom imovinom i izbjegavanje gubitka njihove komercijalne vrijednosti takođe treba da budu ojačani.¹²

Kako korupcija utiče na zdravstveni sistem¹³

Ukupno gledano, korupcija u zdravstvenom sistemu Crne Gore ima negativan uticaj na finansijsko upravljanje u zdravstvu i može dovesti do značajnih finansijskih gubitaka. Ovdje su neki od načina na koji korupcija utiče na finansijske gubitke u zdravstvenom sistemu:

1. Nepotrebna potrošnja novca: Kupovina skupe opreme ili lijekova na temelju veza ili mita može dovesti do potrošnje novca na nepotrebne stvari.
2. Nepotrebni troškovi liječenja: Kada se plaća mito za prioritet u pružanju medicinskih usluga ili nabavku lijekova

¹¹ Analiza presuda Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru za 2022. godinu (THE AIRE CENTRE i Britanska ambasada Podgorica)

¹² Izvještaj EK o Crnoj Gori za 2023. godinu

¹³ Brošura „ KORUPCIJA U ZDRAVSTVENOM SISTEMU CRNE GORE – ŠTA TREBA ZNATI" je pripremljena od strane Centra za monitoring i istraživanje CeMI, u partnerstvu sa NVO Juventas, NVO Kvir Montenegro i NVO Mreža za omladinski aktivizam Crne Gore MOACG u okviru projekta Nacionalnog demokratskog instituta (NDI) - Podrška civilnom društvu u borbi protiv korupcije na Zapadnom Balkanu 2021 – 2023.

3. Smanjenje proračuna za zdravstvo: Kada se novac troši na koruptivne aktivnosti, to može dovesti do smanjenja finansijskih sredstava dostupnih za pružanje zdravstvene zaštite
4. Smanjenje investicija u zdravstvo: Kada se novac troši na koruptivne aktivnosti, to može dovesti do smanjenja investicija u medicinsku opremu, medicinska istraživanja i obrazovanje medicinskih stručnjaka.

Nepravedna raspodjela resursa, usluga i prilika, nepotizam, mito i drugi oblici korupcije dovode do smanjene efikasnosti i produktivnosti.

Loša reputacija zbog korupcije u zdravstvenom sistemu Crne Gore može dovesti do daljeg pogoršanja kvaliteta zdravstvenih usluga i do gubitka povjerenja pacijenata u sistem. Međutim, javno otkrivanje korupcije i preduzimanje mjera protiv odgovornih osoba može poboljšati povjerenje pacijenata u sistem i podstaknuti transparentnost i odgovornost u zdravstvenom sektoru.

Korupciju u zdravstvenom sistemu nije lako prepoznati, ali postoje neki znakovi koji bi mogli ukazati na to da se korupcija događa. Neki od tih znakova su:

- Neracionalno korišćenje resursa kada se određene medicinske usluge ili proizvodi često koriste iako nisu nužni
- Nepotrebni testovi i tretmani koji se nude pacijentu;
- Nepoštovanje protokola u zdravstvenoj zaštiti;
- Neujednačen tretman, kada se primijeti da se neki pacijenti tretiraju drugačije od drugih.

Borba protiv korupcije je ključna za održavanje finansijske stabilnosti i pružanje kvalitetne i pristupačne zdravstvene zaštite svim građanima Crne Gore.

U kontekstu prepoznavanja segmenata u javno zdravstvenom sistemu koji bi bili u riziku od korupcije, sljedeći ciljevi su strateški označeni:

- Monitoring realizacije projekata iz EU fondova u dijelu koji se odnosi na postupke sprovođenja tenderskih procedura što će biti postignuto realizacijom sveobuhvatnog elektronskog sistema nadzora svih fondova EU;
- Nadzor nad potrošnjom lijekova i praćenje tenderske procedure nabavke lijekova;
- Realizacija vanrednih eksternih kontrola kvaliteta pružanja zdravstvene zaštite i pregled medicinske dokumentacije u javnim i privatnim zdravstvenim ustanovama, a na zahtjev fizičkih i pravnih lica ;
- Razvoj digitalizovanog sistema koji objedinjuje i automatizuje sve poslovne procese zdravstvenog sistema, smanjuju troškove, povećava efikasnost i pruža jasan uvid u sve aspekte poslovanja.

Finansiranje političkih partija¹⁴

Crna Gora još uvijek nije unaprijedila zakonski okvir koji reguliše finansiranje političkih partija, dijelom zbog nedostatka volje kod samih političkih partija zastupljenih u Skupštini. Nedostaci u postojećem zakonskom okviru o finansiranju političkih partija uključuju one identifikovane u preporukama Kancelarije za demokratske institucije I ljudska prava Organizacije za evropsku

¹⁴ Izvještaj EK o Crnoj Gori za 2023. godinu

bezbjednost i saradnju (OEBS-ODIHR). Sadašnji zakonski okvir ne predviđa efikasne mjere zaštite i kazne za zaobilaženje pravila, što ograničava djelotvoran nadzor.

Ograničeni napredak je postignut u izmjeni pravila o obračunu i izveštavanju o donacijama u naturi, u skladu sa preporukama Savjeta Evrope I usklađivanju obrasca godišnjeg finansijskog izvještavanja sa najboljom računovodstvenom praksom, što je bilo na čekanju od 2014. godine. Organizacije civilnog društva (OCD) kritikuju nedostatak napretka u reviziji zakonskog okvira za borbu protiv korupcije u finansiranju političkih partija. Konkretno, Zakon o izboru odbornika i poslanika nije mijenjan i mora biti usklađen sa Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

Što se tiče finansiranja političkih partija i izbornih kampanja, ASK je nadgledala sve lokalne izbore održane 2022. godine i prvom polugodištu 2023. godine. Naknadni lokalni izbori širom Crne Gore rezultirali su neuobičajeno dugim periodom izbornih kampanja, što je povećalo rad Agencije na praćenju primjene Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja. ASK je 2022. godine provjerila 55.604 izvještaja od 55.773 izveštaja koje su podnijeli politički subjekti, vlasti i pružaoci usluga medijskog oglašavanja. Agencija je za osam političkih subjekata izrekla mjere obustave prenosa budžetskih sredstava za finansiranje redovnog rada, a za još pet trajne mjere obustave. U prvom kvartalu 2023. godine ASK je primila 19.002 izvještaja koje su podnijeli politički subjekti, vlasti i pružaoci usluga medijskog oglašavanja, od kojih je provjerila 18.856. U 2022. godini ASK je registrovala ukupno 117 nepravilnosti u prijavama političkih partija i pokrenula 439 prekršajnih postupaka zbog kršenja Zakona. Od 167 pritužbi koje se odnose na izborne kampanje podnijetih u 2022. godini, ASK je donijela odluke za 89, dok su ostali postupci u toku. ASK je u prvom kvartalu 2023. godine pokrenula prekršajne postupke zbog povrede Zakona u 69 slučajeva, a okončano je 86 postupaka (takođe i iz prethodnih godina). ASK je izrekla 10 mjera političkim subjektima. Organizovala je četiri sastanka sa organizacijama civilnog društva o praćenju, nadzoru i kontroli izbornih kampanja na lokalnim izborima 2022. godine. U prvom kvartalu 2023. godine organizovana su dva takva sastanka.

Uprkos ukupnim ciframa, obim, a samim tim i uticaj provjera u ovoj važnoj oblasti ostaju ograničeni zbog nejasnih ili manjkavih odredbi Zakona, uglavnom u vezi sa izuzećem nekih kategorija političkih subjekata od nadzora ASK. U skladu sa nalazima **peer review ekspertske misije iz 2021. godine**, a imajući u vidu brojne skrivene aranžmane za (nezakonito) finansiranje političkih partija, potrebni su dalji naponi da se pravila prilagode ovom nestabilnom okruženju i da se omogući djelotvorno praćenje finansiranja političkih partija od strane ASK i Državne revizorske institucije.

Slobodan pristup informacijama

U decembru 2022. godine sprovedena je peer review ekspertska misija o funkcionisanju nezavisnih regulatornih tijela u oblasti temeljnih prava, koja je ocjenjivala Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. Kadrovski kapacitet Agencije treba da se poveća, posebno u oblasti slobodnog pristupa informacijama, gdje je 2022. godine samo 10 zaposlenih radilo na predmetima od 8.865 žalbi (2021. godine: 5.285). Najviše pritužbi podnijelo je svega nekoliko fizičkih lica, što bi moglo da ukazuje na zloupotrebu sistema radi finansijske koristi. Savjet Agencije nije radio do avgusta 2022. godine i uspio je da riješi 3.743 pritužbe. Do kraja 2022.

godine zaostatak je iznosio 5.720. Takođe je važno da se riješe aktuelni problemi u vezi sa velikim brojem zahtjeva za informacije i sa njima povezanih žalbi. Nakon devetomjesečne neaktivnosti, Savjet Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama ponovo je počeo sa radom kao žalbeni organ kada su u avgustu 2022. godine popunjena dva upražnjena mjesta (uključujući i mjesto predsjedavajućeg).¹⁵

Potrebno je proaktivno objavljivanje informacija o trošenju javnih sredstava/budžetskog novca kako ministarstava – organa državne uprave, organa lokalnih samouprava tako i državnih firmi:

1. ugovori o privatizaciji (Savjet za privatizaciju)
2. ugovori angažovanju pojedinaca posredstvom konsultantskih ugovora
3. podaci o zapošljavanju u državnim firmama generalno, ugovori o radu, djelu, privremenim i povremenim poslovima, dopunskom radu, posredstvom Agencije za zapošljavanje, platne liste.
4. ugovori o raspolaganju državnom imovinom
5. koncesije
6. infrastrukturni projekti od značaja (autoput..)
7. dokumentacije (ugovori/aneksi) koja se tiče oblasti javnih tendera/javnih nabavki, rezultata sprovedenih postupaka u konkretnoj oblasti
8. službena putovanja/putni nalozi.

Problemi u primjeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama:

- Činjenica da postojeći zakon ne prepoznaje institut spajanja postupka, spajanje zahtjeva i donošenje jednog rješenja, što bi olakšalo rad prvostepenih organa, kao ni mogućnost spajanja postupka u drugostepenom postupku, odnosno spajanje žalbi, što bi smanjilo eventualne troškove postupka.(izmjenama je predviđeno spajanje žalbi).
- Definisane instituta zloupotrebe korišćenja prava na slobodan pristup informacijama, kojeg treba ograničiti u skladu sa uporednom praksom i međunarodnim standardima.
- Jasno definisanje pojma informacije od javnog značaja, na način da informacija od javnog značaja jeste informacija kojom raspolaže organ vlasti, nastala u radu ili u vezi sa radom organa javne vlasti, sadržana u određenom dokumentu, i odnosi se na sve ono o čemu javnost ima opravdan interes da zna. (primjer iz Republike Srbije)
- Uvođenje principa da Agencija odlučuje u meritumu (ta odredba je izbrisana iz predloga izmjena zakona iz 2017.godine).
- Trenutnim zakonom nisu jasno definisane nadležnosti Agencije, u smislu pokretanja prekršajnih postupaka u slučaju kršenja zakona od prvostepenih organa.(novim izmjenama date su nadležnosti Agencije koje će se teško sprovesti u praksi, kako zbog kadrovskih kapaciteta, tako i u dijelu proširenih nadležnosti, posebno u dijelu inspekcijaskog nadzora u smislu proaktivnog pristupa prvostepenih organa).
- Izmjene zakona u upravnom sporu, u dijelu obaveze održavanja rasprave kod npr. ćutanja administracije, na zahtjev stranke. (veliki troškovi postupka, a utvrđuje se činjenica da li je drugostepeni organ ćutao ili ne.)

¹⁵ Izvještaj EK o Crnoj Gori za 2023. godinu

Igre na sreću¹⁶

Organizovane kriminalne grupe često koriste nepotpunost pravnog okvira sa ciljem pranja novca, kao i stavljanje u opticaj nezakonito stečenog novca kroz igre na sreću. Najveći rizici od upliva organizovanih kriminalnih grupa su u oblasti kazinskih igara na sreću.

Sektor **industrije igara na sreću** u Evropi izuzetno je dinamičan i sve brže napreduje, između ostalog, zbog tehnološkog razvoja i digitalizacije, pa tržište igara na sreću, kako tradicionalnih, tako i onih *online* predstavlja rastuće tržište u EU. Tokom ranijih godina, bilo je pokušaja da se oblast igara na sreću uredi i reguliše na nivou Evropske unije, pa je Evropska komisija tokom 90-ih godina u više navrata razmatrala niz pitanja koja spadaju u oblast igara na sreću, odnosno kockanja, uključujući aktivnosti poput rasprava, konferencija, studija, predloga zakonodavstva i slično. Iako su države članice imale **različite pristupe u pogledu uređivanja oblasti igara na sreću**, bez sumnje kroz sve propise na nacionalnim nivoima provlačila su se zajednička nastojanja kada je riječ o zaštiti maloljetnika, kontroli zavisnosti od igara na sreću, finansiranju humanitarnih aktivnosti, kulture ili sporta, oporezivanju, obezbjeđivanju nadzora nad priređivanjem igara na sreću, transparentnosti pravila, sprečavanju nelegalnih aktivnosti poput pranja novca i slično. Činjenica je da sva pravila i propisi država članica EU reflektuju većinu ili makar neke od navednih ciljeva. Danas, priređivanje igara na sreću na zajedničkom tržištu EU **ne spada u pravo EU**, već je **u nadležnosti država članica**, uz obavezu poštovanja načela ravnopravnosti priređivača igara na sreću koji ispunjavaju uslove u skladu sa postojećim propisima pojedine zemlje članice.

Kada su u pitanju države članice, regulatorni okvir za igre na sreću, u principu, pokazuje veoma **raznoliku sliku širom EU**. Međutim, zakonska definicija **koncepta igara na sreću** u većini država članica **u suštini je slična**, pa se igre na sreću definišu kao igre koje nude mogućnost takmičenja u cilju osvajanja nagrade, pri čemu uspjeh u potpunosti ili pretežno zavisi od slučajnosti ili neizvjesnog budućeg događaja, te igrač nema uticaj na konačan rezultat takmičenja. Takođe, postojanje posebnih procedura za odobravanje licenci za priređivanje igara na sreću zajedničko je svim državama članica.³ Jedan od značajnih elemenata u razmatranju oblasti igara na sreću je **fiskalni tretman** igara na sreću, pa u okviru nacionalnih poreskih sistema često postoje **potpuno različiti modeli oporezivanja**.⁴ Prema *Direktivi Savjeta 2006/12/EZ o zajedničkom sistemu poreza na dodatu vrijednost*⁵, države članice EU su u obavezi da od plaćanja poreza na dodatu vrijednost **izuzmu kladenje, lutriju i ostale vrste kockanja**, u zavisnosti od uslova i ograničenja koje propisuju same države članice. Osim toga, ne dovodeći u pitanje ostale odredbe prava Zajednice, Direktivom se ne sprečava država članica da zadrži ili da uvede, između ostalih, **poreze na kladenje i kockanje**, akcize, takse ili uopšteno, bilo koje poreze, davanja ili namete koji se ne mogu odrediti kao porez na promet, pod uslovom da naplata tog poreza, davanja ili namete koji ne uzrokuju formalnosti u vezi sa prelaskom granice, u trgovini između država članica.

Sistem i uslovi priređivanja igara na sreću **u Crnoj Gori** uređeni su **Zakonom o igrama na sreću**, koji propisuje opšte uslove za priređivanje igara na sreću, pravila lutrijskih igara, pravila u vezi sa posebnim igrama na sreću, način upotrebe automata i stolova za igre na sreću u kazinima i slično. Prema odredbama Zakona o porezu na dodatu vrijednost¹⁰, **usluge igara na sreću oslobođene su**

¹⁶ Komparativni pregled: **Igre na sreću – pravni okvir i oporezivanje** (Skupština CG – Parlamentarni institut-Istraživački centar

od plaćanja poreza na dodatu vrijednost. Takođe, prihodi ostvareni po osnovu igara na sreću i nagradnih igara predstavljaju prihode koji se izuzimaju iz dohotka, u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica.

Ono što je bitno istaknuti jeste da je Zakon o igrama na sreću nakon više pokušaja konačno pretrpio u decembru 2023. godine značajne dopune. Zbog sve većeg korišćenja internet za priređivanje igara na sreću ovaj zakonski tekst je u tom dijelu značajno dopunjen pa se prva mjera odnosi na uvođenje varijabilne naknade za priređivanje igara na sreću putem interneta. Na ovaj način se popunjava praznina iz postojećeg zakona, koji za priređivanje igara na sreću putem interneta ne predviđa postojanje ove naknade, a što je praksa u skoro svim drugim nacionalnim pravnim sistemima. Druga mjera se uvodi zabranu učestvovanja u inostranim igrama na sreću za koje se ulozi plaćaju na teritoriji Crne Gore, u pogledu priređivanja igara na sreću putem interneta. Na ovaj način se sprečava erozija nacionalne fiskalne osnovice i zabrana priređivanja za sve koji nemaju dozvolu nadležnog organa. Takođe, uvodi se fiksna naknada za priređivanje igara na sreću u kazinima preko interneta i automatima preko interneta, kao i povećanje fiksne koncesione naknade za (zemaljska) kazina (sa 50.000€ na 100.000€). Jednako važne odredbe su one koje se odnose na sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. Predloženim zakonom se uvode norme koje se odnose na stvarnog vlasnika priređivača, obezbjeđivanje podataka od strane priređivača prema Finansijsko-obavještajnoj jedinici, kao i obaveza priređivača da postupa u skladu sa propisima kojima se uređuje sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, a u dijelu čuvanja tajnosti podataka o igračima.

Uporedo sa zakonodavnom aktivnošću sprovodi se postupak unapređenja sistema nadzora i kontrole priređivača. U tom pogledu teče postupak nabavke i implementacije dva nova nadzorna sistema. Prvi se odnosi na kontrolu priređivanja igara na sreću u kazinima koje se igraju uživo. Zbog specifičnosti ovog oblika priređivanja igara na sreću uvodi se evideo nadzor. Preciznije sve kamere kazina će biti priključene na nadzorni sistem u nadležnom organu pa će njegovi službenici pratiti u realnom vremenu sve aktivnosti u kazinu. Drugi je on line nadzorni sistem na koji će biti priključene sve ostale igre na sreću koje se priređuju u elektronskom obliku. Pomenuti nadzorni sistem će biti zasnovan na nekoliko modula, među kojima su neki od ključnog značaja. Prvi je modul za provjeru tiketa i odnosi se na razmjenu podataka u realnom vremenu koja će biti zasnovana na „fiskalizaciji“ priređivanja. To znači da igrač putem kontrole QR koda vrši kontrolu da li je određena uplata evidentirana u Upravi za igre na sreću (potvrda o uplati ili isplati na kojima bi se nalazio jedinstveni kod koji jednoznačno zavisi od elektronskog potpisa koncesionara). Jedan od modula na kome će počivati sistem je praćenje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, čime je potrebno omogućiti pregled sumnjivih lica. Neophodno je pratiti igru svakog igrača kod jednog priređivača, kao i njegovu igru kod svih priređivača za određeni vremenski period. Takođe, postojaće kontrola obračuna i plaćanja naknada za priređivanje u realnom vremenu što će omogućiti plaćanje zakonskih obaveza priređivača u elektronskom obliku. Istovremeno, sistem će obezbijediti sprovođenje upravnog postupka u elektronskoj formi podnošenjem zahtjeva priređivača i donošenjem rješenja nadležnog organa u elektronskoj formi.

Kao ciljevi koje treba dostići u svrhu smanjenja korupcije i rizika od korupcije u sistemu igara na sreću su, kako unapređenje zakonodavnog okvira, tako i jačanje nadzora i kontrole priređivača:

- U pogledu unapređenja zakonodavnog okvira neophodno je prije svega donošenje novog Zakona o igrama na sreću koji bi trajno i jasno regulisao veliki broj pitanja koja su se do sada pokazala kao podložna koruptivnim aktivnostima (npr. udaljenost poslovnica gdje se priređuju igre na sreću od obrazovnih ustanova, mjesta na kojima je moguće primati uplate igrača, mjesta na kojima se priređuju igre na sreću, ograničenja u pogledu reklamiranja priređivača, itd).

- U cilju efikasnije primjene izmjena i dopuna Zakona o igrama na sreću koje su stupile na snagu u decembru 2023. godine, potrebno je donošenje podzakonskih akata koje bi rezultirale efikasnijom naplatom i borbom protiv korupcije i zloupotreba.

- Unapređenje nadzora i kontrole treba da ide u dva pravca. Prvi je sprovođenje i implementacije dva nova informacijska sistema nadzora priređivača – on line nadzor elektronskih igara na sreću, kao i video nadzor kazina. Ovi alati će pružiti nadležnim organima daleko veću mogućnost kontrole i borbe protiv korupcije.

- Unapređenje samog postupka inspeksijskog nadzora koji vrše nadležni organi, što je moguće postići jačanjem ljudskih kapaciteta nadležnih inspeksijskih organa, kako u brojčanom smislu, tako i u kvalitativnom kroz razne vrste obuka.

Inspeksijski organi

Nalazi pokazuju da je planiranje inspeksijskog nadzora među različitim inspekcijama neujednačeno, s obzirom na to da je za tri inspekcije utvrđeno da nisu postupale po prethodno donešenom planu, već mahom po inicijativama. To potencijalno može dovesti do zloupotrebe inspekcija i nesrazmjerne kontrole određenih subjekata. Međutim, svim inspekcijama je zajedničko da planiranje rada ne zasnivaju na prethodno utvrđenoj metodologiji za procjenu rizika. Izmjene Zakona o inspekcijom nadzoru, bi trebalo da propišu obavezu procjene rizika.

Inspekcije u sastavu ministarstava nemaju inspeksijski informacijski sistem, što im otežava rad. Saradnja inspeksijskih organa sa drugim institucijama i pravosudnim organima većinom se zasniva na razmjenjivanju podataka, ali je i u tom dijelu nedostatna, s obzirom na potencijal bolje međusobne uvezanosti i pristupa u realnom vremenu bazama podataka drugih organa, naročito Poreske uprave.

Uloga inspekcija u borbi protiv korupcije nije dovoljno razvijena, što se posebno ogleda u izostanku jedinstvenog strateškog pristupa i razrađenog pravnog okvira, koji bi uveo osnovne standarde u ovoj oblasti, poput metodologije za procjenu rizika, uključujući rizike od korupcije, i detalja postupanja po zaprimljenim inicijativama.

Neke inspekcije sprovode samo redovne nadzore, u skladu sa prethodno usvojenim planovima, dok se rad pojedinih inspekcija zasniva samo na inicijativama, otvarajući prostor za potencijalne zloupotrebe, posebno u kontekstu izostanka jasnih procedura i rokova za postupanje po

inicijativama. Sve inspekcije zapošljavaju manje inspektora/-ki nego što je previđeno, iako su određene inspekcije relativno malo opterećene.¹⁷

Obrazovanje

Škole se ne bave u dovoljnoj mjeri temom korupcije, bilo u redovnoj nastavi, bilo kroz posebna predavanja. Posljedica toga je nedovoljna informisanost učenika o ovoj pojavi. Kod srednjoškolaca je veća zainteresovanost za temu korupcije.

S tim u vezi, Škola bi trebala da obezbijedi jednakost učenika na informisanje u ovoj oblasti. Osim toga, bolja organizacija i kvalitet dopunske nastave od strane Škole, kao i obaveza dodatnog stručnog usavršavanja nastavnika u ovoj oblasti bi smanjila potrebu za dodatnim privatnim časovima.

Osim toga, potrebno je preispitati način kontrole nastavnika/ca koji daju dodatne privatne časove učenicima iz škole u kojoj su zaposleni. U okviru visokog obrazovanja potrebno je regionalno povezivanje sistema za provjeru plagijata kako bi se onemogućile prekogranične zloupotrebe u ovoj oblasti.

Prevenција treba da obuhva podizanje nivoa svijesti djece, učenika, studenata, polaznika, kao i njihovih roditelja i zaposlenih u obrazovnim ustanovama o izvorima korupcije u obrazovanju.

Kao jedan od problema u oblasti obrazovanja, a samim tim i u ostalim oblastima jesu tzv „kupljene diplome” gdje učenik/student nije polagao ispite na standardan način i potom bio ocjenjivan, već je novcem platio da dobije diplomu o završenoj školi/studijama.

Javne nabavke

Javne nabavke ostaju neiskorišten izvor ekonomskog i društvenog prosperiteta. predstavlja 13% od BDP u zemljama OECD-a i 1/3 ukupnih državnih izdataka, ali ostaje uglavnom birokratski, neefikasan i visoko ranjiv na korupciju. Preporuka OECD-a o javnim nabavkama navodi principe i mehanizme za osiguranje integriteta i suzbijanje korupcije u javnim nabavkama (integritet, transparentnost, učešće zainteresovanih strana, pristupačnost, e-nabavka i nadzor i kontrola).

Javne nabavke su prepoznate kao jedna od tri ključne oblasti kroz Mapu puta za borbu protiv korupcije i ilegalnih finansijskih tokova na Zapadnom Balkanu.

U Crnoj Gori, ne postoji krovna institucija zadužena za utvrđivanje sukoba interesa u javnim nabavkama, vođenje registra i evidencija sukoba interesa i postupanje po prijavama. Agencija za

¹⁷ **Kako rade inspekcije? Pregled rada sedam inspekcija u oblastima od rizika za korupciju – Institut alternativa**

<https://www.bing.com/ck/a?!&&p=39ccb74e1712a08bJmltdHM9MTcxNzExMzYwMCZpZ3VpZD0wZWFIZGY3YS01MDY1LTY1MzEtMzY3My1jY2FiNTFjZjY0MzQmaW5zaWQ9NTE3OQ&ptn=3&ver=2&hsh=3&fclid=0eadf7a-5065-6531-3673-ccab51cf6434&psq=rad+inspekcija++INSTITU+ALTERNATIVA&u=a1aHR0cHM6Ly9tZWVpYS5pbnN0aXRldC1hbHRlcm5hdG12YS5vcmcvMjAyNC8wNS9JQlAtMjAyNC5wZGY&ntb=1>

sprječavanje korupcije, pod čijim su „krovom“ registri javnih funkcionera i njihovih imovinskih kartona, u kojima se prijavljuje i vlasništvo u privrednim društvima, i koja je umrežena sa drugim bazama podataka od važnosti za utvrđivanje sukoba interesa u javnim nabavkama, u potpunosti je isključena iz kontrole javnih nabavki.

U ovom dijelu posebno je važno istaći da u dijelu sukoba interesa u javnim nabavkama još uvijek nije ostvaren preduslov koji se tiče uvezivanja Agencije za sprječavanje korupcije sa elektronskim sistemom javnih nabavki.

Pretpristupni proces EU posvetio je samostalno poglavlje pravne tekovine EU po pitanju javnih nabavki (poglavlje 5). Pravna tekovina zahtijeva da se procesi nabavke vode principima transparentnosti, konkurencije i nediskriminacije. Posebna pravila odnose se na koordinaciju dodjele javnih ugovora za radove, usluge i robu, tradicionalne ugovorne subjekte i posebne sektore. Acquis takođe određuje pravila o reviziji procedure i potrebu da se obezbede dostupni pravni lekovi za privredne subjekte. Obaveza je nadležnih da uspostave specijalizovana tijela za sprovođenje javnih nabavki.¹⁸

Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore ("Službeni list CG", br. 145/2021 od 31.12.2021. godine, a stupio je na snagu 8.1.2022.) predviđeno je novo krivično djelo „**zloupotreba u vezi sa javnom nabavkom (član 272 c)**”. U ovom dijelu neophodno je jačati kapacitete nadležnih organa za otkrivanje i gonjenje izvršilaca ovog krivičnog djela.

U ovom dijelu posebno je važno istaći da u dijelu sukoba interesa u javnim nabavkama još uvijek nije ostvaren preduslov koji se tiče uvezivanja Agencije za sprječavanje korupcije sa elektronskim sistemom javnih nabavki. Kao primjeri dobre prakse, tj. koji način je sukob interesa u javnim nabavkama regulisan u zemljama regiona i EU, Institut alternativa je prikazao u analizi Sukob interesa u javnim nabavkama. <https://institut-alternativa.org/sukob-interesa-u-javnim-nabavkama/>.

Zapošljavanje u javnom sektoru¹⁹

Zapošljavanja u javnom sektoru jedna je od oblasti koja na koju treba staviti fokus, a veže se i za ciljeve Transparency Internationala predstavljenim u tekstu Strategije (Potrebno je upostaviti proces imenovanja i zapošljavanja na kriterijumima meritornosti i transparentnosti). Institut alternativa je u svim oblastima javnog sektora napravio analizu rizika od neprimjerenih uticaja korupcije pri zapošljavanju u javnom sektoru, koja je predstavljena kroz mapu rizika, dostupna na www.mapa-rizika.me.

Mapa rizika odnosi se na državne organe, organe lokalne uprave i službe, Agencije i druga regulatorna tijela, javna preduzeća, zdravstvo, obrazovanje, socijalnu i dječiju zaštitu i kulturu. Mapirani rizici se odnose na segmente planiranja zapošljavanja, procedure zapošljavanja i zaštitu

¹⁸ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership/chapters-of-the-acquis_en

¹⁹ Poziv na poštovanje obećanja o raskidu sa partitokratijom – Institut alternativa

prava nakon sprovedenog postupka. Rezultati pokazuju nizak stepen ispunjenosti osnovnih preduslova za sprječavanje korupcije i neprimjerenih uticaja prilikom zapošljavanja u javnom sektoru.

Na osnovu mape rizika, proizlaze konkretne mjere za izmjenu pravnog okvira i unapređenje praksi, a koji se odnose na: izmjenu i dopunu Zakona o državnim službenicima i namješternicima, Zakona o radu, Zakona o upravnom sporu, Zakona o parničnom postupku, donošenje nove Uredbe o kriterijumima I bližem načinu sprovođenja provjere znanja, sposobnosti, kompetencija i vještina za rad u državnim organima i sličnih podzakonskih akata za državne agencije, lokalne samouprave, javne ustanove, preduzeća u većinskom vlasništvu države i/ili opštine, kao I Izmjena Uredbe o sadržaju, postupku i načinu pripreme i izmjene Kadrovskog plana za organe državne uprave i službe vlade i donošenjem sličnih podzakonskih akata za javne ustanove, preduzeća u većinskom vlasništvu države i/ili lokalne samouprave, i za državne agencije i druga regulatorna tijela, posebno imajući u vidu da je Strategija reforme javne uprave za period 2022–2026. godine predvidjela uvođenje obaveze kadrovskog planiranja za javne ustanove.

Javna preduzeća i privredna društava u vlasništvu države

Prema zvaničnom registru javnih preduzeća i privrednih društava u vlasništvu države, u Crnoj Gori postoji 50 pravnih lica ovog tipa.²⁰

Ministarstvo finansija je u prvoj polovini 2023. godine formiralo Međuresornu radnu grupu sa zadatkom pripreme Analize regulatornog okvira za poslovanje državnih preduzeća u čijem radu su učestvovali relevantni predstavnici svih resornih ministarstava i čija je svrha bila sagledavanje i ocjena regulatornog i institucionalnog okvira u kojem posluju javna preduzeća i privredna u većinskom državnom vlasništvu ali u čijem fokus nisu pitanja vezana za anti-korupciju i integritet. Takođe, Reforma upravljanja preduzećima u vlasništvu države (PVD) je jedna od prioriternih reformi u okviru Reformske agende za Plan rasta za Zapadni Balkan.

Jedna od ključnih preporuka iz Izvještaja Evropske komisije za 2023. godinu je da je potrebno pripremiti mapu puta za reformu državnih preduzeća, pripremiti okvir za praćenje i upravljanje državnim preduzećima, te razviti objektivne kriterijume za izbor menadžmenta tijela odbora direktora.²¹

Sveukupna ocjena za indikator »Izvještavanje o fiskalnim rizicima« je bila ocjena C, podsegment »Praćenje javnih preduzeća« je ocijenjeno ocjenom C dok je podsegment »Potencijalne obaveze i drugi fiskalni rizici« ocijenjen sa D.²²

²⁰ Ministarstvo finansija, februar 2024, <https://www.gov.me/clanak/registar-javnih-preduzeca-i-privrednih-drustava-u-vecinskom-vlasnistvu-drzave>

²¹ Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2023. godinu, str. 69, <https://www.gov.me/dokumenta/4441000a-7e5c-4b2c-b3f3-661bac4e8736>

²² Svjetska banka, Ocjena javnih rashoda i finansijske odgovornosti – Izvještaj o rezultatima upravljanja javnim finansijama, 2020, dostupno na: <https://www.pefa.org/sites/default/files/2020-02/ME-Dec19-PFMPR-Public%20with%20PEFA%20Check-MNE.pdf>

Pregled indikatora efikasnosti i efektivnosti planova integriteta u sistemu „Privredna društva i fondovi čiji je osnivač i većinski vlasnik država“ koji je odradila Agencija za sprječavanje korupcije pokazuje da postoje problemi u sprovođenju mjera vezanih za rukovođenje i upravljanje, kadrovsku politiku kao i upravljanje finansijama.²³

Analiza Instituta alternativa ukazuje na značajne izazove u oblasti nadzora nad državnim preduzećima, problemima u mehanizmima finansijske revizije i kontrole, nedovoljno definisanih uslova za imenovanje odbora direktora i izvršnih direktora, nepostojanju politike zarada i upravljanja ljudskim resursima, brojnim fiskalnim rizicima i niskom nivou dostupnosti informacija i transparentnosti državnih preduzeća.²⁴ Prema indeksu transparentnosti, prosječna ocjena za državna preduzeća kada je riječ o otvorenosti i dostupnosti informacija je 2,7 od mogućih 10, što govori o izraženom problemu u ovoj oblasti.²⁵ Dobre prakse korporativnog upravljanja, OECD smjernica u oblasti integriteta i borbe protiv korupcije u preduzećima u vlasništvu države nisu primijenjene u Crnoj Gori.²⁶

Sistem kontrole terenskog rada: Sa druge strane, praksa je ukazala na visok nivo korupcije kada je riječ o zaposlenim u privrednim društvima u većinskom vlasništvu države. Stoga je neophodno unapređenje kontrole i nadzora njihovog rada putem naprednih procedura i tehničkih rješenja. U tom cilju preporučuje se ovim subjektima privrede implementacija elektronskog sistema kontrole i provjere svih radova koji se izvode na terenu u kontaktu sa korisnicima usluga. Ključne funkcionalnosti sistema: a) planiranje rada terenskog osoblja; b) distribucija zadataka; c) ažuriranje zadataka; d) praćenje realizacije.

Carina

Korupcija na carini je prisutna decenijama i predstavlja ozbiljan bezbjedonosni problem. Ovoj pojavi pogoduje dugogodišnja neadekvatna finansijska podrška odnosno male zarade službenika, loša tehnička opremljenost / nedostatak skenera/, nedovoljan broj službenika i slaba tehnička obučenost.

Takođe velika finansijska moć kriminalnih grupa i pojedinaca utiče na izraženost ove pojave.

Kriminalne grupe i pojedinci u sprezi sa carinskim službenicima vrše zloupotrebe prilikom uvoza, izvoza i tranzita različitih roba.

Dominantno se radi o zloupotrebama koje se sprovode u carinskim ispostavama zaduženim za carinjenje roba kao i na graničnim prelazima koji su najizloženiji koruptivnim aktivnostima.

²³ ASK, Procjena efikasnosti i efektivnosti treće generacije planova integriteta, 2024,

https://www.antikorupcija.me/media/documents/Procjena_efikasnosti_i_efektivnosti_trece_generacije_planova_integriteta.pdf

²⁴ Institut alternativa, 2021, Čija su naša javna preduzeća?, <https://institut-alternativa.org/cija-su-nasa-javna-preduzeca/>

²⁵ Pregled indeksa transparentnosti na internet stranici Instituta alternativa: <https://javnapreduzeca.mojnovac.me>

²⁶ OECD, Anti-Corruption and Integrity in State-Owned Enterprises, <https://www.oecd.org/corruption/anti-corruption-integrity-guidelines-for-soes.htm>

Najčešće, kod ozbiljnijih zloupotreba radi se o sprezi između službenika carine koji rade u ispostavama, službenika carine koji rade na graničnim prelazima a koji saraduju sa službenicima carina susjednih država te policijskih službenika na graničnim prelazima. /crnogorskih i susjednih država/.

Važnu ulogu u koruptivnim radnjama imaju špediterske firme koje pripremaju carinsku dokumentaciju koja je potrebna kod predmetnih poslova. Ove firme odnosno pojedinci zapošljeni u njima često su posrednici u davanju mita između carinika i vlasnika roba za koje izrađuju carinsku dokumentaciju. Najčešće unose netačne podatke sa kojima se umanjuje naplata carine i PDV čime nanose štetu budžetu.

Modus operandi

1. Da bi se aktivnosti realizovale neophodna je saradnja krijumčarskih kriminalnih grupa sa službenicima Uprave carina. Službenici Uprave carina su kod ovih aktivnosti zaduženi za tkz "pranje papira/dokumentacije". Naime jedan dio robe koja tranzitira preko teritorije Crne Gore prema trećim zemljama, se nelegalno istovara na područje Crne Gore radi prodaje na našem tržištu. Nakon toga, TMV koja dalje prevoze ostatak robe, istupaju preko graničnih prelaza, a carinski službenici ovjeravaju prateću carinsku dokumentaciju kao da je istupila cjelokupna roba navedena u toj dokumentaciji (iako je dio robe nelegalno istovaren). U pojedinim slučajevima TMV se se cjelokupno istovaraju na području Crne Gore i ne istupaju prema susjednim zemljama, već se carinska dokumentacija po dogovoru dostavlja carinskim službenicima radi fiktivne ovjere. U ovakvim slučajevima potrebna je saradnja carinskih i policijskih službenika na graničnim prelazima.

2. Saradnja crnogorskih carinskih službenika sa carinskim službenicima susjednih zemalja, prisutna je radi dodatnog osiguranja prilikom koruptivnih aktivnosti kod carinjenja, tranzita i izvoza roba. Naime, u saradnji sa stranim carinskim službenicima robe se nezakonito bilježe na stranim ili crnogorskim graničnim prelazima, radi osiguranja od eventualnih provjera istupa pojedinih vozila i roba.

3. Osim navedenog, carinske prevare se vrše i kroz pogrešno tarifiranje carinskih roba, na osnovu kojeg se vrši naplata carine i PDV- a. Carinski službenici u dosluhu sa špediterima koji pripremaju carinsku dokumentaciju potrebnu za carinjenje, namjerno robu traifiraju po tarifnim brojevima za koje su predviđene niže carinske stope. U ove aktivnosti su uključeni carinski službenici koji su zapošljeni na tkz carinskim terminalima, na kojima se vrši carinjenje robe i njeno stavljanje u slobodan promet.

4. Jedna od čestih zloupotreba, koja je veoma prisutna u Crnoj Gori, prilikom carinjenja robe je smanjena vrijednost carinske robe. Tom prilikom se prilažu lažne fakture sa umanjenom vrijednošću robe. Carinski službenici se dodatno stimulišu/ korumpiraju od strane lica koja prilažu lažne fakture, da ne koriste mogućnosti iz svojih nadležnosti i utvrde stvarnu vrijednost carinske robe (upoređivanjem sa ranijim uvozima, korišćenjem kataloga ili saradnjom preko Sektora za carinsku vrijednost Uprave carina). Lažne fakture se štampaju na teritoriji Crne Gore uz upotrebu sofisticirane opreme.

5. Kada su u pitanju granični prelazi Crne Gore, naročito prelazi sa izraženim saobraćajnim gužvama tokom ljetnje sezone, registruje se da pojedini carinski službenici namjerno izazivaju zastoje u prometu roba. Ovo se radi sa ciljem puštanja „preko reda“, pojedinih prevoznika, zbog hitnosti (lako kvarljiva roba i sl.), sa ciljem prihodovanja finansijskih sredstava. Iako se ne radi o klasičnim krivičnim djelima, carinski službenici na ovaj način prihoduju značajna finansijska sredstva.

Rizici od ovih poslova ne ogledaju se samo u finansijskom gubitku za državni budžet. Često kriminalne grupe pod paravanom uvoza, tranzita ili izvoza, legalnih roba dovode u zabludu korumpirane carinske službenike koji prihvataju mito za te poslove, nesvjesni da se vozila koja prevoze robe koriste za krijumčarenje narkotika ili oružja.

Sport

Kada je u pitanju korupcija, potrebno je da se kontinuirano prati finansiranje sportskih organizacija i objavljivati izvještaje o finansijskom poslovanju. revizorske izvještaje sportskih klubova, sportskih saveza i Crnogorskog olimpijskog komiteta. Takođe je potrebno kontinuirano pratiti dodjelu doživotnih mjesečnih naknada sportistima sa vrhunskim reprezentativnim rezultatom (čl. 72 i 73 Zakona o sportu).

Eksploatacija prirodnih bogatstava

Crna Gora raspolaže veoma obimnim i kvalitetnim prirodnim bogatstvom. Nizom zakona i podzakonskih akata uređena su pitanja u vezi njihovog držanja, upotrebe i raspolaganja. Međutim, u dužem vremenskom periodu i na cjelokupnoj teritoriji Crne Gore, veoma je rasprostranjen i sa visokim intenzitetom prisutan problem nelegalne eksploatacije prirodnog bogatstva. Inače, poslovi u oblasti eksploatacije prirodnog bogatstva predstavljaju visokoprofitabilnu djelatnost, što doprinosi enormnom bogaćenju nosilaca ove djelatnosti, ali i kreiranju velike potencijalne rente, kao ekonomskog viška, odnosno cjelokupnog prihoda koji je iznad oportunitetnih troškova angažovanih resursa tj. proizvodnih faktora. Ekonomski je aksiom da što je veći ekonomski višak koji se može preraspodijeliti, to donosioci odluka i službenici imaju snažnije podsticaje da se upuste u koruptivne veze i prisvoje što veći dio. Stoga su poslovi u vezi sa nelegalnom eksploatacijom prirodnog bogatstva ujedno i visokokoruptivna djelatnost, gdje se obično korupcija zbog prirode posla i višegodišnjih poduhvata zasniva na korupciji uz dosluh i stabilnim odnosima na temelju povjerenja. Imajući u vidu i tržišne prilike, duge rokove na koje se zaključuju ugovori o koncesijama, nerazvijen i nedjelotvoran sistem kontrole, te sa tim povezane uhodane koruptivne dosluhe, djelatnost eksploatacije prirodnog bogatstva je suočena sa visokim rizicima korupcije. Najviše pažnje javnosti, zbog eklatantnih višegodišnjih nelaglnosti, zaokuplja problem zloupotreba u vezi poslova rezanja i obrade šumskog resursa, odnosno drveta i javlja se u dva oblika. Prvo, zloupotrebe koje se javljaju u poslovima koji se realizuju na osnovu ugovora o koncesiji i koje prema tome čine legalni koncesionari i sa njima povezana lica, i drugo, potpuno nelegalna eksploatacija u inkriminisanom obliku kao krivično djelo šumska krađa ili druga krivična djela iz oblasti imovinskog kriminaliteta. U prvom slučaju najčešći vid zloupotrebe je prekoračenje odobrenog obima šume za rezanje, koji je definisan ugovorom o koncesiji. Takođe treba dodati i da je evidentan problem da ta lica vrše otkup privatnih šuma, a vrše i sječu dodatnih

šumskih resursa u državnoj svojini, bez odobrenja, i otpremaju je kao posječenu privatnu šumu.

Svi pojavni oblici nelegalne eksploatacije šumskog resursa mogući su na osnovu korupcije između koncesionara i lovača šumske krađe i službenika nadležnih organa uprave, za poslove šumarstva i za inspekcijske poslove. Na rizike korupcije naročito utiču nedovoljan broj inspektora za šumarstvo, niske plate angažovanih službenika, neefikasna organizacija rada u smislu odsustva prakse promjene šumarskih reona što pogoduje stvaranju koruptivnih veza, rijetke i nedjelotvorne kontrole u samim gazdinskim jedinicama, odsustvo kontrole transporta i odsustvo kontrola pilana, u cilju otkrivanja nelegalno eksploatisanog šumskog resursa.

Na rasprostranjenost i intenzitet pojave koruptivne nelegalne eksploatacije šumskog resursa od velikog uticaja su bila i opšta pravna pravila kojima se uređuje ova materija. Naime, ta pravila su ponuđenoj cijeni kao kriterijumu pružala ne više od 50% od ukupne vrijednosti ponude, dok su drugi necjenovni kriterijumi činili ostatak, usled čega je bilo dosta zloupotreba kao što je fiktivno prijavljivanje radnika, s obzirom na to da je broj radnika u privrednom društvu koje se nadmeće za koncesiju bio vrlo važan kriterijum. Vlada Crne Gore je u maju 2024. godine predložila, nov reformski Zakon o šumarstvu te je neophodno, nakon njegovog skorijeg usvajanja stvoriti snažne pretpostavke za njegovu implementaciju. U dužem vremenskom periodu brojne firme su izvlačile enorman profit nelegalnom eksploatacijom rječnih korita i šljunka. Najčešći pojavni oblici su: pravljenje iskopa u koritima rijeka i transfer materijala dobijenog iskopavanjem krajnjim korisnicima, zatim nelegalna eksploatacija na zemljišnim parcelama koje su u privatnoj svojini eksploatatora nakon čega se iskopi zatrpavaju raznim otpadom, takođe i eksploatacija od strane koncesionara na destinacijama koje nijesu obuhvaćene ugovorom o koncesiji i prikazivanje kao materijala eksploatisanog sa destinacije koja je definisana ugovorom, a posebno je teška zloupotreba prilikom radova na sanaciji korita rijeka i regulacije njihovog vodotoka, u cilju nelegalne eksploatacije, pri čemu vrlo često sanacija i nije motiv za svrhu koja se želi postići već upravo sticanje koristi tamo gdje je nataložena velika količina visokokvalitetnog materijala, koji se doprema na privatne deponije i prodaje za građevinske potrebe. Korupcija u oblasti inspekcijskog nadzora je ključni činilac nelegalne eksploatacije rječnih korita i šljunka, pri čemu se u zamjenu za novac ili druge pogodnosti, eksploatatorima nudi neadekvatan nadzor, a često se podnošenjem manjkavih prekršajnih prijava odgovorna lica de facto aboliraju i od krivične odgovornosti.

Osim pomenutih veoma je rasprostranjen problem i nelegalne eksploatacije kamena i drugih mineralnih sirovina. Prema zakonu o rudarstvu postoje dva osnovna načina na koji dolazi do zloupotreba. Prvo, postugovorni oportunitizam koncesionara u vidu nepoštovanja obima eksploatacije utvrđenog ugovorom. Drugi je eksploatacija kamena za komercijalne potrebe bez dozvole za komercijalno korišćenje, odnosno bez zaključenog ugovora o koncesiji, najčešće kroz izigravanje odobrenja korišćenja za sopstvene potrebe koje izdaju nadležni organi lokalne uprave, pri čemu se masovno eksploatiše ovaj resurs radi proizvodnje i plasiranja na tržište.

Izgradnja malih hidroelektrana (mHE) u Crnoj Gori postala je biznis za privilegovane pojedince, kao i prostor za visoku korupciju. Vlasnici mHE imaju niz povlastica na električnu energiju koju

proizvode, od kojih je najznačajnija subvencija koju potrošači kao naknadu plaćaju kroz račune za struju.

Sredinom 2017. godine u pogonu je bilo deset mHE, koje su u privatnom vlasništvu lica povezanih sa vrhom vlasti. Međutim, to je samo početak, jer je crnogorska Vlada omogućila gradnju oko 50 mHE, uglavnom na sjeveru zemlje. Iako je za izgradnju mHE odobren niz podsticajnih mjera, one sa druge strane ne dovode do zapošljavanja lokalnog stanovništva, a do sada izgrađene su uzrokovale niz problema u životu ljudi na sjeveru zemlje, jer se uništavaju putevi, šume i nestaju čitave rijeke.²⁷

Efikasno sprovođenje ekološko-pravne regulative je od vitalnog značaja za sprečavanje i suzbijanje ove vrste kriminala, a time i za samo očuvanje životne sredine.

2.3 Korupcija i organizovani kriminal

Korupcija se može desiti na svim nivoima društva, ona je neophodan instrument za organizovani kriminal. Korupcija je globalno rasprostranjena na svim putevima krijumčarenja. Kroz korupciju, organizovani kriminal preuzima lokalne, regionalne i nacionalne administracije, poslovne subjekte i ključne logističke i transportne centre. Kriminalnim mrežama je potrebno više pristupnih tačaka za organizovanje osnovnih operacija svojih kriminalnih poslova i da ih zaštite od intervencija organa za sprovođenje zakona i pravosudnih organa. Uz pomoć korupcije kao jednog od marginalnih troškova, kriminalni akteri grade mreže korumpiranih pojedinaca u organizacijama i centrima kako bi olakšali svoje operacije i ometali istrage. Korupcija se koristi u svim koracima kriminalnih aktivnosti; koruptivni saradnici u različitim državama se koriste za koordinaciju i omogućavanje lanca trgovine ljudima pri ulasku, tranzitu i izlaznim čvorištima. Na primjer, kriminalne mreže se bave korupcijom radi kontrole kritičnih infrastruktura kao što su luke, kako bi se osiguralo da dolazne pošiljke kokaina budu uspješno primljene od strane kriminalnih klijenata. Policijski službenici, carinici, obezbjeđenje osoblja i drugo osoblje u osjetljivim transportnim čvorištima i na graničnim kontrolnim tačkama pružaju informacije i ujedno obezbjeđuju da prometna roba može da prođe neoštećena. Korumpirani organi za sprovođenje zakona i pravosudni organi takođe pružaju osjetljive informacije. Neke kriminalne mreže mogu graditi mreže korumpiranih pojedinaca u više organizacija i centara, često putem više kanala. U nekim slučajevima, korupcija je omogućena od strane nezavisnih brokera koji djeluju kao pružaoци usluga. Najveće podmićivanje se vrši plaćanjem osnovnih veza u lancu ekstrakcije, često operaterima dizalica, planerima ili omogućavanje pristupa informacijama putem IT sistema. Korupcija je ponekad u kombinaciji sa zastrašivanjem i pretnjama, ili dužničkim ropstvom, prinudom i ucjenom, posebno kada korumpirani žele prekinuti saradnju.

²⁷ <https://mans.co.me/studija-slucaja-male-hidroelektrane-ili-biznis-za-privilegovane/>

- **Krijumčarenje akciznih roba kao veza sa korupcijom**

U Crnoj Gori, kao u Evropskoj uniji i u zemljama regiona, sve je više izražena problematika krijumčarenja i nedozvoljene trgovine akciznim robama, prije svega cigaretama, a procjenjuje se da naša zemlja svake godine gubi između 15-20 miliona eura zbog sivog tržišta cigareta što je 30% vrijednosti ukupnog legalnog tržišta duvanskih proizvoda.

U Crnoj Gori krijumčarenjem se bave organizovane kriminalne grupe koje su uključene i u druge kriminalne aktivnosti – krijumčarenje narkotika, grupacije blisko povezanih lica, kao i pojedinci.

Značajnoj ekspanziji krijumčarenja cigareta doprinose velike razlike u cijeni duvanskih proizvoda u zemljama regiona, kao i u odnosu na zemlje Evropske unije.

Pojava krijumčarenja cigareta prema zemljama regije i EU prepoznaje se kao druga po profit nakon krijumčarenja narkotika i skopčana je sa korupcijom kao pretpostavkom koja je omogućuje. Aktivnostima krijumčarenja cigareta se pričinjava šteta budžetu EU od više milijardi eura, jer se promet cigareta u prethodnom periodu na sivom tržištu procjenjuje na oko deset milijardi eura godišnje. Među glavnim razlozima za povećanje kriminalnih aktivnosti krijumčarenja cigareta jesu manje kazne u odnosu na kazne za krijumčarenje narkotika uz ostvarivanje značajne dobiti, ojačane koruptivne aktivnosti, kao i benevolentan odnos dijela javnosti u odnosu na težinu problema trgovine krijumčarenih cigareta. Pored krijumčarenja originalnih cigareta i falsifikovanih markiranih cigareta (sa područja istočnih zemalja), čije je krijumčarenje bilo dominantno krajem dvadesetog vijeka godinama su najznačajnije aktivnosti bile vezane za krijumčarenja takozvanih “bijelih cigareta” koje se proizvode pretežno na teritorijama Ukrajine, Bjelorusije i Ujedinjenih Arapskih Emirata. “Bijele cigarete” predstavljaju oko trideset posto tržišta cigareta u EU. Registrovane su i dvije rute kojima se krijumčare ove cigarete u EU: “Afrička ruta” i “Balkanska ruta”. Kada je u pitanju Balkanska ruta koja prelazi i teritorijom Crne Gore, cigarete na kraju završavaju u EU.

Ilegalna trgovina duvanom ima značajan uticaj na Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru i Srbiju, posebno u smislu narušavanja domaće ekonomije i izgubljenih carina i poreza. Prema studiji iz 2019. godine, dve od pet odraslih osoba u Bosni i Hercegovini su pušači, kao i jedna od tri odrasle osobe u Crnoj Gori i Srbiji. Nivo konzumacije ilegalnog duvana (krijumčareni, falsifikovani, jeftini beli i fino rezani duvan) varira u zavisnosti od regiona, sa 6,5% u Srbiji, 20,3% u Bosni i Hercegovini i 27,9% u Crnoj Gori.

- **Pranje novca i korupcija**

Pranje novca putem građevinskih djelatnosti i poslova sa nekretninama i dalje je visokorizična oblast, jer i dalje relativno lako može apsorbovati velike količine kapitala. Kada je riječ o pranju novca u Crnoj Gori, kao sektori koji su posebno ranjivi, prepoznati su: bankarski sektor, sektor tržišta nekretnina, sektor igara na sreću i sektor tržišta kapitala.

Korupcija i pranje novca su isprepleteni. Ovo važi i za korupciju velikih razmjera, koja uključuje prakse kao što su velika plaćanja bankovnim računima i ofšor kompanijama u različitim jurisdikcijama, kao i korišćenje složenih korporativnih šema za skrivanje stvarnih vlasnika. Korupcija uključuje milione eura nezakonitih sredstava, a korumpirani subjekti koriste profesionalne kriminalne mreže kako bi im pomogli u pranju mita koje primaju.

Crna Gora je u decembru 2023. godine usvojila novi Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma koji je usaglašen sa Direktivom (EU) 2015/849 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma, o izmjeni Regulative (EU) br. 648/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta i prestanku važenja Direktive 2005/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta i Direktive Komisije 2006/70/EZ, Direktivom (EU) 2018/843 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. maja 2018. godine o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU i Regulativom (EU) 2015/847 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. maja 2015. godine o informacijama koje prate prenos novčanih sredstava i o prestanku važenja Regulative (EZ) br. 1781/2006.

Iako Crna Gora ima posebnu Strategiju koja uređuje pranje novca i finansiranje terorizma minimum koji bi trebalo uraditi u ovom dijelu jeste i uvođenje centralizovanog elektronskog sistema (dokumentacija u vlasništvu notara posebno problematična), da im to bude zakonska obaveza da svoje poslove evidentiraju u jedinstvenom sistemu identifikacije.

- **Tipologije korupcije i modi operand u skladu sa EUROPOL - ovom Procjenom prijetnje evropskog finansijskog i ekonomskog kriminala u 2023. godini (Europol's first European Financial and Economic Crime Threat Assessment 2023)²⁸**

Korupcija uglavnom ima oblik podmićivanja (davanja i primanja mita) sa ciljem da se osiguraju usluge i utiče na odluke. Mito može biti gotovinska uplata, depoziti na bankovnim računima, poklonima (robama ili uslugama), izbornim grantovima, plaćenim praznicima, ili korišćenje nekretnine ili luksuznih automobila. Mito se može platiti direktno korumpiranoj osobi ili bliskim rođacima ili saradnicima. Nedozvoljeni uticaj ili zloupotreba položaja ili funkcija je takođe uobičajeno sredstvo korupcije, koje podrazumijeva korišćenje nečijeg uticaja u vladi ili veze sa osobama na vlasti, za dobijanje usluga ili povlašćenog tretmana za drugog aktera, obično za uzvrat se traži naknada u novcu.

Korupcija se može manifestovati u svakoj fazi tendera: u pripremi tenderske specifikacije, u tenderskoj prijavi, tokom izbora i evaluacije predloge i prilikom izbora ponuda. Javni funkcioner može biti ubijeđen da prihvata predlog određenog ponuđača, sprečavajući fer konkurenciju i pravila javnih nabavki.

²⁸ <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/other-side-of-coin-analysis-of-financial-and-economic-crime> - Europol's first European Financial and Economic Crime Threat Assessment 2023

Sektori u kontinuiranom širenju, kao što su građevinarstvo i održiva energija su sve više usmjereni na trgovinu uticajem i korupciju tokom tenderskih procedura. Organizovani kriminal često djeluje skrivajući se iza mreže korporativnih subjekata i kompanija koje se javljaju kao podizvođači.

- **Slobodne zone**

U cilju odgovora na rastuće potrebe carine i privatnog sektora, i sa željom da se obezbijedi adekvatna primjena carinskih postupaka i nadzora u slobodnim zonama, Sekretarijat Svjetske carinske organizacije (SCO) sproveo je istraživanje o trenutnoj situaciji u vezi sa slobodnim zonama, uključujući pregled dokumentata, analizu istraživanja SCO o slobodnim zonama iz 2018. godine, radionice i terenske studije, čiji su rezultati analizirani u Istraživačkom dokumentu SCO br. 47: „Ekstrateritorijalnost” slobodnih zona: Neophodnost pojačane uključenosti carina”. Na osnovu nalaza Istraživačkog dokumenta SCO, Sekretarijat je izradio nacrt Praktičnog vodiča o slobodnim zonama (u daljem tekstu „Vodič o SZ“), a odobrila ga je Komisija za politike u decembru 2020. nakon detaljnih rasprava u Stalnom tehničkom komitetu i Komitetu za sprovođenje.

Nadalje, obezbjeđivanje efikasne kontrole u slobodnim zonama doprinosi poboljšanju poslovnog okruženja na nacionalnom i međunarodnom nivou. Može doći do značajnog negativnog uticaja na konkurentnost slobodnih zona ako se one loše primjenjuju. Nedostatak nadzora nad slobodnim zonama utiče ne samo na zemlju u kojoj se slobodna zona nalazi, već i na partnere sa kojima ta zemlja trguje. Carinski nadzor i kontrola robe uskladištene u slobodnim zonama putem periodičnih provjera na licu mjesta i upravljanja zalihama, između ostalog, takođe može da olakša pravilno upravljanje opasnom robom uskladištenom u slobodnim zonama. Shodno tome, mnogi dokumenti, poput onih koje je pripremila Radna grupa za finansijsku akciju (FATF) (2010), Međunarodna privredna komora (ICC) (2013), Interpol (2013), Viski et al. (2016), časopis Economist (2018), Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) (2018) i McKinsey & Company (2019), hitno su pozvali na visok nivo kontrole nad robom i aktivnostima unutar SZ. Neki su naglasili i potrebu da carina bude uključena i da ima ovlaštenja za kontrolu roba i aktivnosti unutar SZ.

Vodič o SZ sadrži nekoliko osnovnih elementata s praktičnim smjernicama i povezanim najboljim praksama članica Svjetske carinske organizacije.²⁹

U dužem vremenskom periodu aktivnosti više pojedinaca kriminalnih ili interesnih grupa u poslovima krijumčarenja cigareta omogućavaju koruptivne aktivnosti policijskih službenika ili drugih službenih lica. Najznačajniji i najobimniji javni oblik krijumčarenja cigareta preko Crne Gore se tiče zloupotrebe “Slobodne carinske zone” u Luci Bar, preko koje su povremeno realizovane aktivnosti iz oblasti krijumčarenja cigareta. Do zloupotrebe je dolazilo na način da cigarete ostaju u Crnoj Gori, gdje se prodaju na lokalnom tržištu ili se ilegalnim putem krijumčare u zemlje okruženja, a tzv. “pranje papira” se vrši uz koruptivne aktivnosti koje uključuju carinske i policijske službenike. Krijumčarene cigarete, koje su nelegalno izašle iz skladišta u slobodnoj zoni, “razdužuju” se fiktivnim carinskim dokumentima navodnog izvoza brodovima iz Luke Bar.

²⁹ Praktični vodič o slobodnim zonama, decembar 2020. godine (SVJETSKA CARINSKA ORGANIZACIJA)

2.4 Realizovane aktivnosti i postignuti rezultati 2022-2023. godina

2.4.1. Prijave o ugrožavanju javnog interesa koje upućuje na postojanje korupcije

U 2023. godini bilo je 190 prijava zviždača, od čega je 81 podnijeto anonimno. Agencija za sprječavanje korupcije je u 2023. godini zaprimila najviše prijava zviždača na godišnjem nivou od početka rada ASK, čime se nastavlja trend rasta broja prijava.

U 2023. godini u radu pred Agencijom bile su ukupno 382 prijave zviždača (uključujući i prijave iz prethodnog perioda). Okončano je 69 postupaka po prijavama zviždača, od kojih je u četiri utvrđeno postojanje ugrožavanja javnog interesa.

U okviru III faze Projekta borbe protiv korupcije, ekonomskog i organizovanog kriminala „Horizontalni program podrške za Zapadni Balkan i Tursku“ finalizovana je analiza Zakona o sprječavanju korupcije, koja je obuhvatala i segment prijava korupcije i zaštite zviždača. Analiza Zakona u dijelu zviždača rezultirala je izradom Tehničkog dokumenta - Pregled zakonodavnog okvira Crne Gore o zaštiti zviždača, koji pruža detaljan pregled odredaba sadržanih u ZSK, uz 30 preporuka za unapređenje zakonodavnog okvira u ovoj oblasti. U dokumentu se konstatuje da će, iako bi postojeće odredbe koje se odnose na zviždanje u ZSK mogle biti poboljšane, u cilju usklađivanja sa Direktivom (EU) 2019/1937 o zaštiti lica koja prijavljuju povrede prava Unije, biti neophodno uvesti sveobuhvatan samostalan zakon o zaštiti zviždača.

2.4.2. Postupanje nadležnih organa u sprečavanju krivičnih djela korupcije

2.4.2.1. Efikasna saradnja Specijalnog državnog tužilaštva i Uprave policije rezultirala je gonjenjem ili lišavanjem slobode značajnog broja nosilaca važnih funkcija u državnim organima i privrednim društvima, uključujući i veliki broj javnih funkcionera zbog počinjenih djela korupcije ili organizovanog kriminala. Među njima su i bivši predsjednik Vrhovnog suda, bivši predsjednik Privrednog suda, Specijalni državni tužilac, bivši Glavni specijalni državni tužilac, dva bivša Direktora Uprave policije i dva bivša pomoćnika Direktora Uprave policije, bivši ministar odbrane i predsjednik Vladine komisije za stambena pitanja (kao i članovi ove komisije), bivši ministar poljoprivrede, predsjednik opštine Budva, bivši direktor Uprave prihoda i carina, Upravni odbor javnog preduzeća "Plantaže" AD, službenik Agencije za nacionalnu bezbednost, bivši direktor javnog preduzeća "Putevi", i odgovorna lica u preduzeću "Fond za zaštitu životne sredine", direktor Agencije za sprečavanje korupcije, te biznismen i predsjednik Atlas grupe. Takođe, pokrenuto je nekoliko istraga protiv policajaca na različitim službenim pozicijama. U tom kontekstu, važno je napomenuti da je pred Višim sudom u Podgorici izrečena prvostepena presuda u kojoj je specijalni tužilac proglašen krivim i osuđen na sedam mjeseci zatvora zbog krivičnog djela zloupotrebe položaja.

Takođe, pored navedenih lica su i direktorica JU Centar za socijalni rad za Plav i Gusinje; dvije službenice MUP-a na upravnim poslovima; načelnik i 10 službenika Uprave prihoda i carina; veći

broj službenika Uprave policije; službenik Istražnog zatvora; četiri radnika u Pošti CG; šumski tehničar; tri lugara; električar u DOO »CEDIS«; inkasant u komunalnoj djelatnosti i računovođa u OŠ.

U 2022. godini otkriveno je i nadležnim tužiocima procesuirano duplo više koruptivnih krivičnih djela u odnosu na 2021. godinu. Ukupna materijalna šteta prouzrokovana ovim krivičnim djelima iznosi 10. 522.364 eura (2021 - 141.140.467) i enormno je manja u odnosu na uporedni period. **Za razliku od 2021. godine,** veći broj slučajeva korupcije je otkriven u privatnom u odnosu na javni sektor, pa je i broj procesuiranih lica iz javnog sektora značajno manji (55,8%), a samim tim i broj javnih funkcionera (2022 – 4 javna funkcionera; 2021 – 17 javnih funkcionera).

2.4.2.2. U 2022. godini Specijalno državno tužilaštvo je za krivična djela visoke korupcije podnijeto 230 optužnih akata. U izvještajnoj godini, iz nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva pokrenute su finansijske istrage u 12 predmeta protiv 110 fizičkih i 4 pravna lica i naredba o proširenju finansijske istrage u jednom predmetu protiv 7 fizičkih lica. Radi očuvanja imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću i radi mogućeg naknadnog oduzimanja imovinske koristi, Specijalno državno tužilaštvo je podnijelo Višem sudu u Podgorici predlog za određivanje privremenih mjera obezbjeđenja zabrane raspolaganja i korišćenja pokretne i nepokretne imovine u 5 predmeta i 3 predloga za privremenu obustavu izvršenja novčane transakcije.

2.4.2.3. Što se tiče Specijalnog odjeljenja pri Višem sudu u Podgorici, koji sudi predmete organizovanog kriminala, korupcije i ratnih zločina, ukupno je u radu u 2022. godini bilo 150 predmeta, riješeno je 30 predmeta, ostalo neriješeno 120, odnosno 80,00%.

2.4.2.4. Na nivou sudova za prekršaje riješene predmete iz oblasti Zakona o sprječavanju korupcije u 2022. godini čini 895 predmeta ili 2,22% od ukupnog broja zahtjeva.

2.4.2.5. Crna Gora se nije pozabavila problemom nepotpunog i nedovoljno digitalizovanog katastra zemljišta, što otežava sprovođenje finansijskih istraga, oduzimanje imovine i sprovođenje internih kazni. Centralizovana baza podataka o slučajevima organizovanog kriminala i korupcije, koja sadrži podatke prikupljene od svih relevantnih organa, potrebna je za potrebe izvještavanja, praćenja i kreiranja politike.

U 2022. godini, **Kancelarija za povraćaj imovine (ARO)** primila je od partnera iz inostranstva 44 zahtjeva za identifikaciju imovine stečene u Crnoj Gori, a koja je stečena kriminalnom djelatnošću, koja uključuje provjere 330 fizičkih lica i 16 pravnih lica. Broj zahtjeva iz Crne Gore stranim partnerima preko Kancelarije za povraćaj imovine porastao je sa 7 na 16 u odnosu na 2021. godinu, podstaknut radom novoformirane jedinice za privredni kriminal od septembra 2022. godine. Ovim zahtjevima su provjerene 64 osobe (pripadnici organizovanih kriminalnih grupa) i 16 pravnih lica. Međutim, nepotpun katastar zemljišta ograničava obim finansijskih istraga i oduzimanja imovine.³⁰

³⁰ Izvještaj EK o Crnoj Gori za 2023. godinu

2.4.2.6. U oblasti **šverca duvana**, u maju 2022. godine stupila je na snagu zabrana skladištenja duvanskih proizvoda u slobodnoj zoni Luke Bar, koju je odredila Uprava carina. To je dovelo do zaplijene do tada neviđenog broja cigareta, koje su vlasnici ostavili u tim skladištima. Tokom cijele godine dešavale su se i druge značajne zaplijene. Procijenjena količina od 1.500 tona (ili 13 kubnih metara) cigareta je uskladištena u Baru i čeka na uništenje. Velike količine cigareta nestale su iz skladišta prije stupanja na snagu zabrane. Suspendovano je ukupno sedam carinika koji rade u slobodnoj zoni. Prevoz dva kamiona sa cigaretama do objekta za uništavanje u Nikšiću u septembru 2022. godine okončan je nestankom jednog od dva kamiona, iako je prevoz organizovala Uprava carina i uz pratnju lokalne policije. Nestali kamion, sa pošiljkom cigareta u vrijednosti od 10 miliona eura, na kraju je pronašlo Specijalno tužilaštvo u blizini Podgorice, a došlo je do još hapšenja carinika, uključujući i direktora Uprave za prihode i carine u decembru 2022. godine. Specijalno tužilaštvo je 2022. godine pokrenulo dvije nove istrage o švercu duvana protiv šest osoba. U oba slučaja pokrenute su paralelne finansijske istrage. Policija je radila i na brojnim slučajevima manjeg obima i osnovnim tužilaštvima podnijela 35 prijava za šverc duvana. Međutim, nije bilo nijedne pravosnažne sudske odluke o švercu duvana tokom 2022. godine.³¹

2.5 Ključni nalazi analize stanja

Iako su ostvareni veoma zapaženi rezultati, uzimajući u obzir činjenicu potreba daljeg usmjeravanja, koordinacije i jačanja međustitucionalne i međunarodne saradnje, nameće se potreba za donošenjem strateškog dokumenta koji bi definisao sve aspekta borbe protiv korupcije u Crnoj Gori.

Kao globalni problem, pored saradnje sa partnerima za sprovođenje zakona unutar EU, potreban je multidisciplinarni i sveobuhvatan pristup za rješavanje finansijskih i ekonomskih zločina koji utiču na CG i šire. Uprkos ojačanom zakonodavnom okviru za rješavanje prijetnje koju predstavljaju ekonomsko-finansijski kriminali, finansijske istrage moraju postati standardna praksa sprovođenja zakona prilikom istrage teškog i organizovanog kriminala.

Na nacionalnom nivou od ključnog značaja su aktivnosti koje se odnose na konstantne inovacije u cilju unapređenje postojećeg pravnog okvira i uvođenje novih rješenja u pravni sistem kako bi se stvorio dodatni pravni osnov za preduzimanje širokog spektra mjera i radnji iz nadležnosti organa za sprovođenje zakona sa fokusom na borbu protiv korupcije. U domenu jačanja pravnog okvira u sklopu ciljeva definisanim u pojedinim oblastima utvrđene su mjere koje se odnose na:

- Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju korupcije;
- Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnim zonama;
- Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću;
- Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja;

³¹ Izvještaj EK o Crnoj Gori za 2023. godinu

- Donošenje Zakona o Vladi;
- Unapređenje pravnog okvira u oblasti igara na sreću;
- Unapređenje pravnog okvira u oblasti zapošljavanja u javnom sektoru;
- Izrada podzakonskih akata na osnovu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma;

Strateško opredijeljenje Crne Gore je ispunjavanje preporuka GRECO, kao i ispunjavanje Privremenih mjerila za Poglavlje 23, i postupanje u skladu sa ciljevima Transparency International-a.

Crna Gora treba da uloži jače napore u rješavanju problema nezakonite trgovine cigaretama. To bi uključivalo jačanje kapaciteta svih uključenih institucija, dalje jačanje rada čitavog pravosudnog lanca, razbijanje kriminalnih mreža i poboljšanje ostvarenih rezultata u pravosnažnim presudama i konfiskacijama imovinske koristi stečene kriminalom.

Bilans ostvarenih rezultata istraga i krivičnog gonjenja u slučajevima korupcije na visokom nivou je poboljšán, ali tek treba da bude dodatno konsolidovan. Nasuprot tome, bilans ostvarenih rezultata vezano za suđenja i pravosnažne presude u ovim slučajevima gotovo da i ne postoji.

Crna Gora tek treba da unaprijedi pravni pristup finansijskim istragama i konfiskaciji imovine koja je povezana sa korupcijom na visokom nivou. Crna Gora treba hitno da se pozabavi nedostatkom stručnosti o finansijskim istragama dostupne u sistemu pravosuđa.

Promovisanje i sprovođenje etike i profesionalnih standarda među sudijama i tužiocima ostaje izazov. I Sudski i Tužilački savjet imaju ograničen bilans ostvarenih rezultat i nedostaje im proaktivnost. Crna Gora nije izmijenila disciplinski i etički pravni okvir za sudije i tužioce. Potrebna su dalja poboljšanja i djelotvorno sprovođenje inspekcijskog sistema pravosuđa, uključujući temeljnije i nenajavljene inspekcije.

Kapacitet ljudskih resursa u Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je potrebno ojačati jer je samo 63% njenih pozicija djelotvorno popunjeno. Finansijska sredstva Agencije treba da odgovaraju njenim nadležnostima, takođe s obzirom na planirano proširenje njenih zadataka, a finansijsku nezavisnost Agencije treba garantovati. Nedostatak IT ekspertize u Agenciji (sa samo jednim supervizorom) i nepostojanje digitalnog sistema upravljanja predmetima negativno utiču na njen rad.

Crna Gora treba posebno da:

- poboljša evidenciju o korupciji, uključujući korupciju na visokom nivou, hitnim jačanjem efikasne primjene postojećeg krivičnog zakonodavstva od strane tužilaštava i sudova, izricanjem djelotvornih kazni i preduzimanjem konkretnih mjera za poboljšanje korišćenja sporazuma o priznanju krivice u izuzetnim slučajevima za više transparentan, kredibilan, odvrćajući i dosljedan odgovor krivičnog pravosuđa;
- preduzme mjere za sprovođenje preporuka peer review ekspertske misije iz juna 2022. godine o borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije na visokom nivou.

Crna Gora bi trebalo da se fokusira na efikasnu implementaciju zakonodavstva o javnim nabavkama i javno-privatnom partnerstvu. Takođe bi trebalo da se u potpunosti uskladi sa pravilima EU o javnim nabavkama u svim slučajevima, kao što je, na primjer, dodeljivanje koncesije za upravljanje aerodromima.

Planiranje investicija i kapacitet upravljanja javnim investicijama od strane Vlade treba značajno da se poboljšaju. Unaprijeđeni zakonodavni okvir za javne nabavke i internu kontrolu treba da se implementira u praksi.

Jačanje integriteta u poslovnom sektoru nedvosmisleno je suštinski važna karika ukupne borbe protiv korupcije. Odsustvo integriteta u poslovnom sektoru narušava konkurenciju, onemogućava ekonomski rast, sprječava građane da imaju pristup kvalitetnim uslugama.

Direktni napori da se zaštite javni resursi i zaustave tokovi prljavog novca ključni su za sprečavanje zloupotrebe javnih ovlašćenja i privođenje počinitelaca odgovornosti.

Potrebno je uspostaviti proces imenovanja i zapošljavanja na kriterijima meritornosti i transparentnosti, kroz:

- Promovisanje standarda i procedura imenovanja i zapošljavanja u javnom sektoru na principima meritornosti i transparentnosti;
- Praćenje i prijavljivanje zloupotrebe u procesima imenovanja i zapošljavanja;
- Promovisanje standarda i procedura obavljanja menadžerskih pozicija u privrednim društvima u većinskom vlasništvu države
- Učinkoviti nadzor obavljanja menadžerskih pozicija u javnom sektoru.

Sloboda i zaštita ključnih pojedinaca i grupa koji su u najboljem položaju da identifikuju i razotkriju korupciju ključne su za efikasnu kontrolu vlasti. Shodno tome, potrebno je:

- saradivati s partnerima iz svih sfera života kako bismo osnažili žrtve korupcije, one koji žele da podignu glas i društvene aktere koji traže stvarne promjene,
- pružati pravnu pomoć zviždačima, svjedocima i novinarima i zagovarati efikasne mehanizme zaštite navedenih kategorija,
- identifikovati i pridružiti se kampanjama koje promovišu nezavisno novinarstvo u funkciji javnog interesa, kao i
- podizati nivo javne svijesti o važnosti uzbunjivanja i prijavljivanja korupcije, te o pružanju podrške onima koji time možda rizikuju gubitak sredstava za život, blagostanja ili sopstvenih života.

Pružanje usluga građanima i poslovnim subjektima Proces modernizacije pružanja javnih usluga u Crnoj Gori i dalje je spor. Zakon o upravnom postupku nije dosljedno primijenjen, posebno u pogledu principa „samo jednom” i elektronske komunikacije. Usluge generalno ostaju birokratske i nijesu prilagođene korisnicima. Sve u svemu, digitalizacija javnih usluga ostaje i dalje skromna, posebno za usluge koje se nude pojedincima.³²

³² Izvještaj EK o Crnoj Gori za 2023. godinu

3. VIZIJA, ADRESATI, STRATEŠKI I OPERATIVNI CILJEVI BORBE PROTIV KORUPCIJE

Vizija Strategije je izgradnja države vladavine prava, čije će institucije kreirati pravedne propise, obezbijediti njihovu potpunu i neselektivnu primjenu, garantujući jednake šanse za sve, a pravo na život i poslovanje u ambijentu bez korupcije, preduslov je sveobuhvatnog napretka društva i ostvarenja punopravnog članstva u Evropsku uniju.

Adresati Strategije: Strategija za borbu protiv korupcije je sveobuhvatna strategija koja se primjenjuje na sve organe zakonodavne, sudske i izvršne vlasti na državnom i lokalnom nivou, na organe državne uprave, nezavisna tijela, regulatorna tijela, javne ustanove, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja.

Opšti cilj Strategije: Kreiranje dugoročnog i efikasnog sistema borbe protiv korupcije i uz definisanje i osnaživanje kontrolnih mehanizama.

Prioritetne oblasti, odnosno oblasti od posebnog rizika za nastanak korupcije su:

1. Pravosuđe (Rad tužilaštva i sudova)
2. Rad policije i Uprave carina
3. Životna sredina, urbanizam i prostorno planiranje ili ukratko samo urbanizam
4. Javne nabavke
5. Rad lokalne samouprave
6. Rad preduzeća u državnom vlasništvu, odnosno vlasništvu lokalnih samouprava.

U cilju eventualnog proširenja liste oblasti od posebnog rizika za nastanak korupcije jednom godišnje će se raditi analiza oblasti za koje se može pretpostaviti da su oblasti od posebnog rizika.

Opšti cilje Strategije je u funkciji sveobuhvatnog razvoja borbe protiv korupcije, a u sklopu pristupnih pregovora Crne Gore Evropskoj uniji, kojom će se unaprijediti vladavina prava u Crnoj Gori.

Pokazatelji uticaja	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
Indeks percepcije korupcije Transparency International	46 (2023)	49 (2028)
Kontrola korupcije (World Governance Indicator) – Svjetska banka	-0,12 (2022)	0 (2028)
Godišnje istraživanje za potrebe ASK	15, 6 (2023)	10 (2028)

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

OECD analiza: „Western Balkans Competitiveness Outlook 2024 - Montenegro assessment grids – indeks antikorupcije i integriteta	1.5 (2024)	2 (2028)
--	------------	----------

Realizacija opšteg cilja Strategije uključuje tri strateška cilja.

Tekst Strategije i akcionog plana podijeljeni su na sljedeće oblasti:

1. Strateški cilj 1 se odnosi na prevenciju korupcije i obuhvata operativne ciljeve koji se odnose na:

- Unapređenje normativnog okvira u sprečavanju korupcije;
- Jačanje administrativnog i institucionalnog okvira za sprečavanje korupcije;
- Zapošljavanje i napredovanje u organima vlasti zasnovano na zaslugama;
- Transparentnost i slobodan pristup informacijama, i
- Osnažiti kapacitete za sprovođenje antikoruptivnih mjera u oblastima od posebnog rizika od korupcije.

2. Strateški cilj 2 se odnosi na borbu protiv korupcije i iz njega proizlaze operativni ciljevi:

- Unapređenje zakonodavstva u borbi protiv korupcije;
- Unapređenje kapaciteta institucija nadležnih za borbu protiv korupcije.

3. Strateški cilj 3 se odnosi na nacionalnu i međunarodnu saradnju u sprečavanju i borbi protiv korupcije, kao i podizanje svijesti u sprečavanju i borbi protiv korupcije, kao i komunikaciju sa javnošću.

S obzirom na specifičnost izrade Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije, u okviru svakog postojećeg cilja predstavljeni su utvrđeni rizici i potrebe u rizičnim oblastima, kako bi se bolje razumjela veza za predloženim mjerama.

Tabela 1: Vizija i strateški ciljevi Strategije

Vizija Strategije		
Izgradnja države vladavine prava, čije će institucije kreirati pravedne propise, obezbijediti njihovu potpunu i neselektivnu primjenu, garantujući jednake šanse za sve, a pravo na život i poslovanje u ambijentu bez korupcije, preduslov je sveobuhvatnog napretka društva i ostvarenja punopravnog članstva u Evropsku uniju.		
Opšti cilj Strategije		
Kreiranje dugoročnog i efikasnog sistema borbe protiv korupcije uz definisanje i osnaživanje kontrolnih mehanizama.		
Strateški cilj 1	Strateški cilj 2	Strateški cilj 3
Obezbijediti nezavistan, nepristrasan i odgovoran javni	Osigurati poštovanje principa vladavine prava kroz efikasne	Jačanje nacionalne i međunarodne saradnje

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

sektor u interesu svih građana/ki	istrage i sankcionisanje slučajeva korupcije	podizanje svijesti u borbi protiv korupcije
-----------------------------------	--	---

Za svaki hijerarhijski nivo ciljeva, definisani su odgovarajući indikatori uspjeha sa početnim i ciljnim vrijednostima na polovini perioda sprovođenja Strategije, kao i u završnoj godini. Konkretnije, za strateške ciljeve se definišu indikatori uticaja (*impact indicators*), a za operativne ciljeve, indikator učinka (*outcome indicators*). Dodatno, za konkretne aktivnosti na sprovođenju Strategije definisani su indikatori rezultata (*result indicators*) u sklopu Akcionog plana.

Dakle, vizija i strateški ciljevi koji su definisani, daju odgovor na rješenje ključnog problema, dok su uzroci problema pretočeni u operativne ciljeve koji zapravo predstavljaju odgovor na pitanje kroz koje aktivnosti je moguće doći do unaprjeđenja stanja u periodu 2024-2028. godine.

1. Obezbijediti nezavistan, nepristrasan i odgovoran javni sektor u interesu svih građana/ki

Analizom trenutnog stanja i uočavanjem ključnih problema u sprečavanju korupcije tokom Izvještaja Evropske komisije, GRECO izvještaja o evaluaciji i analiza Savjeta Evrope, kao i izvještaja drugih relevantnih međunarodnih institucija (OEBS i ODIHR). definisan je strateški cilj 1 kao i set operativnih ciljeva za dostizanje tog strateškog cilja.

Napredak ostvaren u pogledu dostizanja Strateškog cilja 1 biće mjereno putem seta pokazatelja (indikatora) uticaja.

Tabela 2: Operativni ciljevi u okviru Strateškog cilja 1

Strateški cilj 1: 1. Obezbijediti nezavistan, nepristrasan i odgovoran javni sektor u interesu svih građana/ki			
Indikator uticaja	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
Normativni okvir kojim se uređuje nezavisnost, materijalni položaj, napredovanje i zasnivanje radnog odnosa, službenika koji učestvuju u sprečavanju korupcije usklađen sa relevantnim standardima Savjeta Evrope i mišljenjem Evropske komisije.	NE	DA	DA
Agencija za sprječavanje korupcije, funkcioniše u punom sastavu, podržana	NE	NE	DA

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

adekvatnim ljudskim, finansijskim i infrastrukturnim resursima, čime se osigurava uspješno sprečavanje korupcije			
Uređeno pitanje upravljanja, nadzora, stvarnog i potencijalnog sukoba interesa i transparentnosti rada organa upravljanja preduzeća u državnom vlasništvu i preduzeća u vlasništvu lokalne samouprave.	NE	NE	DA
Obezbjeden potreban nivo transparentnosti i participativnosti kad je u pitanju postupak izrade zakona i strategija kako bi prostor za favorizovanje pojedinačnih interesa na štetu javnog interesa sveden na minimum.	NE	DA	DA
Uspješno se prati primjena člana 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, naročito u dijelu koji se odnosi na objavljivanje spiska državnih službenika i namještenika sa njihovim službeničkim i namješteničkim zvanjima, spiska javnih funkcionera i liste obračuna njihovih zarada i drugih primanja i naknada u vezi sa vršenjem javne funkcije, kao i objavljivanje informacija kojima je po zahtjevu pristup odobren, kako od strane državnih organa i organa državne uprave, tako i od lokalnih samouprava, lokalnih uprava i privrednih društava u većinskom vlasništvu države, javnih ustanova i preuzeća.	NE	NE	DA
<p><u>U okviru Strateškog cilja 1 definisani su sljedeći operativni ciljevi:</u></p> <p>OC 1.1. Unaprjeđenje normativnog okvira u sprečavanju korupcije</p> <p>OC 1.2. Jačanje administrativnog i institucionalnog okvira za sprečavanje korupcije</p> <p>OC.1.3. Uspostavljanje sistema zapošljavanja i napredovanja u organima vlasti na osnovu kriterijuma i zasluga</p> <p>OC.1.4. Osnažiti kapacitete za sprovođenje antikoruptivnih mjera u oblastima od posebnog rizika od korupcije</p> <p>OC.1.5. Transparentnost i slobodan pristup informacijama</p>			

1.1. Unaprjeđenje normativnog okvira u sprečavanju korupcije

Kao što je ranije konstatovano, usvajanje seta zakona i podzakonskih akata, u skladu sa preporukama GRECO, izvještajima Evropske komisije, analizama Savjeta Evrope, preporukama sa Peer Review misije Evropske komisije iz 2021. godine, preporukama ODIHR-a i problema koji su se pokazali u dosadašnjoj praksi jedan su od ključnih preduslova obezbjeđivanja kontinuiranog i efikasnog rada organa koji učestvuju u sprečavanju korupcije.

I pored činjenice da se nalaze izmjene i dopune Zakona o sprječavanju korupcije, u momentu izrade Strategije, ovaj proces i dalje nije okončan, aktivnosti na njegovoj finalizaciji bi trebalo da predstavljaju prioritet u predstojećem periodu, nakon čega bi trebalo da uslijedi donošenje pratećih podzakonskih akata neophodnih za njegovo sprovođenje.

Zakon o lobiranju potrebno je usvojiti u što kraćem roku kako bi se mogle ispuniti preporuke GRECO predviđaju da definicija lobiranja bude proširena tako da pokrije sve takve kontakte sa osobama koje imaju najviše izvršne funkcije (LNIF); da (ii) kontakti između lobista i LNIF lica budu otkriveni što se tiče identiteta uključenih osoba, kao I tema o kojima se raspravlja; i da (iii) Agencija za sprečavanje korupcije (ASK) ima mandat da po službenoj dužnosti istražuje sumnje u vezi sa lobiranjem (stav 79).

Tabela 3: Indikatori realizacije Operativnog cilja 1.1

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
1.1. Unaprjeđenje normativnog okvira u sprečavanju korupcije	Usvojeni zakoni u skladu sa preporukama GRECO, izvještajima Evropske komisije, analizama Savjeta Evrope, preporukama sa Peer Review misije Evropske komisije iz 2021. Godine, preporukama ODIHR-a i Izveštaja mehanizma pregleda implementacije Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC implementation review mechanism)	30%	100%	100%
	Usvojeni podzakonski akti za sprovođenje izmjenjenih antikoruptivnih zakona.	0%	50%	100%

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	Uspostavljena analiza rizika na korupciju u postupku donošenja zakona	50%	80%	100%
	Donijeta analiza rizika od korupcije u aktima privrednih društava u vlasništvu države i lokalnih samouprava sa fokusom na pitanja transparentnosti i pristupa informacijama	0%	60%	100%
	Lokalne samouprave donijele su akte odnosno procedure kojim uređuju održavanje javnih rasprava o predlozima ili nacrtima akata, odnosno dokumentima javnih politika koje pripremaju organi lokalne samouprave	0%	60%	100%

1.2. Jačanje administrativnog i institucionalnog okvira za sprečavanje korupcije

Tehničkim dokumentom Savjeta Evrope - Analiza djelova Zakona o sprječavanju korupcije koji uređuju osnivanje i rad Agencije za sprječavanje korupcije i preporukom br. 7 iz GRECO V kruga evaluacije propisano je da: „kako bi se osigurala njena puna operativna nezavisnost, administrativni kapaciteti, nezavisnost i efikasnost Agencije za sprečavanje korupcije (ASK) budu dodatno ojačani obezbjeđivanjem nezavisnih procedura zapošljavanja zasnovanih na zaslugama koje predviđaju testiranje integriteta novog osoblja, i da obezbijedi da broj stalno zaposlenih u ASK-u bude povećan na nivo koji je u skladu sa njenim pravilima i predviđenim obimom posla”-

Uvijek treba imati na umu da rizici od korupcije ne proizilaze samo iz propisa već i iz uzroka koji su izvan propisa. Obratno, ne može se niti treba pokušati da se protiv korupcije bori samo preporukama vezanim za propise, već treba imati na umu i druge komponente koje sprječavaju korupciju (npr. njegovanje kulture etike, podsticanje javnih službenika da se pridržavaju propisa, podizanje svijesti šire javnosti, itd.).

Tabela 4: Indikatori realizacije Operativnog cilja 1.2.

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
-----------------	------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

1.2. Jačanje administrativnog i institucionalnog okvira za sprječavanje korupcije	% popunjenih radnih mjesta u Agenciji za sprječavanje korupcije u skladu sa njenim pravilima i predviđenim obimom posla	50%	80%	100%
	% provjere integriteta novih zaposlenih putem redovne procedure zapošljavanja u Agenciji za sprječavanje korupcije	10%	100%	100%
	% izvršenih provjera integriteta (zamjenika) šefa kabineta premijera, kao i politički imenovanih „specijalnih savjetnika“ premijera i potpredsjednika Vlade i državnih sekretara, kao dio njihovog zapošljavanja, u cilju izbjegavanja i rješavanja mogućih rizika sukoba interesa	30%	80%	100%

1.3. Uspostavljanje sistema zapošljavanja i napredovanja u organima vlasti na osnovu kriterijuma i zasluga

U crnoj Gori potrebno je uspostaviti sistem zapošljavanja i napredovanja u organima vlasti na osnovu kriterijuma i zasluga.

Institut alternativa je u svim oblastima javnog sektora napravio analizu rizika od neprimjerenih uticaja korupcije pri zapošljavanju u javnom sektoru, koja je predstavljena kroz mapu rizika, dostupna na www.mapa-rizika.me. Mapa rizika odnosi se na državne organe, organe lokalne uprave i službe, Agencije i druga regulatorna tijela, javna preduzeća, zdravstvo, obrazovanje, socijalnu i dječiju zaštitu i kulturu. Mapirani rizici se odnose na segmente planiranja zapošljavanja, procedure zapošljavanja i zaštitu prava nakon sprovedenog postupka. Rezultati pokazuju nizak stepen ispunjenosti osnovnih preduslova za sprječavanje korupcije i neprimjerenih uticaja prilikom zapošljavanja u javnom sektoru. Na osnovu mape rizika, u proizlaze konkretne mjere za izmjenu pravnog okvira i unapređenje praksi.

Tabela 5: Indikatori realizacije Operativnog cilja 1.3.

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
-----------------	------------------	--------------------	--------------------------	--------------------------

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		2024.		
1.3.Uspostavljanje sistema zapošljavanja i napredovanja u organima vlasti na osnovu kriterijuma i zasluga	% na jasan i transparentan način utvrđena procedura i kriterijumi za spovođenje procesa zapošljavanja za organe vlasti, koji primjenjuju opšte propise o radu shodno izmijenjenim propisima o radu	20%	50%	80%
	% procenat na osnovu kojih su utvrđene jasne zasluge i kriterijumi za spovođenje konkursa i oglasa u državnim organima i organima državne uprave i lokalne samouprave shodno izmijenjenom Zakonu o državnim službenicima i namještenima, Zakonom o lokalnoj samoupravi i podzakonskim aktima na osnovu njih	30%	60%	90%
	% unaprijeđen okvir načina sprovođenja provjere znanja, sposobnosti, kompetencija i vještina za rad u državne agencije, javne ustanove i preduzeća u većinskom vlasništvu države	20%	50%	80%

	% realizovano obuka o standardima pravnog i etičkog integriteta za lica koja obavljaju najviše izvršne funkcije (po preuzimanju dužnosti i u redovnim intervalima tokom obavljanja funkcije; i da se svim licima koja obavljaju najviše izvršne funkcije obezbijedi povjerljivo savjetovanje radi razumijevanja i primjene ovih standarda, i da se isti propisno informišu o takvoj mogućnosti	10%	50%	100%
	% imenovanih lica u upravnim odborima i tijelima javnih preduzeća i drugih privrednih društava u većinskom vlasništvu države na osnovu jasnih kriterijuma i zasluga	0%	40%	70%

1.4. Osnažiti kapacitete za sprovođenje antikoruptivnih mjera u oblastima od posebnog rizika od korupcije

Potrebno je da se u javnim preduzećima i privrednim društvima u većinskom vlasništvu države kontinuirano obuka o korupciji i načinima borbe protiv korupcije, kao i prevenciji - sa posebnim akcentom na etiku, integritet, prepoznavanje situacija sukoba interesa i prava zviždača. Posebna pažnja potrebno je da bude usjmerena na rizične oblasti od korupcije.

Prijetnja od zloupotrebe ponavljanja inspekcija je čest alat za iznuđivanje mita od građana. S druge strane, i sami građani nekad žele da daju mito kako bi izbjegli inspekciju. Stoga je potrebno da postoji jasan niz kriterija o tome koliko često, koga i kako detaljno vršiti inspekciju pravnog ili fizičkog lica.

Često se dešava da građani moraju imati dodira sa nekoliko agencija i to ne samo da čini postupke glomaznim već i povećava broj rizika od korupcije.

Nekada se dešava da je nekoliko organa nadležno za različite aspekte zakona. Ovakva podijeljena nadležnost može podrazumijevati rizik nepostojanja implementacije, jer svaki organ može ukazati na odgovornost drugog organa kada su u pitanju delikatne situacije.

Efikasan način borbe sa opasnostima od korupcije je rotacija osoblja. Ovaj alat za kadrovsko upravljanje bi se trebao više koristiti u oblastima koje su posebno osjetljive na korupciju. Da bi se to uradilo potrebno je da osoblje pristaje da u redovnim intervalima preuzme različite funkcije – period zaduženja po pravilu ne bi trebao biti veći od par godina – čak i ako to obično rezultira većim obimom posla (vrijeme potrebno da se neko upozna sa novima zadacima).³³

Kada je riječ o suzbijanju korupcije u sektoru planiranja i gradnje neophodno je razviti sistem elektronske građevinske dozvole. Riječ je o alatu koji građanima i privredi daje mogućnost elektronske epalikacije i vođenja postupka dobijanje građevinske dozvole kao i ostale planske dokumentacije. Cilj ovog alata je potpuna digitalizacija procesa sa ukidanjem sistema predaje dokumentacije na šalteru što stvara mogućnost za korupciju. Implementacija ovakvog sistema je u zemljama regiona donijelo takođe i veliki napredak na doing bussines listi Svjestke banke.

Potrebno je da se u javnom sektoru, javnim preduzećima i privrednim društvima u većinskom vlasništvu države Kontinuirana obuka o korupciji i načinima borbe protiv korupcije, kao i prevenciji - sa posebnim akcentom na etiku, integritet, prepoznavanje situacija sukoba interesa i prava zviždača. Posebna pažnja potrebno je da bude usjemerena na rizične oblasti od korupcije.

Tabela 6: Indikatori realizacije Operativnog cilja 1.4.

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednos † 2024.	Ciljana vrijednos † 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
1.4. Osnažiti kapacitete za sprovođenje antikoruptivnih mjera u oblastima od posebnog rizika od korupcije	% popunjenosti sistematizovanih radnih mjesta u inspekcijama	70%	80%	90%
	% procenat uspostavljene sistemske kontrole terenskog rada inspektora, pogotovo kada je reč o inspekcijama koje vrše inspekcijsku kontrolu građana i privrednih subjekata (građevinska, zdrastveno	0%	50%	80%

³³ Metodologija za procjenu rizika od korupcije u propisima u Crnoj Gori (Autor Tilman Hoppe, ekspert za oblast antikorupcije - Khachik Harutyunyan (ekspert UNDP-a), proširio dio Metodologije koji se odnosi na Procesne smjernice, odnosno na postavljanje prioriteta u vezi sa analizom propisa, koje su postale sastavni dio Metodologije novembar 2022.)[Inovirana Metodologija za procjenu rizika od korupcije u propisima CG oif\\$50k.pdf](#)

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	sanitarna, tržišna, inspekcija rada, itd.).			
	% obučeno inspektora po pitanju suzbijanja korupcije	30%	60%	100%
	% obučenih inspektora za vršenje procjene rizika, uključujući i rizik od korupcije.	0%	30%	50%inter p
	% procenat inspektora u odnosu na koje je izvršena kontrola provjere imovine i prihoda njih i članova njihove porodice	30%	60%	80%
	% unaprjeđena oblast u području dodjele koncesija i davanja u zakup imovine u državnom vlasništvu	30%	60%	100%
	Sprovedena je integracijs cjelokupnog sistema nadzora kroz nabavku novih skenera i tehničkih uređaja za kontrolu kontejnerskog saobraćaja uz digitalizaciju procesa na način što će Luka bar biti povezana u realnom vremenu sa terminalom Podgorica a sve aktivnosti praćene uživo iz kontrolne sobe locirane u Podgorici	0%	30%	50%
	Uspostavljen je sistem elektronske građevinske dozvole	0%	30%	50%
	Definisani jasni kriterijumi za ponavljanje kontrola/inspekcija	0%	30%	50%
	% unaprjeđena oblast u području igara na sreću	30%	60%	80%

1.5. Transparentnost i slobodan pristup informacijama

Otvorenost i transparentnost u donošenju odluka su značajni za prevenciju korupcije i povjerenje građana u rad državnih institucija. Transparentnost bi trebalo da se ostvaruje proaktivnim

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

objavljivanjem informacija od strane organa javne vlasti. U tom procesu je važan sistematski pristup u korišćenju novih tehnologija kako bi se omogućilo lakše učešće građana i veći nivo transparentnosti u radu javnog sektora. Unapređenje pristupa informacijama i povećanje učešća različitih aktera u procesu donošenju odluka i kreiranju politika smanjuje mogućnosti za koruptivne prakse i jača demokratiju.

Kadrovski kapacitet Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama treba da se povećaju, posebno u oblasti slobodnog pristupa informacijama, gdje je 2022. godine samo 10 zaposlenih radilo na predmetima od 8.865 žalbi (2021. godine: 5.285).

Uočeno je da lokalne samouprave, javne ustanove, privredna društva i preuzeća u većinskom vlasništvu države u odnosu na državne organe i organe državne uprave nijesu na istom nivou u pogledu otvorenosti i transparentnosti, kao i u pogledu uključivanja građana.

Tabela 7: Indikatori realizacije Operativnog cilja 1.5

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
1.5. Transparentnost i slobodan pristup informacijama	% organizovanih konsultacija sa medijima i zainteresovanom javnošću na lokalnom nivou o primjeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama	10%	40%	80%
	% obučeno lica ovlašćenih za postupanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama u organima lokalne samouprave, lokalne uprave, javnim ustanovama i privrednim društvima i preduzećima u većinskom vlasništvu države	10%	30%	70%
	% popunjenih radnih mjesta u Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama u skladu sa predviđenim obimom posla	60%	70%	90%
	% javne ustanove, privredna društva i preuzeća u većinskom vlasništvu države povećale stepen transparentnosti u pogledu e-savjetovanja zbog učestalih izmjena i dopuna opštih akata i strateško-planskih dokumenata	10%	50%	80%

	% poštovanja Zakona o sprječavanju korupcije od strane javnih funkcionera unutar javnih preduzeća i privrednih društava u većinskom vlasništvu države	10%	30%	50%
	Objavljeno podataka iz ugovora o javnim nabavkama koje su izuzete od primjene Zakona o javnim nabavkama	10%	50%	80%

2. Osigurati poštovanje principa vladavine prava kroz efikasne istrage i sankcionisanje slučajeva korupcije

Institucije moraju imati na raspolaganju dovoljno resursa za otkrivanje i istragu predmeta korupcije. Znanje i vještine lica u državnim organima nadležnim za sprovođenje istraga moraju biti na visokom nivou, kako bi se povećao broj optužnica, prvostepenih i konačnih presuda za slučajeve korupcije, posebno na visokom nivou, kao i trajno oduzimanje imovine u vezi sa slučajevima korupcije.

Radi efikasnijeg sprovođenja finansijskih istraga, neophodno je obezbediti odeljenjima za suzbijanje korupcije najmanje jednog finansijskog forenzičara. Takođe, je potrebno obezbijediti sadržajnije i efikasne alate u otkrivanju, gonjenju i procesuiranju koruptivnih krivičnih djela kroz stalnu međusektorsku saradnju, formiranjem stalnih radnih grupa za prioritete oblasti istraživanja, kroz zajedničku platformu za razmjenu podataka i izvještavanje.

Napredak ostvaren u pogledu dostizanja Strateškog cilja 2 biće mjeren putem seta pokazatelja (indikatora) uticaja.

Tabela 8: Indikatori realizacije Strateškog cilja 2

Strateški cilj 2: Osigurati poštovanje principa vladavine prava kroz efikasne istrage i sankcionisanje slučajeva korupcije			
Indikator uticaja	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
Normativni okvir u borbi protiv korupcije usklađen sa relevantnim standardima Savjeta Evrope i mišljenjem Evropske komisije.	NE	DA	DA
Tužilaštvo, sudstvo, Policija, Carina, Poreska i inspekcijski organi funkcionišu u punom sastavu, podržani adekvatnim	NE	NE	DA

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

ljudskim, finansijskim i infrastrukturnim resursima, čime se osigurava uspješna borba protiv korupcije			
<u>U okviru Strateškog cilja 2 definisani su sljedeći operativni ciljevi:</u>			
OC 2.1. Unapređenje zakonodavstva u borbi protiv korupcije			
OC 2.2. Unapređenje kapaciteta institucija nadležnih za borbu protiv korupcije			

2.1. Unapređenje zakonodavstva u borbi protiv korupcije

Tabela 9: Indikatori realizacije Operativnog cilja 2.1

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
2.1. Unapređenje normativnog okvira koji garantuje borbu protiv korupcije	Usvojeni zakoni o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djeltanošću, o Specijalnom državnom tužilaštvu i sudovima u skladu sa izvještajima Evropske komisije, analizama Savjeta Evrope, preporukama sa Peer Review misije Evropske komisije iz 2021. godine, i Izveštaja mehanizma pregleda implementacije Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC implementation review mechanism)	30%	100%	100%
	Usvojeni podzakonski akti za sprovođenje zakona za borbu protiv korupcije	0%	50%	100%
	Sačinjena analiza modela i primjene građansko-pravnog oduzimanja imovine stečene kriminalnom djelatnošću	50%	80%	100%

2.2. Unapređenje kapaciteta institucija nadležnih za borbu protiv korupcije

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

Potrebno je stvaranje tehničkih uslova za rad jedinice u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova koja se bavi kontolom zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova i Policiji. Institucionalno će biti utvrđena nova organizaciona jedinica koja će se baviti sprečavanjem svih oblika koruptivnog ponašanja carinskih službenika u formi Odjeljenja za unutrašnju kontrolu, sa određenim nadležnostima, proširenim ovlaštenjima i kapacitetima za njeno funkcionisanje. I pored značajnog broja održanih obuka, neophodno je obezbijediti dalju specijalizaciju sudija, tužilaca i saradnika koji učestvuju u suzbijanju korupcije kroz napredne obuke i omogućavanje rada isključivo na predmetima koruptivnih i privrednih krivičnih djela.

Tabela 10: Indikatori realizacije Operativnog cilja 2.2

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
2.2 Unapređenje kapaciteta institucija nadležnih za borbu protiv korupcije	% rukovodilaca unutrašnjih organizacionih jedinica policije imenovano je na zaslugama i bez neprimjerenog političkog uticaja	50%	80%	100%
	% kroz napredne obuke obučeno sudija, tužilaca i policijskih službenika vezano za oduzimanje imovine stečena kriminalnom djelatnošću	70%	90%	100%
	% procenat opremljenosti organizacione jedinice u Ministarstvu unutrašnjih poslova za kontrolu imovine i životnog stila policijskih službenika	20%	50%	80%
	% procenat opremljenosti organizacione jedinice Uprave policije za borbu protiv korupcije	60%	80%	90%
	% kroz napredne obuke obučeno sudija, tužilaca i saradnika koji učestvuju u suzbijanju korupcije na visokom nivou	50%	70%	
	% policijskih službenika prošlo početnu obuku i obuku na radnom mjestu o relevantnim pitanjima o sprečavanju korupcije i etičkim normama	10%	50%	80%

	% carinskih službenika i poreskih inspektora prošlo početnu obuku i obuku na radnom mjestu o relevantnim pitanjima o sprečavanju korupcije i etičkim normama	30%	40%	70%
--	--	-----	-----	-----

3. Jačanje nacionalne i međunarodne saradnje i podizanje svijesti u borbi protiv korupcije

Uredbom Savjeta Evropske unije od 2017/1939 od 12. oktobra 2017. godine osnovana je Kancelarija Evropskog javnog tužioca (European Public Prosecutor's Office; u daljem tekstu: EPPO) sa sjedištem u Luksemburgu. Činjenica kandidatskog statusa ne razlikuje Crnu Goru od drugih država nekandidata za članstvo kada je riječ o saradnji sa EPPO, već su sve države ne članice EU u ovom odnosu prepoznate kao „treće zemlje”. Direktna saradnja moguća je na način da EPPO, u onoj mjeri u kojoj je to potrebno za obavljanje njegovih zadataka, uspostavi i održava odnose saradnje, ne samo sa institucijama, tijelima, kancelarijama ili agencijama Unije i sa tijelima država članica Evropske unije koje ne učestvuju u toj pojačanoj saradnji, već i sa tijelima trećih zemalja i međunarodnim organizacijama. S tim ciljem, EPPO je ovlašten da zaključuje radne dogovore sa ovim subjektima, a ti dogovori su tehničke su i/ili operativne prirode i posebno su usmjereni na olakšavanje saradnje i razmjene informacija; oni ne mogu imati pravno obavezujuće dejstvo za Uniju ili njene države članice. Radni dogovori se mogu odnositi na razmjenu strateških informacija i upućivanje oficira za vezu na rad u EPPO, a u trećim zemljama se mogu odrediti i kontakt tačke za saradnju sa EPPO. Indirektna saradnja Crne Gore sa EPPO moguća je posredstvom EUROJUST-a sa koim Crna Gora ima potpisan sporazum.

Veoma je važno u narednom periodu intezivirati saradnju sa državama članicama Evropske unije, te uspostaviti direktnu saradnju sa istima, kao i državama u okruženju, i to kroz razne vidove obuke tužilaca, policije, kao i drugih članova u AFCOS mreži. Ovaj vid obuka bi doprinio boljem uočavanju same problematike neracionalnog, odnosno trošenja sredstva EU fondova suprotno zakonu, kao i tehnike pristupa ispitivanju pravnih poslova u kojima se može raditi o zloupotrebama u tom smislu.

U cilju jačanja kapaciteta za uspješnu apsorpciju svih vrsta finansijske pomoći koje će Crna Gora dobijati od strane Evropske unije u procesu pristupanja, sa fokusom na sprečavanje korupcije i prevara prilikom njenog korišćenja, neophodna je digitalizacija cjelokupnog sistema nadzora, kontrole, računovodstva i izvještavanja. Navedeni informacioni sistem bi predstavljao trajnu jedinstvenu bazu svih ugovora za projekte tokom njihovog celog životnog ciklusa.

Imajući u vidu nalaze ovog izvještaja, **GRECO** je uputio Crnoj Gori ukupno **22 preporuke**, i to za centralne vlasti (Vlada) i vlasti za sprovođenje zakona (MUP i Policija) koje se između ostalog odnose i na jačanje integriteta kroz izmjenu propisa, održavanja obuka i jačanje svijesti o korupciji.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

Integritet pojedinca i institucije predstavlja osnov demokratskog društva i presudan je za jačanje povjerenja građana u institucije. U interesu očuvanja povjerenja javnosti u institucije, od funkcionera se očekuje da se pridržavaju suštinskih načela u rješavanju sukoba interesa u svrhu afirmacije integriteta u izvršavanju zvaničnih dužnosti i odgovornosti.

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost
Procenat usklađenosti sa GRECO preporukama iz V kruga evaluacije	10%	90%

Korupcija podriva integritet institucija i organizacija i pojedinaca u njima. Korupcija je povezana sa pretjeranom birokratijom i regulativom i nedostatkom ravnoteže između diskrecije u donošenju odluka i odgovornosti. Potrebna je kontinuirana obuka o korupciji i načinima borbe protiv korupcije, kao i prevenciji - sa posebnim akcentom na etiku, integritet, prepoznavanje situacija sukoba interesa i prava zviždača.

Napredak ostvaren u pogledu dostizanja Strateškog cilja 3 biće mjereno putem seta pokazatelja (indikatora) uticaja.

Strateški cilj 3: Jačanje nacionalne i međunarodne saradnje i podizanje svijesti u borbi protiv korupcije			
Indikator uticaja	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
Uspostavljena saradnja sa Kancelarijom evropskog javnog tužioca (EPPO) i vrši se razmjena informacija posredstvom EUROJUST, kao i saradnja na nacionalnom nivou između nadležnih institucija	Sporazum o saradnji između Crne Gore i EUROJUST Sporazum za unapređenje saradnje u oblasti kriminala o automatskoj razmjeni podataka Izveštaji EK	20%	50%
Povećana je svijest zaposlenih u javnom sektoru o oblicima, štetnosti i načinima prijavljivanja korupcije, kao i svijest	NE	NE	DA

građana o oblicima, štetnosti, i načinima prijavljivanja korupcije u javnom sektoru, javnim preduzećima i privrednim društvima u većinskom vlasništvu države.			
<p><u>U okviru Strateškog cilja 3 definisani su sljedeći operativni ciljevi:</u></p> <p>OC 3.1. Jačanje međunarodne saradnje u cilju sprečavanja i borbe protiv korupcije</p> <p>OC 3.2. Unapređenje efikasnosti razmjene podataka između nadležnih organa u cilju sprečavanja i borbe protiv korupcije</p> <p>OC.3.3. Povećana svijest o oblicima, štetnosti i načinima prijavljivanja korupcije i ojačani kapaciteti institucija nadležnih za borbu protiv korupcije u pogledu komunikacije sa javnošću</p>			

3.1. Jačanje međunarodne saradnje u cilju sprečavanja i borbe protiv korupcije

Međunarodni sporazum o razmjeni podataka u svrhu provjere izjava o imovini potpisan je 19. marta 2021. godine u Beogradu, od strane ministara nadležnih za poslove pravosuđa Crne Gore, Srbije i Sjeverne Makedonije. Implementacija Međunarodnog sporazuma o razmjeni podataka u svrhu provjere izjava o imovini, ojačaće saradnju u pogledu otkrivanja imovine javnih funkcionera na regionalnom i međunarodnom nivou.

Tabela 11: Indikatori realizacije Operativnog cilja 3.1.

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
3.1. Jačanje međunarodne saradnje u cilju sprečavanja i borbe protiv korupcije	% Saradnje sa Kancelarijom evropskog javnog tužioca (EPPO)	0,82%	0,90%	1%
	% Sprovedenih specijalnih obuka na polju postupanja kod krivičnog djela na štetu finansijskih interesa EU (policija, tužioci i članovi AFCOS mreže)	10%	30%	50%
	% Razmijenjenih informacija sa EUROJUST u oblasti saradnje borbe protiv korupcije	30%	60%	80%
	% Razmijenjenih informacija na osnovu Međunarodnog sporazuma o razmjeni podataka u svrhe provjere izjava o imovini, potpisan u Beogradu 19. marta 2021. godine	0%	10%	30%

	% Razmijenjenih informacija putem GlobE mreže UNODC	30%	60%	80%
	Uspostavljena digitalizacija sistema nadzora, kontrole, računovodstva i izvještavanja finansijske pomoći koje Crna Gora dobija od strane Evropske unije u procesu pristupanja	0%	10%	50%

3.2. Unapređenje efikasnosti razmjene podataka između nadležnih organa u cilju sprečavanja i borbe protiv korupcije

Da bi borba protiv korupcije bila uspješna i efikasna, potrebna je koordinacija i saradnja između različitih institucija, te njihova sinhronizovana akcija. Upravo je iz tog razloga, Vlada Crne Gore, na sjednici održanoj 22. februara 2024. godine, donijela Odluku o obrazovanju Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije („Sl. list CG“, br. 16/2024). Ovom Odlukom definiše se jasan sastav, uloga i misija Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije.

Potrebno je sačiniti analizu trenutnog stanja u pogledu funkcionisanja i mogućnosti automatske razmjene podataka i/ili informacija između organa nadležnih za prevenciju i borbu protiv korupcije, i revidirati Sporazum za unapređenje saradnje u oblasti kriminala o automatskoj razmjeni podataka u cilju uvezivanja ARO kancelarije.

Tabela 12: Indikatori realizacije Operativnog cilja 3.2.

Operativni cilj	Indikator učinka	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.
3.2. Unapređenje efikasnosti razmjene podataka između nadležnih organa u cilju sprečavanja i borbe protiv korupcije	% Razmijenjenih informacija na osnovu uspostavljene automatske razmjene podataka i/ili informacija između organa za borbu protiv korupcije (interoperabilnost)	10%	30%	50%
	Uspostavljen Nacionalni koordinacioni mehanizam za integrisano praćenje i izvještavanje u odnosu na inostrane zahtjeve za identifikovanje imovine stečene kriminalnom djelatnošću	NE	NE	DA

3.3. Povećana svijest o oblicima, štetnosti i načinima prijavljivanja korupcije i ojačani kapaciteti institucija nadležnih za borbu protiv korupcije u pogledu komunikacije sa javnošću

Suprostavljanje korupciji i unapređenje integriteta i etičnosti predstavlja trajni zadatak i misiju javnog sektora, javnih preduzeća i privrednih društava u većinskom vlasništvu države. Jačanjem institucija po modelu dobrog upravljanja, integriteta, odgovornosti i transparentnosti, doprinosi rastu povjerenja u njihov i njihovu odlučnost da se suprostavi svim oblicima nedozvoljenog ponašanja.

Za djelotvornu primjenu antikorupcijskih propisa nužno je da društvo i građani imaju više informacija o fenomenu korupcije, propisima koji se odnose na sprečavanje i borbu protiv korupcije i antikorupcijskim instrumentima. Rezultati koje Crna Gora ostvaruje u okviru međunarodnih indeksa percepcije korupcije ne odražavaju sprovedene pozitivne pomake. Iako su ovakva istraživanja subjektivne prirode, njihova vrijednost je u tome što ukazuju na nivo povjerenja građana u institucije i upućuje na potrebu unapređenja u oblasti antikorupcijskih politika. Svrha objavljivanja ovih indeksa, upućuje na potrebu podizanja svijesti o štetnosti korupcije, ali i o postojećim anti-korupcijskim alatima i mjerama koje država preduzima.

Mediji imaju značajnu ulogu u podizanju svijesti i potrebno je da djeluju širenjem svijesti o štetnosti korupcije, kao i da prate rezultate rada nadležnih institucija u konkretnim slučajevima, ali i na opštem nivou. Kako bi se ovo ostvarilo potrebno je pokrenuti nacionalnu kampanju, koja bi obuhvatila i građane i zaposlene u javnom sektoru, a posebna pažnja bi trebalo da bude usjmerena na djecu i mlade.

UN SDG indikatori se koriste za mjerenje napretka ka postizanju ciljeva održivog razvoja (SDGs), Globalni okvir indikatora obuhvata 231 jedinstveni indikator, koji uključuju i procenat osoba koje su imale barem jedan kontakt sa javnim funkcionerom i koje su platile mito javnom funkcioneru, ili su od njih tražili mito, tokom prethodnih 12 mjeseci, kao i procenat preduzeća koja su imala barem jedan kontakt sa javnim službenikom i koja su platila mito javnom službeniku, ili su im ti javni zvaničnici tražili mito tokom prethodnih 12 mjeseci (Više se može vidjeti na sljedećem linku: <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-16-05-01.pdf>).

Potrebno je planiranje i realizacija obuke trenera izabраниh iz obrazovnih institucija u svrhu daljeg prenošenja znanja na nastavno osoblje, učenike i studente na temu Zaštita od korupcije. Trenere birati na način da to lice bude i lice u obrazovnim ustanovama koje će pored obuke zaposlenih biti i posrednik u postupcima prijave korupcije i bliže saradnje sa radnim tijelom.

Postoji potreba za daljim jačanjem komunikacije prema javnosti o svemu što se planira i sprovodi na osnovu antikorupcijskih strateških dokumenata, kao i šta je do sada postignuto.

Tabela 13: Indikatori realizacije Operativnog cilja 3.3

Operativni ciljevi	Indikator učinka	Početna vrijednost 2024.	Ciljana vrijednost 2026.	Ciljana vrijednost 2028.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

3.3. Povećana svijest o oblicima, štetnosti i načinima prijavljivanja korupcije i ojačani kapaciteti institucija nadležnih za borbu protiv korupcije u pogledu komunikacije sa javnošću	Ojačane institucije po modelu dobrog upravljanja, integriteta, odgovornosti i transparentnosti, doprinose rastu povjerenja u njihov i njihovu odlučnost da se suprostavi svim oblicima nedozvoljenog ponašanja.	30%	45%	60%
	Društvo i građani imaju više informacija o fenomenu korupcije, propisima koji se odnose na sprečavanje i borbu protiv korupcije i antikorupcijskim instrumentima	20%	25%	30%
	% Sprovedenih kampanja za građane o oblicima, štetnosti i prijavljivanju korupcije	10 %	30 %	50%
	% obučanih portparola za medije u sudovima koji sude u predmetima borbe protiv korupcije	80%	100%	100%
	% obučanih portparola za medije u državnim tužilaštvima koji postupaju u slučajevima korupcije	80%	100%	100%
	% Redovno ažurirana baza sudske prakse anonimiziranim odlukama iz nadležnosti sudskih odjeljenja koja postupaju u predmetima korupcije	90%	100%	100%
	Održavanje redovnih konferencija za medije na šestomjesečnom nivou (Viši sud u Podgorici i Specijalno državno tužilaštvo)	50%	100%	100%
	% novinara koji su prošli obuku o izvještavanju o krivičnom postupcima i borbi protiv korupcije	10%	50%	100%

3. OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA STRATEGIJE I MEĐUNARODNIH PARTNERA

Agencija za sprječavanje korupcije

ASK je samostalno i nezavisno tijelo osnovano Zakonom o sprječavanju korupcije. Rad ASK-a uređuju tri zakona: Zakon o sprječavanju korupcije, Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja i Zakon o lobiranju, a njene nadležnosti uključuju:

- Sprječavanje sukoba javnih i privatnih interesa i ograničenja u vršenja javnih funkcija,
- Vršenje kontrole primanja poklona, sponzorstava i donacija;
- Provjeru izvještaja o prihodima i imovini javnih funkcionera,
- Postupanje po prijavama zviždača i zaštitu zviždača,
- Davanje mišljenja na propise iz oblasti antikorupcije;
- Nadzor nad politikom integriteta i upravljanje integritetom,
- Sprovođenje edukativnih, istraživačkih i ostalih preventivnih antikorupcijskih aktivnosti
- Kontrolu djelatnosti lobiranja,
- Kontrolu finansiranja političkih subjekata i izbornih kampanja.

ASK sprovodi međunarodnu i regionalnu saradnju u oblasti borbe protiv korupcije, kao jednu od svojih zakonskih nadležnosti. Sa jedne strane, navedena saradnja podrazumijeva ispunjavanje obaveza koje proističu iz članstva Crne Gore u ključnim međunarodnim i regionalnim organizacijama koje definišu i prate sprovođenje standarda u oblasti antikorupcije. Takođe, Agencija je aktivni učesnik procesa pristupanja Crne Gore EU kroz Poglavlje 23, u dijelu mjera iz okvira svojih nadležnosti.

Agencija je nacionalni koordinator i članica je u brojnim međunarodnim organizacijama:

Međunarodne i regionalne organizacije fokusirane na oblast antikorupcije u kojima učestvuje ASK	Uloga Agencije u navedenim međunarodnim organizacijama	Aktuelni projekti/ aktivnosti ASK u okviru navedenih međunarodnih organizacija
Regionalna antikorupcijska inicijativa za Jugoistočnu Evropu (RAI)	Nacionalni koordinator	-Trogorodišnji RAI projekat o zviždačima, „Prekinimo tišinu: jačanje politika i kulture prijave od strane zviždača na Zapadnom Balkanu i u Moldaviji“ -Međunarodni sporazum o razmjeni podataka o imovini javnih funkcionera -RAI SEE-TAC projekat
Grupa zemalja za borbu protiv korupcije Savjeta Evrope (GRECO)	Nacionalni koordinator	GRECO, Agencija i Vlada Crne Gore u oktobru su objavili Izvještaj o evaluaciji za Crnu Goru u okviru V kruga evaluacije na temu Sprečavanje korupcije i unapređivanje integriteta u okviru organa centralne vlasti (na najvišim izvršnim funkcijama) i agencija za sprovođenje zakona.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

UNODC - Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC)	Nacionalni koordinator	-Evaluacija primjene UNCAC u Crnoj Gori, i to Poglavlja II – Prevencija korupcije i Poglavlja V – Povraćaj imovine, od strane Estonije i Iraka -Evaluacija primjene UNCAC u Indiji (Poglavlje II – Prevencija korupcije i Poglavlje V – Povraćaj imovine), od strane Crne Gore i Irana
Antikorupcijska mreža za Istočnu Evropu i Centralnu Aziju Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (ACN OECD)	Nacionalni koordinator	Redovno dostavljanje informacija (na zahtjev) o raznim segmentima prevencije korupcije u Crnoj Gori, koji su predmet izvještavanja i analize ove Mreže
Mreža preventivnih antikorupcijskih tijela (NCPA)	Članica	Razmjena dobre prakse između država članica Mreže u cilju dostizanja minimuma standarda u prevenciji korupcije
Regionalna platforma za javno-privatno partnerstvo dobrog upravljanja (R2G4P)	Članica	Redovno dostavljanje relevantnih informacija (na zahtjev) o dobrim praksama i rezultatima rada Agencije u pogledu unapređenja integriteta i prevencije korupcije u oblasti energetike i javnih nabavki, a sve u cilju izrade <i>godišnjih izvještaja dobrog upravljanja za Jugoistočnu Evropu (JIE)</i>
Mreža evropskih tijela za integritet i zviždače (The Network of European Integrity and Whistleblowing Authorities - NEIWA)	Članica	Crna Gora je od 23. marta 2023. godine punopravna članica Mreže evropskih tijela za integritet i zviždače (NEIWA) u kojoj je do sada imala status posmatrača, kao jedina država koja nije članica EU. Redovna razmjena informacija o stanju u vezi sa implementacijom EU direktive, identifikovanje budućih projekata i relevantnih tema kao i predstavljanje najboljih praksi članica NEIWE.

Ministarstvo unutrašnjih poslova

Ministarstvo unutrašnjih poslova između ostalog vrši poslove koji se odnose na: analitičko praćenje stanja i strateško planiranje u oblasti borbe protiv kriminaliteta, javnog reda i mira, bezbjednosti saobraćaja na putevima i drugim oblastima policijskog rada i djelovanja, instruktivno djelovanje za sprovođenje strategija i politike u ovim oblastima saradnju sa međunarodnim i regionalnim organizacijama.

Ministarstvo finansija

Ministarstvo finansija između ostalog vrši poslove koji se odnose na: obavještavanje nadležnih organa o nepravilnostima u postupcima javnih nabavki; organizovanje i sprovođenje javnog tendera, utvrđivanje ispunjenosti uslova za učešće na javnom tenderu i davanje dozvole za

proizvodnju duvanskih proizvoda za privredna društva, odnosno preduzetnike; utvrđivanje ispunjenosti uslova za obavljanje trgovine na veliko i malo duvanskim proizvodima i izdavanje licence za obavljanje trgovine duvanskim proizvodima privrednom društvu, odnosno preduzetniku, kao i uvozniku koji je upisan u Registar uvoznika duvana i duvanskih proizvoda; koordinaciju aktivnosti organa i organizacija u oblasti suzbijanja nelegalnog prometa duvanskih proizvoda; praćenje stanja na tržištu duvanskih proizvoda; vođenje propisanih registara; državnu pomoć; usklađivanje domaćih propisa iz okvira svoje nadležnosti sa pravnom tekovinom Evropske unije; analizu izvještaja o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa koje su pripremila druga ministarstva u postupku predlaganja zakona, drugih propisa i strateških dokumenata i davanje mišljenja o njihovoj relevantnosti.

Agencija za nacionalnu bezbjednost

Kada je u pitanju nadležnost Agencije za nacionalnu bezbjednost, ista se primarno odnosi na prikupljanje, evidentiranje, analiziranje, procjenjivanje, korišćenje, razmjenjivanje, čuvanje i zaštitu podataka:

- 1) o djelatnostima usmjerenim protiv nezavisnosti, suvereniteta, teritorijalnog integriteta, bezbjednosti i Ustavom utvrđenog pravnog poretka Crne Gore;
- 2) od značaja za odbrambene interese Crne Gore i ispunjenje strateških bezbjednosnih ciljeva i interesa (obavještajni i kontraobavještajni poslovi u oblasti odbrane);
- 3) o djelatnostima usmjerenim na vršenje terorizma;
- 4) o djelatnostima usmjerenim na vršenje organizovanog kriminala;
- 5) o najtežim oblicima krivičnih djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom;
- 6) o djelatnostima nosilaca obavještajnih aktivnosti drugih država od značaja za nacionalnu bezbjednost;
- 7) o potencijalnim prijetnjama po ekonomske interese Crne Gore;
- 8) o prijetnjama po međunarodnu bezbjednost; i
- 9) o drugim mogućim prijetnjama po nacionalnu bezbjednost.

Agencija vrši bezbjednosne provjere, kao i druge poslove od interesa za nacionalnu bezbjednost, u skladu sa zakonom.

Poreska uprava

Poreska uprava vrši poslove koji se odnose na: registraciju poreskih obveznika i vođenje jedinstvenog registra poreskih obveznika; utvrđivanje pojedinačnih poreskih obaveza za sva fizička i pravna lica; poresku kontrolu; redovnu i prinudnu naplatu poreza i sporednih poreskih davanja; razvijanje jedinstvenog poreskog informacionog sistema u saradnji sa organom državne uprave nadležnim za informaciono društvo; vođenje poreskog knjigovodstva; primjenu međunarodnih konvencija i ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja; sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja; vođenje centralnog registra obveznika i osiguranika, vođenje registra privrednih subjekata za potrebe oporezivanja; prijem i obradu finansijskih iskaza pravnih lica; prijem i obradu svih poreskih prijava poreskih obveznika; prijem i obradu izvještaja o plaćenom porezu o odbitku; vođenje evidencije o

prihodima pravnih i fizičkih lica; vođenje i drugih propisanih evidencija; obezbjeđenje podataka za fondove socijalnog osiguranja na osnovu kojih obveznici ostvaruju svoja prava iz socijalnog osiguranja; kao i druge poslove koji su joj određeni u nadležnost.

Uprava carina

Uprava carina između ostalog vrši poslove koji se odnose na: primjenu propisa koji se odnose na povlašćene postupke; sprovođenje mjera carinske istrage i obavještajnog rada radi sprečavanja i otkrivanja carinskih prekršaja i krivičnih djela počinjenih kršenjem carinskih propisa, kao i podnošenje prijave nadležnom tužilaštvu; obračun i naplatu carinskog duga, poreza i akciza u vezi sa uvozom robe; vršenje kontrole unosa u carinsko područje i iznosa sa carinskog područja domaćih i stranih sredstava plaćanja; saradnju sa carinskim službama drugih zemalja i međunarodnim organizacijama i izdavanje licenci za zastupanje pred carinskim organom; vođenje propisanih evidencija.

Uprava za igre na sreću

Uprava za igre na sreću vrši poslove koji se odnose na: odlučivanje o svojstvu neke igre, kao igre na sreću; pripremanje stručne osnove za izradu propisa u oblasti igara na sreću; davanje saglasnosti na pravila igara na sreću; vođenje registra priređivača igara na sreću; učestvovanje u komisijama za izvlačenje i pronalaženje dobitaka u lutrijskim igrama na sreću; vršenje kontrole osnovnog kapitala i depozita kod priređivača igara na sreću po potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca; izdavanje odobrenja za držanje riziko-depozita za osiguranje isplata dobitaka kod posebnih igara na sreću; razmatranje ponuda dospjelih na konkurs za dodjelu koncesije za priređivanje igara na sreću, u skladu sa postupkom davanja koncesije i obavljanje ostalih stručnih poslova u vezi sa davanjem koncesije; pripremanje predloga za oduzimanje koncesije; vršenje procjene vrijednosti nagradnog fonda za priređivanje nagradnih igara u robu i uslugama; predlaganje akata o ostalim uslovima koje igračnica mora da ispuni; određivanje jedinstvenog finansijskog softvera za kladenje; izdavanje odobrenja za promjenu lokacije automat-kluba, odnosno kladionice ili uplatnog mjesta; izdavanje naljepnica za automate i stolove; izdavanje saglasnosti i vršenje kontrole priređivanja nagradnih igara u robu i uslugama; kao i druge poslove koji su joj određeni u nadležnost.

Evropska policijska kancelarija (EUROPOL)

Svjesne ozbiljnih problema koji proističu iz međunarodnog organizovanog kriminala, naročito terorizma, i drugih teških oblika kriminala, svrha ovog sporazuma je uspostavljanje saradnje između Europolu i Crne Gore kako bi se pružila podrška državama članicama Evropske unije i Crnoj Gori u sprječavanju i borbi protiv organizovanog kriminala, terorizma i ostalih oblika međunarodnog kriminala u oblastima kriminaliteta, naročito kroz razmjenu informacija između Europolu i Crne Gore.

Agencija Evropske unije za krivičnopravnu saradnju (Eurojust)

Eurojust radi na osnovu člana 85. Ugovora iz Lisabona i Uredbe o Eurojust-u. Uredba utvrđuje mandat Eurojusta, strukturu upravljanja, režim zaštite podataka i okvir za uspostavljanje sporazuma sa zemljama koje nisu članice EU. Eurojust je Agencija Evropske unije za saradnju u

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

oblasti krivičnog pravosuđa. Okuplja tužioce i sudije širom EU i šire, u nastojanju da se efikasno uhvati u koštac sa svim oblicima teškog prekograničnog kriminala.

Eurojust i Crna Gora potpisali su Sporazum o saradnji u maju 2016. godine. Crnogorski tužilac za vezu je u 2021. godini bio uključen u 82 predmeta povodom saradnje Državnog tužilaštva CG posredstvom EUROJUST-a i 2 koordinaciona sastanka.

5. MONITORING, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA

5.1 Monitoring i izvještavanje

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028. godina predstavlja dokument za čije je praćenje i izvještavanje nadležan Nacionalni savjet za borbu protiv korupcije koji obrazuje Vlada.

Zadaci Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije su da:

- prati sprovođenje strategije;
- predlaže Vladi realizaciju projekata od značaja za prevenciju korupcije;
- organizuje, sinhronizuje, prati prioritete, dinamiku i rokove realizacije aktivnosti čiji su nosioci državni organi, organi državne uprave, organi lokalne samouprave, organi lokalne uprave i druge nadležne institucije i ocjenjuje postignute rezultate u ostvarivanju ciljeva strategije; i
- dostavlja Vladi izvještaje o realizovanim aktivnostima sa ocjenom stanja i predlogom daljih mjera za uspješniju implementaciju strategije, najmanje dva puta godišnje.

Nacionalni savjet za borbu protiv korupcije čine predsjednik, zamjenik predsjednika i 22 člana. Predsjednik Savjeta je potpredsjednik Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju.

Zamjenik predsjednika Savjeta je ministar pravde.

Članovi Savjeta su:

- 1) potpredsjednik Vlade za rad, obrazovanje, zdravstvo i socijalu;
- 2) ministar unutrašnjih poslova;
- 3) ministar finansija;
- 4) ministar prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine;
- 5) ministar javne uprave;
- 6) ministar turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera;
- 7) ministar energetike i rudarstva;
- 8) ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede;
- 9) direktor Agencije za sprječavanje korupcije;
- 10) direktor Agencije za nacionalnu bezbjednost;
- 11) direktor Poreske uprave;
- 12) direktor Uprave carina;
- 13) vrhovni državni tužilac;
- 14) glavni specijalni tužilac;
- 15) predsjednik Vrhovnog suda Crne Gore;
- 16) predstavnik Privredne komore Crne Gore;
- 17) predstavnik Zajednice opština Crne Gore;
- 18) predstavnik Crnogorske akademije nauka i umjetnosti;
- 19) tri predstavnika nevladinog sektora, koji se biraju u skladu sa propisom kojim se utvrđuju kriterijumi i postupak izbora predstavnika nevladinih organizacija u radne grupe i druga radna tijela koje obrazuju ministarstva i organi uprave.

U dijelu praćenja sprovođenja Strategije pored Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije na operativnom nivou, radi efikasnije primjene, Strategiju će pratiti i Operativni tim koji će

obrazovati predsjednik Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije a koji će činiti predstavnici: Generalnog sekretarijata Vlade, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravde, obrazovanja, zdravstva, finansija, javne uprave, Uprave policije, Vrhovnog suda, Vrhovnog državnog tužilaštva, Uprave carina i Poreske uprave. Operativni tim će najmanje jednom kvartalno izvještavati Nacionalni savjet za borbu protiv korupcije o statusu realizacije Strategije.

Godišnje izvještavanje je potrebno sprovesti u skladu sa Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, a na osnovu indikatora. Na kraju druge godine od početka sprovođenja Strategije, koja se poklapa sa krajem dvogodišnjeg Akcionog plana, potrebno je uraditi Izvještaj o realizaciji AP na obrascu koji je propisan Metodologijom. Rezultati procjene uspješnosti Strategije bi trebalo da posluže kao smjernica za izradu novog dvogodišnjeg Akcionog plana.

5.2 Evaluacija

Nakon okončanja implementacije Strategije, izvršiće se njena eksterna evaluacija od strane nezavisnog eksperta, čiji će rezultati biti sastavni dio završnog izvještaja o implementaciji Strategije, koji de biti dostavljeni Vladi Crne Gore.

Planira se da ovaj proces otpočne u prvoj polovini 2028. godine i biće završen do kraja iste godine, kako bi se pravovremeno obezbijedili nalazi evaluacije koji će biti predstavljeni u završnom izvještaju, ali i u cilju obezbjeđivanja adekvatnih osnova za kreiranje potencijalno novog strateškog dokumenta. Nalazi evaluacije daće jasan i precizan prikaz uspješnosti razvoja ove politike.

Ne planira se formativna evaluacija Strategije.

6. INFORMACIJA ZA JAVNOST O CILJEVIMA I OČEKIVANIM UČINCIMA STRATEGIJE

Strategijom za borbu protiv korupcije 2024-2028. godina, stvaraju se preduslovi za obezbjeđenje sigurnog ambijenta i jačanje povjerenja građana i građanki u rad državnih organa.

Crna Gora ostvaruje intenzivnu saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama od značaja za borbu protiv korupcije. Crna Gora je punopravan član Regionalne antikorupcijske inicijative (RAI). Zajedno sa drugim članicama RAI-a, Crna Gora je potpisala Deklaraciju o deset zajedničkih mjera za borbu protiv korupcije u Jugoistočnoj Evropi, 2005. godine (Briselska deklaracija). Crna Gora je punopravna članica GRECO-a (Grupe zemalja Savjeta Evrope za borbu protiv korupcije), kroz koji se vrši monitoring implementacije konvencija Savjeta Evrope za borbu protiv korupcije; MONEYVAL-a, Komiteta Savjeta Evrope za sprječavanje pranja novca; kao i Egmont grupe, svjetske asocijacije finansijsko-obavještajnih službi.

U cilju afirmisanja važnosti sprovođenja predmetne strategije, odnosno aktivnosti koje su planirane potrebno je informisanje, edukacija i podrška javnosti kako bi se objasnio uticaj korupcije, Ovo se može postići putem sprovođenja različitih kampanja, obuka, izrade informativnih brošura i sl.

Na taj način će se povećati transparentnost vladinih operacija i povećanje povjerenja javnosti u vladin rad na borbi korupcije, kao i bliža saradnja sa civilnim društvom i medijima.

Uspješnom implementacijom Strategije za borbu protiv korupcije ostvariće se veći stepen bezbjednosti građana i građanki Crne Gore i bolji ekonomski uslovi, ali i uspostaviti povjerenje građana u rad državnih institucija.

Strategija biće implementirana kroz kontinuirano praćenje i usmjeravanje realizacije mjera, koje će biti definisane Akcionim planom za njeno sprovođenje, od strane nadležnih državnih organa, s jasnim nadležnostima i odgovornostima.

7. INFORMACIJE O SPROVEDENIM KONSULTACIJAMA SA ZAINTERESOVANIM STRANAMA

Shodno Uredbi o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija, poštujući princip transparentnosti, kabinet potpredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju je 09. aprila 2024. godine stavio na javnu raspravu Nacrt strategije za borbu protiv korupcije 2024-2028, sa Akcionim planom za period 2024-2025. godina. Javna rasparava je trajala 20 dana.

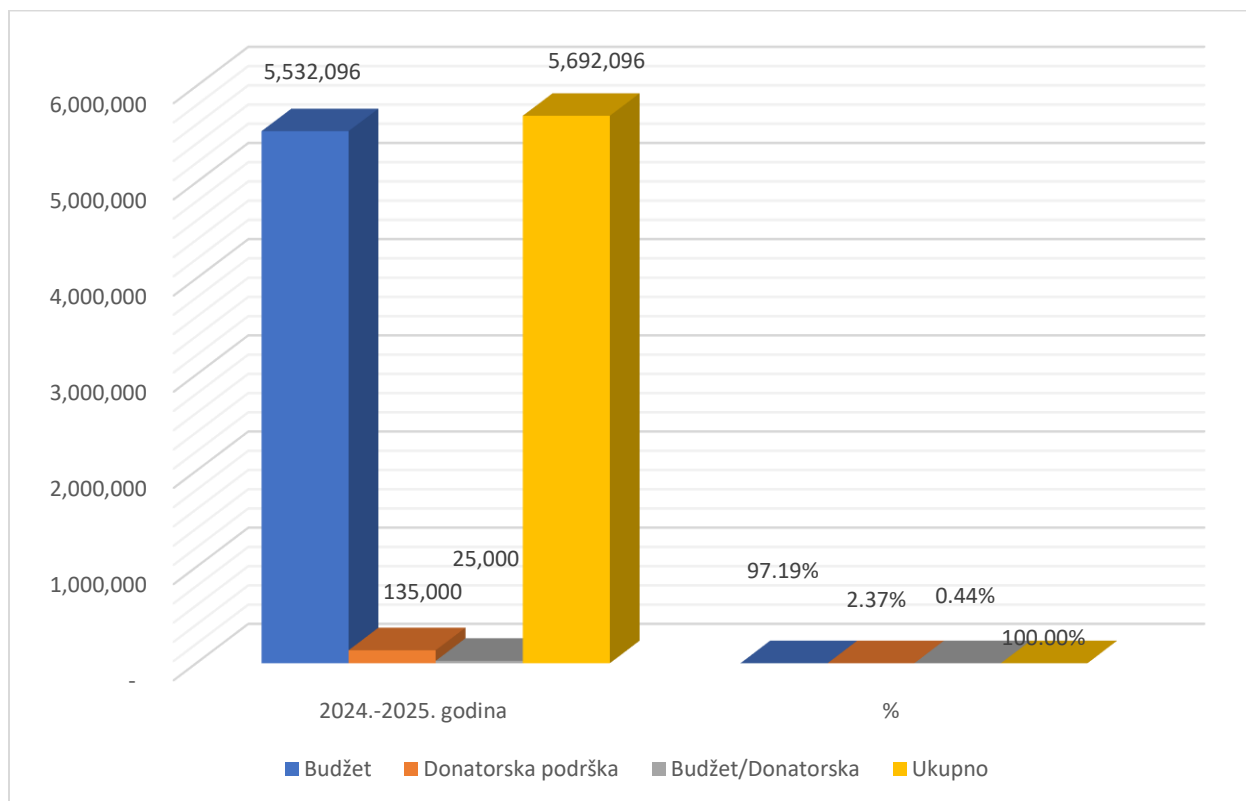
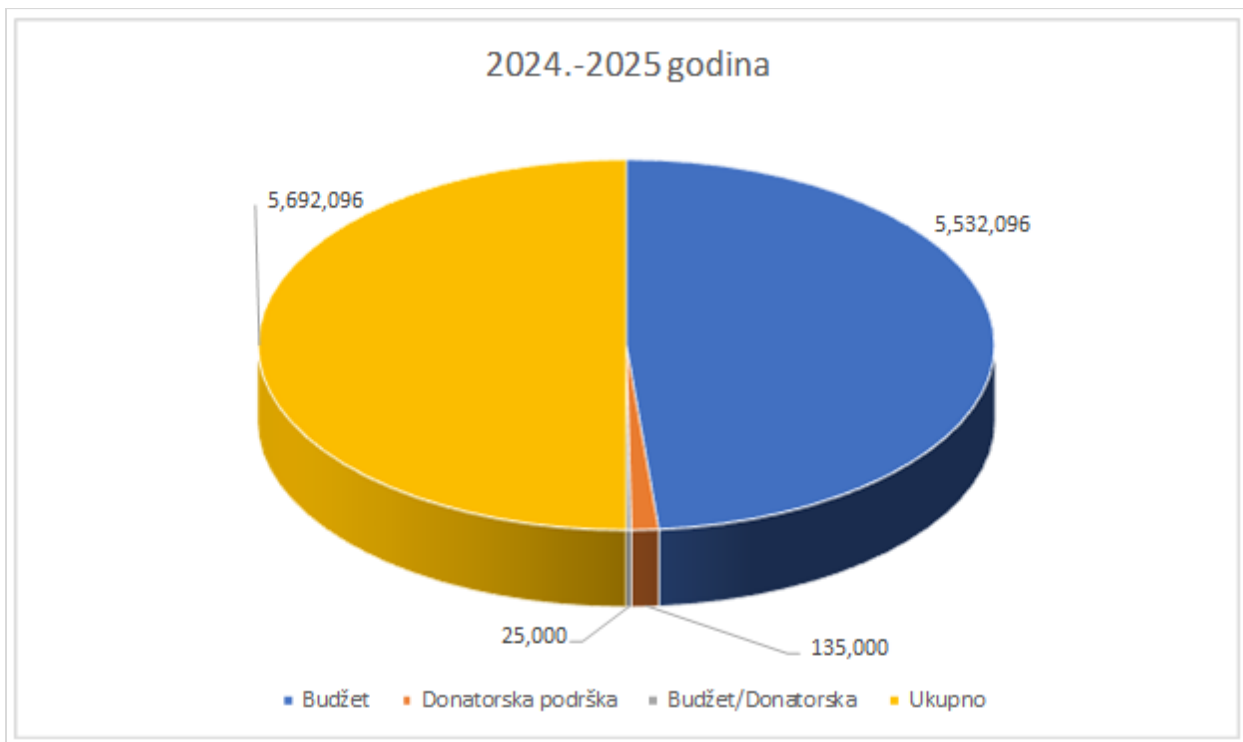
Kabinet potpredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju je sačinio Izvještaj o obavljenom konsultovanju zainteresovane javnosti za izradu Strategije za borbu protiv korupcije 2024-2028, sa akcionim planom za period 2024-2025. godina, i objavio isti na internet stranici Vlade.

8. PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA POTREBNIH ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028, sa akcionim planom za period 2024-2025. godina odnosno njene pojedinačne aktivnosti finansiraće se iz budžeta i donatorskih sredstava.

Statistički prikaz sredstava koja su planiranja budžetom, kao prikaz sredstava koja su planiranja iz donatorskih sredstava data su u tabeli ispod

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

Tri scenarija finansiranja:

1. Scenario male vjerovatnoće: Iako izvršene konsultacije sa donatorima, kao i dosadašnja iskustva u saradnji sa donatorima ukazuju da će neophodni dodatni resursi za realizaciju planiranih aktivnosti i ostvarivanja ciljeva Strategija biti u najvećoj mjeri obezbijeđeni putem donatorske podrške, postoji mala vjerovatnoća da donatorska podrška, putem ekspertske i logističke podrške, kao i obezbjeđivanja opreme, neće u potpunosti obezbijediti sve neophodne dodatne resurse za sprovođenje aktivnosti. Ukoliko se nakon prve godine implementacije Strategija procijeni da postoji vjerovatnoća za ovakvim scenarijom, biće neophodno da se u budžetu za 2025. godinu predvide eventualno nedostajuća neophodna finansijska sredstva.
2. Realni scenario: Na osnovu izvršenih konsultacija sa donatorima, realno je pretpostaviti da je će za sve aktivnosti za koje su donatori iskazali zainteresovanost za pružanje podrške, neophodni dodatni resursi biti obezbijeđeni na taj način i da neće biti neophodna dodatna budžetska sredstva za realizaciju tih aktivnosti.
3. Pesimistički scenario: Ukoliko iz bilo kojih razloga dođe do povlačenja donatora iz Crne Gore, realizacija aktivnosti bi bila značajno ugrožena i postojala bi velika vjerovatnoća da operativni i strateški ciljevi ne budu ostvareni. Kalkulacija troškova po izvorima finansiranja za prve dvije godine implementacije je zasnovana na prethodno opisanom realnom scenariju.

9. AKCIONI PLAN

Akcioni plan za primjenu ove strategije je njen sastavni dio. Akcionim planom se, u skladu sa strateškim i operativnim ciljevima iz ove strategije, definišu aktivnosti kroz koje se sprovodi svaki od ciljeva, institucije odgovorne za njihovo sprovođenje, pokazatelji rezultata (indikatori), rokovi, resursi i njihovi izvori. Imajući u vidu potrebu izrade detaljne budžetske projekcije za period od 2026. do 2028. godine u drugoj polovini 2025. godine biće sagledani rezultati sprovođenja reformi tokom 2024. i 2025. godine kao osnova za izradu Akcionog plana za period 2026-2027 i 2027-2028. godina kao sastavnog dijela ove strategije i instrumenta njenog sprovođenja u predmetnom periodu.

10. OBJAVLJIVANJE

Ova strategija i Akcioni plan će se objaviti na internet stranici Vlade u roku od sedam radnih dana od dana usvajanja Strategije i Akcionog plana.

Vlada Crne Gore

Nacionalni savjet za borbu protiv korupcije

**AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE 2024-2028. ZA PERIOD 2024-2025.
GODINE**

Podgorica, 2024. godine

UVOD I SADRŽAJ AKCIONOG PLANA

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028. (u daljem tekstu: Strategija) predstavlja sektorski strateški dokument koji se primjenjuje na sve vladine agencije i organizacije, a kojom se prepoznaje činjenica da borba protiv korupcije zahtijeva napor državnih institucija u saradnji sa civilnim društvom, nevladinim organizacijama, i međunarodnim partnerima. Ova Strategija treba da posluži kao smjernica za borbu protiv korupcije.

Strategija počiva na tri strateška cilja koji se oslanjaju na viziju i opšti cilj Strategije i u jasnoj su vezi sa privremenim mjerilima u Pregovaračkim poglavljima 23 i 24, odnosno potrebom njihovog ispunjenja.

Navedeni strateški ciljevi će se realizovati kroz 10 operativnih ciljeva, uvažavajući napredak postignut u periodu sprovođenja prethodnog strateškog dokumenta, kao i aktuelne izazove.

Strategijom je predviđena izrada i usvajanje Akcionog plana za sprovođenje Strategije za period 2024-2025, koji u skladu sa Vladinom Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, sadrži:

- 1) Pregled strateških i operativnih ciljeva programa za koje se akcioni plan donosi, uz prateće indikatore uticaja i učinka;
- 2) Aktivnosti kojima se neposredno ostvaruju operativni ciljevi, a posredno opšti cilj;
- 3) Indikatore rezultata na osnovu kojih se prati uspjeh sprovođenja datih aktivnosti.
- 4) Naziv institucija odgovornih za sprovođenje aktivnosti i za praćenje sprovođenja i izvještavanja;
- 5) Period, odnosno planirani početak i rok za završetak aktivnosti;
- 6) Potrebna finansijska sredstva i fondove za sprovođenje aktivnosti, uz informacije o izvorima finansiranja.

Akcioni plan čini sastavni dio Strategije. U drugoj polovini 2025. godine biće sagledani rezultati njegovog sprovođenja i razvijen novi Akcioni plan za sprovođenje Strategije za period 2026-2027. godine.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2024-2027. za period 2024-2025. godina	
Dokument javne politike:	Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2027.
Akcioni plan:	Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2024-2027. za period 2024-2025. godine
Koordinacija i izvještavanje :	Nacionalni savjet za borbu protiv korupcije

OPŠTI CILJ:	Kreiranje dugoročnog i efikasnog sistema borbe protiv korupcije uz definisanje i osnaživanje kontrolnih mehanizama.
Institucija/tijelo nadležno za praćenje i kontrolu:	Nacionalni savjet za borbu protiv korupcije

Strateški cilj 1: Obezbijediti nezavistan, nepristrasan i odgovoran javni sektor u interesu svih građana/ki			
Indikatori uticaja	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.
Normativni okvir kojim se uređuje nezavisnost, materijalni položaj, napredovanje i zasnivanje radnog odnosa, provjera integriteta službenika koji učestvuju u sprečavanju korupcije usklađen sa relevantnim standardima Savjeta Evrope i mišljenjem Evropske komisije.	<ul style="list-style-type: none"> - Mišljenje Savjeta Evrope - Mišljenje Evropske komisije. - Godišnji izvještaj EK za 2024 - Preporuke GRECO-a 	NE	DA
Agencija za sprječavanje korupcije funkcionišu u punom sastavu, podržana adekvatnim ljudskim, finansijskim i	<ul style="list-style-type: none"> - Godišnji izvještaj o radu ASK 	NE	NE

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

infrastrukturnim resursima, čime se osigurava uspješno sprečavanje korupcije	<ul style="list-style-type: none"> - Godišnji izvještaji o radu i - Godišnji izvještaj EK za 2024. - Preporuke GRECO-a 		
--	---	--	--

Operativni cilj 1.1: Unaprjeđenje normativnog okvira u sprečavanju korupcije

Indikatori učinka	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.		
Usvojeni antikoruptivni zakoni u skladu sa preporukama Savjeta Evrope i Evropske komisije	<ul style="list-style-type: none"> - Mišljenje Savjeta Evrope - Mišljenje EK - Godišnji izvještaj EK za 2024. - Službeni list Crne Gore 	0%	100%		
Usvojeni podzakonski akti za sprovođenje izmjenjenih antikoruptivnih zakona.	<ul style="list-style-type: none"> - Godišnji izvještaji o radu Ministarstva pravde i Agencije za sprječavanje korupcije - Službeni list Crne Gore 	0%	50%		
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioци aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>1.1.1. Utvrditi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju korupcije</p>	<p>Ministarstvo pravde</p> <p>Partneri: Agencija za sprječavanje korupcije Vrhovno državno tužilaštvo Vrhovni sud CG NVO</p>	<p>I Q 2024-IV Q 2024.</p>	<p>Utvrđen Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju korupcije u skladu sa preporukama EK i Savjeta Evrope.</p> <p>U Predlog zakona inkorporirane su preporuke GRECO iz V kruga evaluacije, kao i EU Direktiva 1937/2019 o zaštiti zviždača</p>	<p>Nisu potrebna sredstva</p>	
<p>1.1.2. Utvrditi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnim zonama</p>	<p>Ministarstvo ekonomskog razvoja</p> <p>Partneri: Ministarstvo finansija Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo pravde Ambasada Velike Britanije u CG Specijalno državno tužilaštvo</p>	<p>III Q 2024-I Q 2025.</p>	<p>Utvrđen Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnim zonama</p>	<p>Nisu potrebna sredstva</p>	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	Agencija za nacionalnu bezbjednost NVO				
1.1.3. Utvrditi Predlog zakona o Vladi	Ministarstvo javne uprave	I Q 2024-IV Q 2024.	Utvrđen Predlog zakona o Vladi u skladu sa preporukama Venecijanske komisije. U Predlog zakona inkorporirane su preporuke GRECO iz V kruga evaluacije	Nisu potrebna sredstva	
1.1.4. Sačiniti analizu izmjena i dopuna zakona kojim se uređuje finansiranje političkih partija	Generalni sekretarijat Vlade	III Q 2024-IV Q 2025.	Sačinjena analiza o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja u skladu sa preporukama Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS-ODIHR)	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

1.1.5 Utvrditi zakon kojim se uređuje lobiranje	Ministarstvo pravde Partneri: Agencija za sprječavanje korupcije	I Q 2024-IV Q 2024	Utvrđen Predlog zakona o lobiranju u skladu sa mišljenjem EK i preporukama Savjeta Evrope	Nisu potrebna sredstva	
1.1.10. Donijeti novi Etički kodeks državnih tužilaca	Tužilački savjet	IVQ 2024 – II Q 2025	Donijet Etički kodeks državnih tužilaca	Nisu potrebna sredstva	
1.1.11. Donijeti Pravilnik o kontroli imovine, prihoda i životnog stila policijskih službenika	Ministarstvo unutrašnjih poslova Partneri Agencija za sprječavanje korupcije	II Q 2024-IVQ 2024	Donijet Pravilnik o kontroli imovine, prihoda i životnog stila policijskih službenika	Nisu potrebna sredstva	
1.1.12. Donijeti novi Etički kodeks sudija	Sudski savjet	IVQ 2024 – II Q 2025	Donijet Etički kodeks sudija	Nisu potrebna sredstva	
1.1.13. Donijeti izmjene i dopune Kodeksa policijske etike	Ministarstvo unutrašnjih poSlova	IIQ-IVQ 2024	Donijete izmjene i dopune Kodeksa policijske etike u skladu sa Preporukom GRECO (Preporuka broj 16)	Nisu potrebna sredstva	
1.1.14. Donijeti Etički kodeks (Smjernice o etici) namijenjen licima	Ministarstvo javne uprave	IVQ 2024 – IV Q 2025	Donijet Etički kodeks (Smjernice o etici) namijenjen	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

na najvišim izvršnim funkcijama	Partneri Agencija za sprječavanje korupcije Generalni sekretariat Vlade		licima na najvišim izvršnim funkcijama u skladu sa Preporukom GRECO (Preporuka broj 6)		
1.1.15. Donijeti novi Etički kodeks carinskih službenika	Uprava carina	IVQ 2024 – II Q 2025	Donijet Etički kodeks carinskih službenika	Nisu potrebna sredstva	
Operativni cilj 1.2: Jačanje administrativnog i institucionalnog okvira za sprečavanje korupcije					
Indikatori učinka	Izvor verifikacije		Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.	
% popunjenih radnih mjesta u Agenciji za sprječavanje korupcije u skladu sa njenim pravilima i predviđenim obimom posla	Preporuka GRECO-a iz V kruga evaluacije (Preporuka broj 7)		30,00%	50%	
% zaposlenih u Agenciji za sprječavanje korupcije prošlo provjeru integriteta u skladu sa GRECO preporukama	Preporuka GRECO-a iz V kruga evaluacije		20,00%	40%	
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioci aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1.2.1. Unaprijediti kadrovske kapacitete Agencije za	ASK	IV Q 2024-IVQ 2025	Agencija za sprječavanje korupcije	27.879 eura na mjesečno	Budžet

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

sprječavanje korupcije na transparentan način i na principu „zasluga“ (merit based system) u skladu sa Preporukama GRECO,			fukcioniše sa 50% popunjenosti upražnjenih radnih mjesta na kraju 2025. godine	m nivou u bruto iznosu	
1.2.2. Donijeti Smjernice za utvrđivanje sukoba interesa	Agencija za sprječavanje korupcije	IVQ 2024-IQ 2025	Donijete Smjernice	Nisu potrebna sredstva	
1.2.3 Izraditi Analizu prakse postupanja po prijavama zviždača dostavljenih Agenciji za sprečavanje korupcije	Agencija za sprječavanje korupcije	IQ 2025-IVQ 2025	Izrađena Analiza prakse postupanja po prijavama zviždača	Nisu potrebna sredstva	
1.2.4. Uspostaviti analizu rizika na korupciju u postupku donošenja zakona	Ministarstvo pravde Partner: Agencija za sprječavanje korupcije	IIQ 2024	Uspostavljena je analiza rizika na korupciju u postupku donošenja zakona Broj zakona u odnosu nad kojima je sprovedena analiza rizika od korupcije u odnosu na ukupan broj predloga upućenih Vladi	Nisu potrebna sredstva	
1.2.5. Uspostaviti procedure za provjeru integriteta novozaposlenih u Agenciji za sprečavanje korupcije u skladu sa GRECO preporukama	Agencija za sprječavanje korupcije	IVQ 2024-IQ 2025	Uspostavljene procedure po kojima se vrši provjera integriteta novozaposlenih u Agenciji za sprečavanje	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

			korupcije u skladu sa GRECO preporukama		
1.2.6. Unaprijediti bilans rezultata Agencije za sprečavanje korupcije u svim oblastima rada	Agencija za sprečavanje korupcije	IIIQ 2024-IIQ 2025	Agencija objavljuje godišnje izvještaje o radu koji sadrži kvalitativne i kvantitativne podatke o : -sprečavanju sukoba interesa; -provjeru izvještaja o prihodima i imovini; - analiza propisa u odnosu na rizike od korupcije; - planovi integriteta; - lobiranje; - finansiranje političkih subjekata; i -zviždači	Nisu potrebna sredstva	
1.2.7. Uspostaviti i promovirati sistem za prijem i postupanje po prijavi zviždača od strane jedinica lokalne samouprave (JLS) u skladu sa Zakonom o sprečavanju korupcije	Agencija za sprečavanje korupcije Partneri: Zajednica opština CG	IVQ 2024-IVG 2025	Broj organa lokalne samouprave i organa lokalne uprave koji su odredili lice za prijem i postupanje po prijavi zviždača; Broj i vrsta sprovedenih	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	Jedinice lokalne samouprave		informativnih kampanja od strane JLS; Broj podnijetih prijava u JLS.		
1.2.8. Sprovodi se provjera integriteta (zamjenika) šefa kabineta premijera, kao i politički imenovani „specijalnih savjetnika“ premijera i potpredsjednika Vlade, kao dio njihovog zapošljavanja, u cilju izbjegavanja i rješavanja mogućih rizika sukoba interesa	Generalni sekretarijat Vlade	IQ 2024-IVQ 2024	Zamjenik šefa kabineta premijera, kao i politički imenovani „specijalni savjetnici“ premijera i potpredsjednika Vlade prošli su provjeru integriteta prilikom zapošljavanja na navedenim funkcijama	Nisu potrebna sredstva	
1.2.9. Sprovodi se provjera integriteta državnih sekretara kako bi se identifikovali i riješili mogući rizici od sukoba interesa prije njihovog imenovanja	Generalni sekretarijat Vlade	IQ 2024-IVQ 2024	Državni sekretari prošli su provjeru integriteta prilikom zapošljavanja na navedenim funkcijama	Nisu potrebna sredstva	
Operativni cilj 1.3: Uspostavljanje sistema zapošljavanja i napredovanja u organima vlasti na osnovu kriterijuma i zasluga					
Indikatori učinka		Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

Realizovane GRECO preporuke iz V kruga evaluacije, ojačan normativni okvir u dijelu jačanja integriteta prilikom zapošljavanja u državnim organima, organima državne uprave, lokalne samouprave, javnim preduzećima i privrednim društvima u većinskom vlasništvu države.		- GRECO preporuke iz V kruga evaluacije - Analize NVO sektora	NE	NE	
Uspostavljanje sistema zapošljavanja i napredovanja u organima vlasti na osnovu kriterijuma i zasluga		Mapa rizika NVO „Institut alternativa’’ Izveštaj Komisije za žalbe Vlade Crne Gore	20%	30%	
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioci aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1.3.1 Kontinuirano sprovoditi inspeksijski nadzor nad postupkom popune radnih mjesta, postupak oglašavanja i zapošljavanja	Nadležna inspekcija	III Q 2024 – III Q 2025	Broj izvršenih inspeksijskih nadzora, broj utvrđenih nepravilnosti kao i broj i vrsta preduzetih mjera.	Nisu potrebna sredstva	
1.3.2. Unaprijediti postupak sprovođenja provjere znanja, sposobnosti, kompetencija i vještina	Uprava za ljudske resurse i Lokalne samouprave Partneri: Svi državni organi, organi	U kontinuitetu	Broj sačinjenih zapisnika sa intervjua pred Upravom za ljudske resurse i starješinama shodno Zakonu o	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	državne uprave, organi lokalne samouprave, lokalne uprave i privredna društva u većinskom vlasništvu države		upravnom postupku Broj donešenih odluka o izboru sa valjanim obrazloženjem shodno Zakonu o upravnom postupku Broj izjavljenih žalbi na odluke o izboru		
1.3.3. Članovi i članice komisija za izbor kandidata/kinja su u obavezi da daju obrazloženje ocjene za svaku od kompetencija čime bi se dodatno zaštitili kandidati i smanjila šansa za subjektivnost i nejednak tretman	Ministarstvo javne uprave Partner: Uprava za ljudske resurse	IQ 2025-IVQ 2025	Broj odluka sa obrazloženjem ocjene za svaku od kompetencija		
1.3.4. Utvrditi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima i namještenicima	Ministarstvo javne uprave	IIQ 2024 – I Q 2025	- Utvrđen Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima i namještenicima kojim se uspostavlja sistem zapošljavanja na	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

			osnovu zasluga (merit base system)		
1.3.5. Sprovodi se obuka službenika koji učestvuju u sprovođenju postupka zapošljavanja	Ministarstva, državni organi i organi državne uprave, lokalne samouprave, privredna društva u većinskom vlasništvu države i javne ustanove	IVQ2024-IVQ2025	Broj održanih obuka o primjeni Zakona o upravnom postupku Broj održanih obuka o Zakonu o radu Broj održanih obuka o Zakonu o lokalnoj samoupravi Broj održanih obuka o primjeni Zakona o državnim službenicima i namještenicima	10.000 eura	Budžet
1.3.6. Sprovodi se obuka o standardima pravnog i etičkog integriteta za lica koja obavljaju najviše izvršne funkcije (po preuzimanju dužnosti i u redovnim intervalima tokom obavljanja funkcije) radi	Generalni sekretarijat Vlade Partner: Uprava za ljudske resurse	IVQ 2024-IV Q 2025	80 % lica koja obavljaju najviše izvršne funkcije (po preuzimanju dužnosti i u redovnim intervalima tokom obavljanja funkcije) prošla su obuku o	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

razumijevanja i primjene ovih standarda			standardima pravnog i etičkog integriteta, radi razumijevanja i primjene ovih standarda	
Operativni cilj 1.4: Osnajiti kapacitete za sprovođenje antikoruptivnih mjera u oblastima od posebnog rizika od korupcije				
Indikatori učinka	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.	
Uspostaviti elektronski sistem nadzora za Luku Bar I slobodnu zonu	- Izvještaji EK - Izvještaji o radu Uprave carina	Započeto uspostavljanje elektronskog nadzora na način što će Luka bar biti povezana u realnom vremenu sa terminalom Podgorica a sve aktivnosti praćene uživo iz kontrolne sobe locirane u Podgorici	Uspostavljen elektronskog nadzora na način što će Luka bar biti povezana u realnom vremenu sa nadležnom organizacionom jedinicom Uprave carina za bezbjednost i kontolu u Podgorici a sve aktivnosti praćene uživo iz kontrolne sobe locirane u Podgorici	
% popunjenosti sistematizovanih radnih mjesta u inspekcijama	- Izvještaji o radu inspeksijskih službi -	70%	90%	
% procenat uspostavljene sistemske kontrole terenskog rada inspektora, pogotovo kada je reć o inspekcijama koje vrše inspeksijsku kontrolu građana i privrednih subjekata	- Izvještaji o radu inspeksijskih službi - Metodologija za procjenu rizika od korupcije u	0%	30%	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

(građevinska, zdravstveno sanitarna, tržišna, inspekcija rada, itd.).		propisima u Crnoj Gori (Autor Tilman Hoppe, ekspert za oblast antikorupcije – Khachik Harutyunyan (ekspert UNDP-a)			
% obučenih inspektora u oblasti igara na sreću		Izveštaj o radu inspektora u oblasti igara na sreću	30%		50%
Uspostavljen je sistem koji povezuje državne organe, relevantne nadležne institucije i obveznike akciza za duvanske proizvode, što predstavlja i međunarodnu obaveza u oblasti trgovine duvanskim proizvodima		Protokol o eliminaciji nezakonite trgovine duvanskim proizvodima	0%		20%
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioци aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1.4.1. Sprovođenje integracije cjelokupnog sistema nadzora kroz nabavku novih skenera i tehničkih uređaja za kontrolu kontejnerskog saobraćaja uz digitalizaciju procesa na način što će Luka Bar i slobodna zona biti povezana u realnom vremenu sa Sektorom za carinsku bezbjednost i	Kabinet potpredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju Partneri: Ministarstvo finansija Uprava carina	III Q 2024 - IV Q 2025	Uspostavljen je sistem nadzora kroz nabavku novih skenera i tehničkih uređaja za kontrolu kontejnerskog saobraćaja uz digitalizaciju procesa na način što je Luka Bar povezana u realnom vremenu sa Sektorom za	2.969.217 eura	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

carinsku kontrolu a sve aktivnosti praćene u živo iz kontrolne sobe locirane u Podgorici	Ambasada Velike Britanije u Podgorici Amabasada SAD-a u Podgorici		carinsku bezbjednost i carinsku kontrolu a sve aktivnosti prate se u živo iz kontrolne sobe locirane u Podgorici		
1.4.2. Uspostaviti sistem elektronske građevinske dozvole	Ministarstvo prostornog planiranja i urbanizma	IVQ 2024 - IV Q 2025	Uspostavljen je sistem elektronske građevinske dozvole	1.400.000 eura	Budžet
1.4.3. Saćiniti sveobuhvatnu analizu koja će se baviti sprećavanjem svih oblika koruptivnog ponašanja carinskih sluźbenika i predlog mjera za unapređenje rada Odjeljenja za unutrašnju kontrolu	Uprava carina	II 2024 - I Q 2025	Saćinjena je sveobuhvatna analiza koruptivnog ponašanja carinskih sluźbenika sa predlogom mjera za unapređenje rada Odjeljenja za unutrašnju kontrolu	Nisu potrebna sredstva	
1.4.4. Uspostavljanje normativnog okvira za uspostavljanje „track and trace sistema	Ministarstvo finansija i Ministarstvo zdravlja Partner: Uprava carina	IVQ 2024 - IV Q 2025	Uspostavljen je normativni okvir kao osnov za uspostavljanje „track and trace sistema	Nisu potrebna sredstva	Budžet

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>1.4.5. Izraditi Metodologiju za vršenje nadzora nad primjenom propisa na lokalnom nivou u posebnim upravnim oblastima i mapiranje rizika od korupcije na lokalnom nivou</p>	<p>Zajednica opština CG</p> <p>Partneri: Ministarstvo javne uprave Agencija za sprečavanje korupcije Lokalne samouprave</p>	<p>IQ 2025 - IV Q 2025</p>	<p>Izrađena Metodologija za vršenje nadzora nad primjenom propisa na lokalnom nivou u posebnim upravnim oblastima i mapiranje rizika od korupcije na lokalnom nivou</p>	<p>Nisu potrebna sredstva</p>	
<p>1.4.6. Usvojiti izmjene i dopune Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji kojima se povećava broj radnih mjesta za urbanističke i građevinske inspektore na području primorskih opština</p>	<p>Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine</p>	<p>IQ 2025-IV Q 2025</p>	<p>Usvojene izmjene i dopune Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji kojima je povećan broj radnih mjesta za urbanističke i građevinske inspektore na području primorskih opština (Budva, Bar, Kotor i Herceg Novi)</p>	<p>15.000 bruto na mjesečnom nivou u 2025. godinu</p>	<p>Budžet</p>
<p>1.4.7. Uspostaviti kontrolu rada, životnog stila i imovine službenika koji vrše inspekcijski, kao i carinski nadzor i kontrolu</p>	<p>Ministarstva u okviru kojih su obrazovane inspekcijске službe</p> <p>Partneri:</p>	<p>IQ 2025-IV Q 2025</p>	<p>Sačinjena analiza sa predlogom normativnog okvira na koji način se može uspostaviti kontrola rada, životnog stila i</p>	<p>Nisu potrebna sredstva</p>	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	Ministarstvo finansija Uprava carina Poreska uprava Inspeksijske službe		imovine inspektora koji vrše inspeksijski nadzor		
1.4.8. Sprovesti edukaciju inspektora u oblasti igara na sreću u oblasti primjene zakona	Inspekcija za igre na sreću	IQ 2025-IV Q 2025	Broj sprovedenih edukacija	Nisu potrebna sredstva	Donacija
1.4.9. Obezbijediti tehničku podršku koja ima za cilj razmjenu iskustava i najbolje prakse koja se odnosi na monitoring javnih nabavki	Ministarstvo finansija Partner: Inspekcija za javne nabavke	IIIQ 2025	Broj radionica i studijskih posjeta koje uključuju zemlje sa unaprijeđenim sistemima javnih nabavki.	Nisu potrebna sredstva	
1.4.10. Sprovesti eksterne i interne revizije u javnim preduzećim kako bi se osigurala ispravna finansijska transparentnost i korporativno upravljanje.	Ministarstvo finansija Partneri Ministarstva koja vrše nadzor nad radom javnih preduzeća	IVQ 2025-IVQ 2025	Broj sprovedenih internih revizija u javnim preduzećima Broj sprovedenih eksternih revizija nad javnim preduzećima	Nisu potrebna sredstva	Budžet
1.4.11. Unaprjeđenje elektronskog Sistema javnih nabavki uvođenjem funkcije detektovanja/upozoravanja na postojanje korupcije u postupku	Ministarstvo finansija Partner: Inspekcija za javne nabavke	U kontinuitetu	Broj dostavljenih informacija o potencijalnom postojanju sukoba interesa i korupcije u javnim nabavkama; Broj	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

javne nabavke (red flags)			sprovedenih kontrola, broj utvrđenih nepravilnosti, broj i vrsta sankcija na godišnjem nivou.		
1.4.12. Izraditi i dostavljati godišnje izvještaje o realizaciji javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama na lokalnom nivou	Ministarstvo finansija Partner: Inspekcija za javne nabavke	IVQ2024-IVQ2025	Broj objavljenih godišnjih izvještaja o realizaciji javnih nabavki na lokalnom nivou u pogledu ispunjenja ugovornih obaveza, rokova, aneksa ugovora	Nisu potrebna sredstva	
1.4.13. Kreirati Integrity testove u Upravi carina i Poreskoj upravi	Uprava carina i Poreska uprava	IVQ 2024-IVQ 2025	Kreirani Integrity testovi u Upravi carina i Poreskoj upravi	Nisu potrebna sredstva	
1.4.14 Sačiniti analizu rizika od korupcije u aktima privrednih društava u vlasništvu države i lokalnih samouprava sa fokusom na pitanja transparentnosti i pristupa informacijama	Lokalne samouprave, javne ustanove i privredna društva u većinskom vlasništvu države	IQ 2025-IVQ 2025	Sačinjena je analiza rizika od korupcije u aktima privrednih društava u vlasništvu države i lokalnih samouprava sa fokusom na pitanja transparentnosti i pristupa informacijama	Nisu potrebna sredstva	
1.4.15. Donijeti Pravilnik o korišćenju službenih vozila za javna preduzeća	Javna preduzeća Partneri:	IVQ 2024 – IV Q 2025	Donijet Pravilnik o korišćenju	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	Resorna ministarstva koja vrše nadzor nad javnim preduzećima Lokalne samouprave		službenih vozila za javna preduzeća		
1.4.16. Sačiniti Analizu sa predlogom zakonodavnog okvira za uspješno upravljanje i nadzor javnih preduzeća	Ministarstvo ekonomskog razvoja Partneri: Ministarstvo finansija Resorna ministarstva koja vrše nadzor nad javnim preduzećima Lokalne samouprave	IVQ 2024 – IV Q 2025	Sačinjena Analiza sa predlogom zakonodavnog okvira za uspješno upravljanje i nadzor javnih preduzeća	Nisu potrebna sredstva	
1.4.17. Donijeti Pravilnik o uslovima i načinu zapošljavanja u javnim preduzećima	Javna preduzeća Partneri: Resorna ministarstva koja vrše nadzor nad javnim preduzećima	IVQ 2024 – IV Q 2025	Donijet Pravilnik o uslovima i načinu zapošljavanja u javnim preduzećima	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	Lokalne samouprave				
1.4.18. Sprovesti obuke za menadžment i članove odbora u javnim preduzećima sa ciljem jačanja upravljačke strukture	Javna preduzeća Partneri: Ministarstva koja vrše nadzor nad radom javnih preduzeća	IVQ 2024 – IV Q 2025	Broj održanih obuka sa ciljem jačanja upravljačke strukture	5.000 eura	Budžet
1.4.19. Sačiniti akcioni plan za implemetaciju preporuka iz Analize o rizicima u odnosu na korupciju na nivou lokalnih samouprava	Zajednica opština Partneri: Lokalne samouprave I lokalne uprave	IVQ 2024-IQ 2025	Usvojen akcioni plan	Nisu potrebna sredstva	
1.4.20. Donijeti plan o stručnom usavršavanju lica koja sprovode obuku o korupciji na lokalnom nivou	Uprava za ljudske resurse Partner: Zajednica opština CG	IIIQ 2024-IV Q 2025	Donijet plan o stručnom usavršavanju lica koja sprovode obuku o korupciji na lokalnom nivou Broj sprovedenih obuka Broj polaznika koji su prošli obuku	Nisu potrebna sredstva	
1.4.21. Uspostaviti digitalizaciju cjelokupnog sistema nadzora, kontrole, računovodstva i izvještavanja po pitanju EU fondova	Ministarstvo finansija	IIIQ 2024-IV Q 2025	Uspostavljen sistem; Uspješno se vrši nadzor EU fondova	1.600.000 eura	Budžet

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

Operativni cilj 1.5. Transparentnost i slobodan pristup informacijama					
Indikatori učinka	Izvor verifikacije		Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.	
Otvorenost i transparentnost u donošenju odluka su značajno unaprijeđeni u prevenciji korupcije i povećano je povjerenje građana u rad državnih institucija	- Izvještaj o radu Agencije za zaštitu podataka i slobodan pristup informacijama - Izvještaji Evropske komisije - Istraživanja NVO sektora		NE	DA	
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioci aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1.5.1. Utvrditi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacija	Ministarstvo javne uprave Partneri: Nadležni državni organi i organi lokalne samouprave Agencija za slobodan pristup informacijama i zaštitu podataka o ličnosti Agencija za sprečavanje korupcije	IQ 2024 – III Q 2024	Utvrđen Predloga zakona o izmjenama i dopunama kojim se unapređuje pristup podacima, jača nadležnost Agencije za slobodan pristup podacima i zaštitu ličnih podataka	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>1.5.2. Pratiti primjenu člana 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, naročito u dijelu koji se odnosi na objavljivanje spiska državnih službenika i namještenika sa njihovim službeničkim i namješteničkim zvanjima, spiska javnih funkcionera i liste obračuna njihovih zarada i drugih primanja i naknada u vezi sa vršenjem javne funkcije, kao i objavljivanje informacija kojima je po zahtjevu pristup odobren.</p>	<p>Državni organi, organi državne uprave, lokalne samouprave, lokalne uprave i preuzeća u većinskom vlasništvu države</p>	<p>IVQ 2024 – IV Q 2025</p>	<p>Državni organi, organi državne uprave, lokalne samouprave, lokalne uprave i preuzeća u većinskom vlasništvu države uspješno primjenjuju odredbe člana 12 Zakona o slobodnom pristupu informacijama</p>	<p>Nisu potrebna sredstava</p>	
<p>1.5.3. Ojačati kadrovske i institucionalne kapacitete Agencije za zaštitu podataka o ličnosti i slobodan pristup informacijama u dijelu slobodnog pristupa informacijama</p>	<p>Agencija za zaštitu podataka o ličnosti i slobodan pristup informacijama</p>	<p>IIIQ2024-IIIQ 2025</p>	<p>Povećan broj službenika koji se bave slobodnom pristupu informacijama</p> <p>Objavljen godišnji izvještaj Agencije za slobodan pristup podataka o ličnosti vezano za primjenu Zakona o slobodnom</p>	<p>Redovna budžetska sredstva</p>	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

			pristupu informacija		
1.5.4. Pratiti postupak izrade zakona i strategija u pogledu transparentnosti i participativnosti	Državni organi Partner: Ministarstvo javne uprave	IIIQ2024-IV2025	-Broj nacrt zakona i strateških dokumenata; -Broj javnih rasprava u odnosu na nacрте zakona i strateških dokumenata; - Broj pristiglih komenatara; -Broj prihvaćenih komentara	Nisu potrebna sredstva	
1.5.5. Redovno pratiti zapošljavanje u jedinicima lokalne samouprave i obezbijediti transparentnost procesa zapošljavanja objavljivanjem godišnjih izvještaja koji sadrže statistiku o ukupnom broju zaposlenih u organima lokalne uprave i novozaposlenih službenika uz obrazloženje o potrebi povedanja broja izvršilaca	Ministarstvo javne uprave Partner: Ministarstvo finansija	IVQ 2024-IVG 2025	Objavljen godišnji izvještaj (navesti link); Broj zaposlenih i novozaposlenih službenika za izvještajnu godinu; Broj objavljenih oglasa; Broj objavljenih rang listi nakon testiranja; Broj usvojenih žalbi na odluku o 16 zapošljavanju u odnosu na broj podnijetih žalbi; Ishod postupaka po usvojenim žalbama	Redovna budžetska sredstva	Budžet

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>1.5.6. Donijeti akte odnosno procedure kojim se uređuju održavanje javnih rasprava o predlozima ili nacrtima akata, odnosno dokumentima javnih politika koje pripremaju organi lokalne samouprave</p>	<p>Ministarstvo javne uprave Partner: Lokalne samouprave</p>	<p>IQ 2025-IVQ 2025</p>	<p>Lokalne samouprave donijele su akte odnosno procedure kojim uređuju održavanje javnih rasprava o predlozima ili nacrtima akata, odnosno dokumentima javnih politika koje pripremaju organi lokalne samouprave</p>	<p>Nisu potrebna sredstva</p>	
<p>1.5.7. Povećanje transparentnost u javnim preduzećima, posebno u pogledu nadzora i finansijskog izvještavanja</p>	<p>Javna preduzeća Partneri: Ministarstva koja vrše nadzor nad radom javnih preduzeća</p>	<p>IIIQ2024-IV2025</p>	<p>Broj odgovora javnih preduzeća na zahtjeve za slobodan pristup informacijama Broj javnih preduzeća koja imaju</p>	<p>Nisu potrebna sredstva</p>	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

			<p>kolektivni ugovor</p> <p>Broj javnih preduzeća koja imaju transparentan i dostupan ugovor sa direktorom</p> <p>Broj javnih preduzeća koja imaju objavljen finansijski izvještaj</p> <p>Broj godišnjih nadzora sprovedenih nad javnim preduzećima</p>	
Strateški cilj 2: Osigurati poštovanje principa vladavine prava kroz efikasne istrage i sankcionisanje slučajeva korupcije				
Indikatori uticaja	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.	
Tužilaštvo, sudstvo, Policijska, Carinska i Poreska funkcionišu u punom sastavu, podržani adekvatnim ljudskim, finansijskim i infrastrukturnim resursima, čime se	- Godišnji izvještaji o radu i - Godišnji izvještaj EK za 2024.	NE	DA	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

osigurava uspješna borba protiv korupcije	- Preporuke GRECO-a				
Operativni cilj 2.1. Unapređenje zakonodavstva u borbi protiv korupcije					
Indikator učinka	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.		
Unaprijeđeno zakonodavstvo u borbi protiv korupcije	GRECO izvještaji Izvještaji Evropske komisije	50%	70%		
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioci aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
2.1.1. Utvrditi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o specijalnom državnom tužilaštvu	Ministarstvo pravde Partneri: VDT	IIQ2024-IV2024	Utvrđen Predlog zakona u dijelu preciziranja nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva u borbi protiv korupcije na visokom nivou	Nisu potrebna sredstva	
2.1.2. Utvrditi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima	Ministarstvo pravde Partneri:	IIQ2024-IV2024	Utvrđen Predlog zakona u dijelu usklađivanja sa Predlogom zakona	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	Vrhovni sud		o izmjenama i dopunama Zakona o specijalnom državnom tužilaštvu		
2.1.3 Utvrditi izmjene i dopune zakona kojim se uređuje oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću.	Ministarstvo pravde Partneri: Generalni sekretariat Vlade Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo finansija Tužilački savjet Sudski savjet Agencija za sprječavanje korupcije NVO	I Q 2024-IV Q 2024.	Utvrđen Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću u skladu sa mišljenjem EK i preporukama Savjeta Evrope	Nisu potrebna sredstva	
2.1.4 Sačiniti analizu modela i primjene građansko-pravnog oduzimanja imovine stečene kriminalnom djelatnošću	Ministarstvo pravde Partneri: VDT, Vrhovni sud, Zaštitnik imovinsko-pravnih interesa	II Q 2024-IV Q 2024	Sačinjena analiza	Nisu potrebna sredstva	
Operativni cilj 2.2. Unapređenje kapaciteta institucija nadležnih za borbu protiv korupcije					
Indikator učinka	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.		

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>% procenat opremljenosti organizacione jedinice u Ministarstvu unutrašnjih poslova za kontrolu imovine i životnog stila policijskih službenika</p>	<p>Izveštaj o misiji u Crnoj Gori od 19. 02. 2024. do 23. 02. 2024. godine (European Union Support to the Rule of Law u Crnoj Gori - EUROL 3)</p>	<p>20%</p>	<p>40%</p>		
<p>% Sudija, tužioca i saradnika koji učestvuju u suzbijanju korupcije na visokom nivou koji su prošli naprednu obuku</p>	<p>Izveštaji EK Izveštaji o radu tužilaštva i sudova</p>	<p>20%</p>	<p>40%</p>		
<p>% Sudija, tužioca i policijskih službenika koji su prošli akreditovane obuke za finansijske istrage</p>	<p>Izveštaji EK Izveštaji o radu tužilaštva, sudova i Ministarstva unutrašnjih poslova</p>	<p>30%</p>	<p>50%</p>		
<p>Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja</p>	<p>Nosioci aktivnosti</p>	<p>Period sprovođenja aktivnosti</p>	<p>Pokazatelj/indikator rezultata</p>	<p>Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti</p>	<p>Izvor finansiranja</p>
<p>2.2.1 Odjeljenje za antikorupciju u Ministarstvu unutrašnjih poslova je materijalno - tehnički opremljeno za</p>	<p>MUP</p>	<p>IVQ 2024 - IV Q 2025</p>	<p>Nabavljen softver za automatsku obradu izvještaja o imovini i prihodima policijskih službenika</p>	<p>300.000 eura</p>	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

uspješnu kontrolu imovine i životnog stila policijskih službenika i sa njima povezanih lica			Odjeljenje za antikorupciju u Ministarstvu unutrašnjih poslova je opremljeno sa 4 kancelarije u Podgorici, i sa po dvije kancelarije u Regionalnim centrima „JUG“, „ZAPAD“ i „SJEVER“	Nisu potrebna sredstva	
			Nabavljena 2 putnička motorna vozila srednje klase,	50.000 eura	Donacija
			<ul style="list-style-type: none"> - Nabavljen 21 desktop računar sa monitorom i nosačem monitora i računara (21 računar), - Nabavljeno 10 Laserskih štampača; - Nabavljena 3 (tri) Foto aparata NIKON P -1000; - Nabavljena jedna Kamera - Nabavljen Audio i video DVR-PV-RC 200 HD (6 komada), 	5.000 eura	Donacija
			<ul style="list-style-type: none"> Nabavljen Fiksni ometač telefonskog signala za kancelariju (2 komada); - Nabavljen Mobilni ometač telefonskog signala (5 komada); - Nabavljen GPS ometač – ručni (5 komada) - Nabavljen Digitalni diktafon (10 komada), 	5.000 eura	Donacija

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

			Nabavljena Kompletna tehnička oprema za opremanje „gluve sobe“.	10.000 eura	Donacija
2.2.2. Sprovesti akreditovane obuke za finansijske istrage	Ambasada Velike Britanije u Crnoj Gori	IQ 2025 - IV Q 2025	Sačinjen program obuke Broj organizovanih obuka za organe za sprovođenje zakona i pravosudne organe	5.000 eura	Donacija
2.2.3 Izraditi analizu potrebe za osnivanjem finansijske policije	Ministarstvo finansija	IVQ 2024 - IV Q 2025	Sačinjena analiza potrebe za osnivanjem finansijske policije	Nisu potrebna sredstva	
2.2.4. Policijski službenici podvrgnuti su provjerama integriteta prije imenovanja i unaprjeđenja	MUP	IVQ 2024-IV Q 2025	100% policijskih službenika je do kraja 2025. godine podvrgnuto provjerama integriteta prije imenovanja i unaprjeđenja	Nisu potrebna sredstva	
2.2.5. Imenovanje rukovodilaca unutrašnjih organizacionih jedinica policije je sprovedeno na zaslugama i bez neprimjerenog političkog uticaja	MUP	IVQ 2024-IV Q 2025	- 10% rukovodilaca unutrašnjih organizacionih jedinica policije od ukupnog broja imenovani su do kraja 2024. godine u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima, Pravilnikom o sprovođenju internog oglasa unutar policije, i GRECO preporukama iz V kruga evaluacije -- 50% rukovodilaca unutrašnjih organizacionih jedinica policije od ukupnog broja imenovani	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

			su do kraja 2025. godine u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima, Pravilnikom o sprovođenju internog oglasa unutar policije, i GRECO preporukama iz V kruga evaluacije		
2.2.6. Sprovode se napredne obuke za sudije, tužioce i saradnike koji učestvuju u suzbijanju korupcije na visokom nivou	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu Partneri: Tužilački i Sudski savjet	IIIQ 2024-IV Q 2025	50% tužilaca, sudija i njihovih saradnika koji učestvuju u suzbijanju korupcije na visokom nivou je prošlo naprednu obuku	5,000 eura	Budžet
2.2.7. Sprovodi se obuka policijskih službenika o procedurama prijava zviždača	MUP Partner: Agencija za sprečavanje korupcije	IVQ 2024-IV Q 2025	40% policijskih službenika je do kraja 2025. godine prošlo obuku o o procedurama uzbunjivanja	Nisu potrebna sredstva	
2.2.8. Policijski službenici prolaze početnu obuku i obuku na radnom mjestu o relevantnim pitanjima o sprečavanju korupcije i etičkim normama	MUP Partner: Policijska akademija u Danilovgradu	IVQ 2024-IV Q 2025	90% policijskih službenika je do kraja 2025. godine prošlo početnu obuku i obuku na radnom mjestu o relevantnim pitanjima o sprečavanju korupcije i etičkim normama	Nisu potrebna sredstva	
2.2.9. Sprovode se obuke o integritetu i etici za službenike koji vrše	Uprava za ljudske resurse i Agencija za	IVQ 2024-IV Q 2025	Broj sprovedenih obuka poreskih inspektora Broj sprovedenih obuka carinskih službenika	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

inspekcijski, kao i carinski nadzor i kontrolu	sprečavanje korupcije Partneri: Uprava carina, Poreska uprava, Inspekcijske službe		Broj sprovedenih obuka službenika i ostalih inspekcijskih službi		
Strateški cilj 3					
Jačanje nacionalne i međunarodne saradnje i podizanje svijesti u borbi protiv korupcije					
Indikatori uticaja	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.		
Uspostavljena saradnja sa Kancelarijom evropskog javnog tužioca (EPPO) i vrši se razmjena informacija posredstvom EUROJUST, kao i saradnja na nacionalnom nivou između nadležnih institucija	Sporazum o saradnji između Crne Gore i EUROJUST Sporazum za unapređenje saradnje u oblasti kriminala o automatskoj razmjeni podataka Izveštaji EK	10%	30%		
Povećana je svijest zaposlenih u javnom sektoru o oblicima, štetnosti i načinima prijavljivanja korupcije, kao i svijest građana o oblicima, štetnosti, i načinima prijavljivanja korupcije u javnom sektoru, javnim preduzećima i privrednim društvima u većinskom vlasništvu države	- GRECO preporuke iz V kruga evaluacije -Analize NVO sektora	NE	DA		
Operativni cilj 3.1 Jačanje međunarodne saradnje u cilju sprečavanja i borbe protiv korupcije					
Indikatori učinka	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.		

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

Uspostavljena saradnja sa Kancelarijom evropskog javnog tužioca (EPPO) i vrši se razmjena informacija posredstvom EUROJUST		Sporazum o saradnji između Crne Gore i EUROJUST	0,82%	0,90%	
Vrši se razmjena informacija putem GlobE mreže UNODC i ratifikovan je Međunarodni sporazum o razmjeni podataka u svrhu provjere izjava o imovini		- Konvencija UN za borbu protiv korupcije - Međunarodni sporazum o razmjeni podataka u svrhu provjere izjava o imovini potpisan je 19. marta 2021. godine u Beogradu.	0%	30%	
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioci aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
3.1.1 Vrši se razmjena informacija sa EPPO	Vrhovno državno tužilaštvo	II Q 2025	Započet postupak razmjene informacija sa EPPO Broj razmijenjenih informacija	Redovna budžetska sredstva	Budžet
3.1.2. Vrši se razmjena informacija putem GlobE mreže UNODC	Ministarstvo unutrašnjih poslova Agencija za sprječavanje korupcije	U kontinuitetu	Broj razmijenjenih informacija	Redovna budžetska sredstva	Budžet

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

	Vrhovno državno tužilaštvo				
3.1.3. Potvrđen Međunarodni sporazum o razmjeni podataka u svrhu provjere izjava o imovini	Ministarstvo pravde	IV Q 2024	Potvrđen sporazum i stvoren pravni okvir za razmjenu informacija	Redovna budžetska sredstva	Budžet
3.1.4. Izraditi tehničku specifikaciju za informatičko rješenje za evidenciju i upravljanju predmetima, kao i za vršenje provjera po osnovu inostranih zahtjeva za identifikovanje imovine stečene kriminalnom djelatnošću	MUP Partneri: MP, VDT, VS, Uprava za katastar, Uprava za imovinu	IVQ 2024-IQ 2025	Sačinjena tehnička specifikacija	10.000 eura	Donacija
3.1.5. Razviti softversko rješenje ili platformu za jedinstvenu pretragu svih dostupnih elektronskih evidencija korišćenih za identifikaciju imovine stečene kriminalnom djelatnošću	MUP Partneri: MP, VDT, VS, Uprava za katastar, Uprava za imovinu	IQ 2025-IVQ 2025	Razvijen softver	50.000 eura	Donacija
Operativni cilj 3.2. Unapređenje efikasnosti razmjene podataka između nadležnih organa u cilju sprečavanja i borbe protiv korupcije					
Indikator učinka	Izvor verifikacije	Početna vrijednost u 2024.	Ciljana vrijednost u 2025.		
Uspostavljena automatska razmjena podataka između	Izvještaj EK	20%	50%		

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

organa za prevenciju i borbu protiv korupcije					
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioci aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
3.2.1. Sačiniti analizu trenutnog stanja u pogledu funkcionisanja i mogućnosti automatske razmjene podataka i/ili informacija između organa nadležnih za prevenciju i borbu protiv korupcije	Ministarstvo unutrašnjih poslova Partneri: Ministarstvo javne uprave Agencija za sprečavanje korupcije, , Ministarstvo pravde, Vrhovno državno tužilaštvo , Vrhovni sud, Uprava carina, Poreska uprava. Sektor za finansijsko-obavještajne poslove, Centralna banka CG	III Q 2024-IQ 2025	Sačinjena analiza kao preduslov za automatsku razmjenu podataka	Nisu potrebna sredstva	
3.2.2. Uspostaviti automatsku razmjenu	Agencija za sprečavanje	IQ 2025-IV Q 2025	Broj razmijenjenih podataka i/ili	100.000 e	Budžet

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>podataka i/ili informacija između organa za borbu protiv korupcije (interoperabilnost)</p>	<p>korupcije, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravdem, Vrhovno državno tužilaštvo, Vrhovni sud, Uprava carina, Poreska uprava. Sektor za finansijsko-obavještajne poslove, Centralna banka CG,</p>		<p>informacija vezano za sprečavanje korupcije</p>		
<p>3.2.3. Revidirati Sporazum za unapređenje saradnje u oblasti kriminala o automatskoj razmjeni podataka u cilju uvezivanja kancelarije ARO</p>	<p>VDT, VS, MUP, MP, MF, UC, Uprava za katastar, Poreska, FOJ i CBCG</p>	<p>IIIQ 2024-IIQ 2025</p>	<p>Izmijenjen Memorandum</p>	<p>Nisu potrebna sredstva</p>	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>3.2.4. Uspostaviti Nacionalni koordinacioni mehanizam za integrisano praćenje i izvještavanje u odnosu na inostrane zahtjeve za identifikovanje imovine stečene kriminalnom djelatnošću</p>	<p>MUP, Ministarstvo pravde, VDT, Uprava za katastar, Uprava za državnu imovinu, Sektor za finansijsko-obavještajne poslove</p>	<p>IIQ - IV Q 2024</p>	<p>Uspostavljen Nacionalni koordinacioni mehanizam za integrisano praćenje i izvještavanje u odnosu na inostrane zahtjeve za identifikovanje imovine stečene kriminalnom djelatnošću, uz identifikovanje kontakt tačke ispred nadležnih organa uprave i pravosuđa;</p> <p>Definisan administrativno-tehnički okvir za izvještavanje i praćenje predmeta iz ove oblasti</p>	<p>Nisu potrebna sredstva</p>	
<p>Operativni cilj 3.3 Povećana svijest o oblicima, štetnosti i načinima prijavljivanja korupcije i ojačani kapaciteti institucija nadležnih za borbu protiv korupcije u pogledu komunikacije sa javnošću</p>					
<p>Indikator učinka</p>	<p>Izvor verifikacije</p>	<p>Početna vrijednost u 2024.</p>	<p>Ciljana vrijednost u 2025.</p>		
<p>Ojačane institucije po modelu dobrog upravljanja, integriteta, odgovornosti i transparentnosti, doprinose rastu povjerenja u njihov i njihovu odlučnost da se</p>	<p>GRECO preporuke iz V kruga evaluacije -Analize NVO sektora</p>	<p>30%</p>	<p>60%</p>		

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

suprostavi svim oblicima nedozvoljenog ponašanja.					
Društvo i građani imaju više informacija o fenomenu korupcije, propisima koji se odnose na sprečavanje i borbu protiv korupcije i antikorupcijskim instrumentima	Godišnje istraživanje javnog mnjenja koje sprovodi Agencija za sprečavanje korupcije		20%		30%
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja	Nosioci aktivnosti	Period sprovođenja aktivnosti	Pokazatelj/indikator rezultata	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
3.3.1. Organizovati predavanja i seminare sa ciljem podizanja svijesti kod djece, učenika, studenata, polaznika, roditelja, zaposlenih u obrazovnim ustanovama, o izvorima korupcije u obrazovanju	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija Partner: Agencija za sprečavanje korupcije	IVQ 2025	Broj i vrsta sprovedenih predavanja i seminara. Broj i struktura učesnika	10.000	Budžet/Donacije
3.3.2. Sprovesti istraživanje o pojavnim oblicima, uzrocima i mehanizmima nastanka korupcije u obrazovanju	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija Zavod za školstvo	IIQ 2025	Sprovedeno istraživanje na svim nivoima obrazovanja i rezultati objavljeni na sajtu Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Zavoda za školstvo;	5.000	Budžet/donacija

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

			Glavni zaključci istraživanja		
3.3.3. Aktiviranje besplatne telefonske linije za prijavu korupcije u obrazovanju	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	U kontinuitetu	Broj podnijetih prijava	Redovna budžetska sredstva	Budžet
3.3.4. Izraditi studiju slučaja o potrebi uvođenja nastavnog predmeta Etika i Integritet u osnovno i srednje obrazovanje	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija Partner: Agencija za sprečavanje korupcije	IQ 2025-IV 2025	Sačinjena studija slučaja o potrebi uvođenja nastavnog predmeta Etika i Integritet u osnovno i srednje obrazovanje	Nisu potrebna sredstva	
3.3.5. Unaprijediti institucionalni i normativni okvir za podršku organizacijama civilnog društva	Ministarstvo javne uprave Partneri: NVO	IVQ2024-IV2025	Uspostavljen je mehanizam podnošenja izjave o nepostojanju sukoba interesa, internog akta o antikorupcijskoj politici, kao i izvještaja o prihodima i upravljanju budžetom civilnog društva.	Nisu potrebna sredstva	
3.3.6. Promovirati praksu privrednih društava koja usvoje Plan integriteta, Kodeks poslovne etike i Kodeks	Privredna komora	IVQ2024-IV2025	Privredna komora Crne Gore podržava i promovira praksu onih privrednih društava koji	Nisu potrebna sredstva	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

koroporativnog upravljanja			usvoje Plan integriteta, Kodeks poslovne etike i Kodeks koroporativnog upravljanja.		
3.3.7. Unaprijediti saradnju Vlade sa privatnim sektorom radi otklanjanja rizika od korupcije koji ometaju postojanje povoljnog ambijenta za privredno poslovanje	Ministarstvo ekonomskog razvoja Partneri: Privredna komora	IVQ2024-IV2025	Broj održanih sastanaka Broj promocija i kampanja		
3.3.8. Sprovesti specijalističke obuke za novinare o pravu na pristup informacijama i ponovnu upotrebu informacija	Agencija za zaštitu podataka o ličnosti i slobodan pristup informacijama Partner: Udruženje novinara Crne Gore	IQ-IVQ 2025	Broj održanih obuka Broj novinara koji su prošli obuku	5.000 eura	Donacija
3.3.9. Održati okrugli sto sa ciljem upoznavanja medija o sukobu interesa i sa radom Agencije za sprečavanje korupcije po pitanju sukoba interesa	Agencija za sprečavanje korupcije Partner:	II Q 2025	Održan okrugli sto	5.000 eura	Donacija

	Udruženje novinara Crne Gore				
--	------------------------------	--	--	--	--

Mišljenje na predlog Strategije za borbu protiv korupcije 2024 – 2028. godine

1. Generalni osvrt na nacrt/na predlog strateškog dokumenta

Osvrt na stepen primjene pravnog okvira za strateško planiranje sa sugestijama za sveukupan ciklus planiranja politika u datoj oblasti

Predlog Strategije za borbu protiv korupcije 2024 – 2028. godine sa Akcionim planom za sprovođenje strategije za borbu protiv korupcije 2024 – 2028. za period 2024 – 2025.godine zadovoljava kriterijume kvaliteta definisane Uredbom o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata(SI.list CG 54/18) i i pratećom Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja strateških dokumenata.

Važno je istaći da strategija sadrži sve neophodne elemente koji odgovaraju minimumu metodoloških kriterijuma, kao i da su mnogi od tih elemenata u dobroj mjeri sadržinski kvalitetni. Uvodni dio strategije pokazuje sva relevantana dokumenta u predmetnoj javnoj politici na nivou nacionalnog zakonskog okvira, kako krovnog tako i sektorskog, kao i načela koja proističu iz pregovaračkog procesa sa EU i koja su postavljena na međunarodnom nivou.

Ključne sugestije u pogledu dodatnog unapređenja dokumenta i njegovog potpunog usaglašavanja sa metodološkim parametrima:

Ostaje sugestija o potrebi dodatne razrade analize usklađenosti strategije sa krovnim dokumentima, međunarodnim obavezama, načelima iz procesa EU integracija i EU relevantnim politikama, tako što će se u svakom segmentu više pažnje posvetiti uvezanosti ciljeva koji su definisani u nacrtu strategije sa ciljevima, prioritetima i obavezama koji su postavljeni u navedenim okvirima i detaljnije objasniti kakav će biti doprinos ciljeva strategije u postizanju prioriteta, odnosno ispunjavanju obaveza.

Ukazujemo na sastav radne grupe koji nije rodno izbalansiran.. Svaka radna grupa koju preko 60% čine članovi ili članice jednog pola smatra se rodno neizbalansiranim sastavom.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti orodnjavanju elemenata predmetne strategije i rodno specifičnim aspektima njihovog definisanja. U tom pogledu najvažnije preporuke su:

U analizi stanja sugerisemo razvrstavanje podataka po rodnoj osnovi u oblastima u kojima je to moguće i pretočiti te podatke u procjenu eventualnih raodnih razlika koje bi mogle ukazivati na neke prepreke ili probleme koji su specifični kod pripadnosti određenom rodu.

Potrebno je dosledno koristiti rodno senzitivni jezik kroz cijeli dokument. Rodno senzitivni jezik podrazumijeva ispravno i dosljedno korišćenje izraza u muško i ženskom rodu.

Detaljniji komentari u nastavku mišljenja.

2. Ocjena usklađenosti – pristup semafora

OBRAZAC USKLAĐENOSTI STRATEŠKOG DOKUMENTA			
Elementi strateškog dokumenta za provjeru usklađenosti	Ocjena usklađenosti		
	DA	NE	Nije primjenjivo
1. Usklađenost s postojećim strateškim okvirom (na nivou cilja i indikatora)			
1.1. Je li u strateškom dokumentu objašnjena usklađenost s krovnim strateškim dokumentima (NSOR 2030, PPCG, PRCG, PER, SPRV)?			

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>U predlogu kao i u nacrtu Strategije su navedeni Srednjoročni program rada Vlade 2022 – 2024, kao i program rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu, Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2023 – 2024. Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, kao tri ključna krovna strateška dokumenta. Ukazano je koji su to prioriteti i ciljevi u okviru ovih dokumenata. Ostaje sugestija da bi bilo poželjno detaljnije objasniti na koji način je strategija planirana u skladu sa ciljevima i prioritetima ovih dokumenata, odnosno koji bi ciljevi strategije među onim koji su definisani u nacrtu u najvećoj mjeri doprinijeli realizaciji tih krovnih ciljeva i prioriteta. Dakle, potrebno je analizu usklađenosti sprovesti kroz pregled uvezanosti ciljeva ove strategije sa ciljevima krovnih dokumenata.</p>			
1.2.	Je li u strateškom dokumentu objašnjena usklađenost sa sektorska strateška dokumenta		
<p>Evidentna je usklađenost strategije sa sektorskim dokumentima nacionalnog okvira, obzirom da su istaknute oblasti politika koje su u fokusu svakog od tih dokumenata, a koje su od značaja za predmetnu strategiju, ukazujući na to u kojim aspektima se ciljevi tih sektorskih politika podudaraju sa njenim ciljevima, kao i na koji način i u kojim aspektima će realizacija ciljeva predmetnog dokumenta doprinijeti napretku u pomenutim politikama</p>			
1.3.	Je li u strateškom dokumentu objašnjena usklađenost s preuzetim međunarodnim obavezama?		
<p>Predlog strateškog dokumenta sadrži listu relevantnih međunarodnih akata koja predviđaju određena pravila, preporuke i generalno predstavljaju standarde regulisanja oblasti borbe protiv korupcije, jasno je objašnjen sadržaj svakog navedenog dokumenta i istaknuta ključna načela kojih države potpisnice ili članice određene međunarodne organizacije treba da se pridržavaju prilikom oblikovanja politike kroz strateška i pravna dokumenta.</p> <p>Obrazloženje usaglašenosti strategije sa obavezama na međunarodnom nivou zahtijeva da se, pored predstavljanja suštine tih obaveza, predoči i uvezanost strategije i njenih ciljeva, odnosno da se objasni na koji način će realizacija strategije doprinijeti upodobljavnju stanja u državi sa međunarodnim načelima i ispunjavanju tih obaveza i koji su to segmenti strategije koji imaju najveći značaj za primjenu određenog pravila ili preporuke koja proizilazi iz relevantnih dokumenata.</p>			
1.4.	Sadrži li uvodni dio osvrt na rodnjenost strateškog dokumenta?		
<p>Predlog strateškog dokumenta je dopunjen informacijom o radnoj grupi za izradu Strategije za borbu protiv korupcije, koju je obrazovao potpredsjednik Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju početkom marta tekuće godine, koju čine predstavnici kabineta potpredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju, predstavnici vrhovnog suda, Vrhovnog državnog tužilaštva, Ministarstva finansija, pravde, zdravlja, unutrašnjih poslova, prosvjete, nauke i inovacija, Agencije za sprečavanje korupcije, Uprave policije i Uprave carina.</p>			

<p>Takođe, predlog predmetnog teksta je dopunjen i navodima da radnu grupu čini predsjednik i 15 članova, od čega su predsjednik i tri člana radne grupe muškarci, a ostali članovi, odnosno članice su žene. Shodno ovoj informaciji, konstatujemo da je sastav radne grupe rodno neizbalansiran. Svaka radna grupa koju preko 60% čine članovi ili članice jednog pola smatra se rodno neizbalansiranim sastavom.</p>			
1.5.	Sadrži li uvodni dio osvrt na stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu?		
<p>Ostaje sugestija i primjedba iz nacrtu starteškog dokumenta u kome se navodi da Strategijom za borbu protiv korupcije nije potrebno propisivati posebne mjere koje se odnose na životnu sredinu kao i da strateški dokument ne obuhvata pitanja koja se tiču evropske zelene agende i ne doprinosi postizanju ciljeva i indikatora razvoja povezanih sa ekološkim pitanjima i sa unapređenjem životne sredine.</p> <p>Naime, opet sugerišemo korekciju stava po ovom pitanju u narednom dokumentu Mišljenja smo da bi bilo dobro i svrsishodno propisati određeni set mjera koje se odnose na životnu sredinu s obzirom na mnoge oblike zloupotrebe prirodnih resursa koji neposredno ili posredno utiču na životnu sredinu, a time i na održivi razvoj i unapređenje životne sredine.</p>			
2. Usklađenost s procesom evropske integracije i ključnim politikama EU			
2.1.	Je li u strateškom dokumentu objašnjena usklađenost s procesom EU integracija, s nacionalnog nivoa (završna mjerila, pregovaračka pozicija, kriterijumi IPA)?		
<p>U predlogu kao i u nacrtu strategije su istaknuti nalazi iz posljednjeg izvještaja EK za 2023. godinu koji se tiču ove politike i ključnih pitanja u okviru kojih postoje određeni kriterijumi ili preporuke koje je neophodno ispuniti u procesu pristupanja EU. Sugerišemo detaljnije obrazloženje značaja tih nalaza za predmetnu strategiju kao i da se detaljnije prikaže kako su određena pitanja iz izvještaja adresirana kroz ciljeve predmetnog dokumenta i kroz koje..</p> <p>U pogledu usaglašenosti sa ciljem iz plana aktivnosti vezanog za pregovaračko poglavlje 23., neophodno je dodatno konkretizovati vezu sa predmetnom strategijom, odnosno da se objasni kroz koje segmente strategija u najvećoj mjeri targetira pitanja koja su u fokusu pomenutog cilja, odnosno privremenog mjerila, kako bi se imala jasnija slika o tome u kojoj mjeri korespondira planiranje ove politike sa ispunjenjem obaveza koje su izražene kroz ove stavke pregovaračkog procesa</p>			
2.2.	Je li u strateškom dokumentu objašnjena usklađenost s politikama na EU nivou (strateški okvir EU, sektorske politike EU, ciljevi EU do 2030, Evropski zeleni plan, rodne politike na nivou EU)?		
<p>U dokumentu je napravljen osvrt na ključni okvir u pogledu definisanja kriterijuma, parametara i principa za borbu protiv korupcije. Tako se navode Rezolucija odbora ministara Savjeta Evrope o dvadeset vodećih principa u borbi protiv korupcije, Krivičnopravna konvencija Savjeta Evrope, Građanskopravna konvencija savjeta Evrope, GREC, Standardi EPAC – a. Ovaj segment je potrebno upotpuniti detaljnijom razradom usaglašenosti ciljeva predmetne startegije sa pomenutim principima.</p>			

3. Usklađenost s Uredbom o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata i principom orodnjavanja javnih politika			
3.1. Sadrži li strateški dokument obavezan sadržaj iz Uredbe?			
Nacrt Strategije sadrži sve neophodne elemente predviđene Uredbom o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateškog dokumenta(Sl. List 54/ 18) i pratećom Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata			
3.2. Analiza stanja i problema			
3.2.1. Obuhvata li analiza stanja analizu učinaka (uključujući i nedostatke) prethodnog strateškog dokumenta, ukoliko je postojao?			
Analizi stanja prethodila je analiza učinka starategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala koja je važila za period 2010 . 2014.Tokom trajanja strategije 2010 – 2014. izrađeno je devet izvještaja o realizaciji mjera iz akcionih planova za sprovođenje starategije koji su donijeti za periode 2010 – 2012 i 2013 – 2014.U predmetnom tekstu i tekstualno i grafički predstavljen je učinak predhodnog dokumenta, sa detaljnim opisom realizovanih , djelimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti obuhvaćenih Strategijom i Akcionim planom.Međutim, potrebno je detaljnije objasniti značaj tih nalaza za predmetnu strategiju i ukaže da li su problemi, detektovani u toku anlize,akcentovani kroz ciljeve predmetnog dokumenta .			
3.2.2. Počiva li analiza stanja na mjerljivim podacima koji ukazuju na problem?			
Značajan dio analize stanja je potkrijepljen podacima koji pomažu u jasnoj identifikaciji problema koji su targetirani predmetnom, staregijom Više istraživanja, anketa i analiza o fenomenu korupcije, koja su u Crnoj Gori urađena u poslednje vrijeme, kao i preporuke koje iz njih proizilaze, predstavljaju osnovu za organizovano i permanentno planiranje antikorupcijskih aktivnosti u različitim oblastima..Sugerišemo detaljniju razradu aspekata koji su problematični u trenutnom stanju, a koji predstavljaju polaznu tačku za unapređenje tih oblasti.			
3.2.3. Jesu li u analizi stanja korišćeni rodno disagregirani podaci?			
U analizi stanja nijesu korišćeni rodno disagregirani podaci.Upućujemo na Zakon o rodnoj ravnopravnosti Crne Gore kojim je propisana obaveza da sve javne politike budu orodnjene. Predlažemo da se u sklafu sa započetom analizom stanja podaci predstave kroz prizmu pripadnosti određenom rodu u oblastima u kojima je to moguće uraditi, a koja su obuhvaćena dokumentom.			

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

3.2.4. Obuhvata li analiza stanja i analizu uloga domaćih i međunarodnih relevantnih aktera?	■		
<p>Analiza stanja sadrži prikaz ključnih institucija na nacionalnom i međunarodnom nivou. Evidentan je i grafički prikaz anketa i analiza koje predstavljaju osnovu za organizovano i permanentno palniranje antikorupcijskih aktivnosti u različitim oblastima. Ostaje sugestija iz nacрта dokumenta da se svrsishodnije predstavi uloga svakog od navedenih aktera u planiranju i sprovođenju ove javne politike.</p>			
3.2.5. Jesu li analizom stanja i problema identifikovani prioritetni problemi u datoj oblasti, odnosno njihovi uzroci i posljedice?	■		
<p>Analizom stanja kroz dostupne podatke identifikovani su problemi u datim oblastima. Ukazno je na aktivnosti koje se moraju sprovesti na otklanjanju uzroka i posljedica identifikovanih problema u oblastima u kojima su prepoznati elementi korupcije. Predlažemo da identifikovani problemi budu dodatno istaknuti i razrađeni u tekstu dokumenta i da se jasnije objasni uzročno -posledični odnos faktora koji utiču na njih.</p> <p>Konstatujemo da u predlogu dokumenta nije uvažena naša sugestija o korišćenju alata „drvo problema“ u anlizi stanja, koja je data u cilju preglednijeg i jasnijeg načina na koji bi se predstavila anliza ključnih problema i njihovih uzroka i posledica.</p>			
3.2.6. Je li analiza stanja identifikovala rodne nejednakosti u obrazovanju, zapošljavanju, učešću u donošenju odluka ili drugim za javnu politiku relevantnim oblastima?	■		
<p>Analiza stanja u predmetnom dokumentu se ne može smatrati orodnjenom, s toga je izostala identifikacija rodnih nejednakosti</p>			
3.2.7. Je li analiza stanja identifikovala neke prepreke ili rizike koji proističu iz pripadnosti određenom rodu, a koji sprečavaju građane da koriste benefite koje proizvodi javna politika?	■		
<p>Ova tačka je usko povezana sa predhodnom i , kao što je već konstatovano analiza stanja ne sadrži reference na pitanja koja imaju rodnu dimenziju</p>			
3.2.8. Je li rodna perspektiva uzeta u obzir u pripreмноj fazi donošenja nacрта/prijedloga strateškog dokumenta?	■		
<p>Rodna perspektiva je djelimično uzeta u u pripreмноj fazi donošenja nacрта dokumenta.</p> <p>Komentar 1.4.</p>			
3.2.9. Je li sastav radne grupe za pripremu nacрта/prijedloga strateškog dokumenta bio rodno izbalansiran?	■		
<p>Sastav radne grupe za pripremu nacрта strategije nije rodno izbalansiran. Naime, rodno neizbalnsiranim sastavom radne grupe smatra se grupa koju preko 60% čine članovi ili članice istog pola..To se dakle odnosi i na dominantno „muške“ i dominantno „ženske“ radne grupe</p>			

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

3.3. Strateški i operativni ciljevi			
3.3.1. Je li definisan strateški cilj u skladu s Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata?			
Strateški cilj je u koncipiran u skladu sa metodološkim odrednicama, imajući u vidu da na sveobuhvatan način targetira ključni problem na kojem se zasniva donošenje predmetnog strateškog dokumenta.,			
3.3.2. Jesu li definisani operativni ciljevi koji doprinose sprovođenju strateškog cilja?			
Operativni ciljevi su definisani tako da adresiraju različite aspekte opšteg strateškog cilja, odnosno njihovog sprovođenja.			
3.3.3. Odgovaraju li operativni ciljevi na prioritetne probleme utvrđene tokom analize stanja?			
Svaki operativni cilj je definisan na osnovu raznih oblasti koje su segmentirane u analizi stanja., s toga mozemo reći da su operativni ciljevi definisani tako da pružaju odgovor na probleme prepoznate u datim oblastima kroz analizu stanja.			
3.3.4. Jesu li operativni ciljevi SMART (konkretni, mjerljivi, akciono orijentisani, realistični i vremenski ograničeni)?			
Operativni ciljevi su jasno definisani i akciono orjentisani, obzirom da svaki cilj pojedinačno podrazumijeva aktivnu intervenciju u određenoj oblasti predmetne politike koja bi trebali da doprinese njenom boljitku Takođe, ciljevi su praćeni objašnjenjima koja doprinose njihovoj usklađenosti sa SMART kriterijumima. Operativni ciljevi su i vremenski ograničeni. Kako smo sugerisali u nacrtu dokumenta, ista sugestija se odnosi i na predlog ,a to je da u tabeli koja se odnosi na operativne ciljeve i pripadajuće indikatore učinka treba da stoji :početna vrijednost, prelazna vrijednost i na kraju ciljane vrijednost, Korigovati ovu stavku, shodno sugestiji.			
3.3.5. Jesu li nalazi analize stanja i problema koji su proistekli iz korišćenja rodno disagregiranih podataka, analize rodne nejednakosti ili identifikovanih rodnih rizika i prepreka povezani sa ciljevima koji su postavljeni u konkretnoj javnoj politici?			
U analizi stanja nije prepoznata analiza rodne dimenzije			
3.3.6. Sadrži li pregled strateških i operativnih ciljeva analizu njihovog uticaja na životnu sredinu?			
Pregled strateških i operativnih ciljeva ne sadrži analizu uticaja na životnu sredinu.Vidjeti komentar 1.5.			
3.4. Indikatori uspjeha			

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

3.4.1. Ima li svaki operativni cilj makar jedan odgovarajući indikator učinka?			
Svaki operativni cilj je praćen je sa više indikatorom učinka koji odgovaraju svrsi mjerenja napretka u postizanju pripadajućeg cilja			
3.4.2. Jesu li indikatori učinka jasni, mjerljivi i relevantni za sprovođenje postavljenih operativnih ciljeva?			
Indikatori učinka koji su definisani za operativne ciljeve uglavnom zadovoljavaju metodološke kriterijume kvaliteta, s obzirom na specifičnost politike koju tretira predmetni strateški dokument.			
3.4.3. Jesu li postavljeni rodno senzitivni indikatori kojim će se mjeriti efekat javne politike na muškarce i žene, a posebno na identifikovane nejednakosti, prepreke i rizike?			
Rodno senzitivni indikatori kojim će se mjeriti efekat javne politike na muškarce i žene, posebno na identifikovane nejednakosti, prepreke i rizike nijesu postavljeni u predmetnom dokumentu.			
3.4.4. Imaju li indikatori učinka postavljene polazne, srednjeročne i ciljne vrijednosti?			
Indikatori učinka imaju postavljene polazne, srednjoročne i ciljne vrijednosti uz malu korekciju. Vidjeti komentar 3.3.4.			
3.5. Akcioni plan			
3.5.1. Jesu li predviđene aktivnosti definisane tako da doprinose realizaciji operativnog cilja?			
Predviđene aktivnosti su u velikoj mjeri dobro definisane na način da doprinose realizaciji operativnih ciljeva.			
3.5.2. Jesu li dizajnirane aktivnosti kojim će se adresirati uočene rodne nejednakosti, prepreke ili rizici?			
Konstatujemo izostanak aktivnosti kojima će se adresirati uočene rodne nejednakosti, prepreke i rizici.			
3.5.3. Je li određena nadležna institucija za sprovođenje predviđene aktivnosti?			
. .Za sprovođenje, odnosno realizaciju svake planirane aktivnosti je definisana nadležna institucija, izdvajajući nosioce sprovođenja i partnere u tom procesu,što ističemo kao pozitivan primjer i svakako pohvaljujemo			
3.5.4. Jesu li određeni početni i završni rokovi za sprovođenje aktivnosti?			

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

U akcionom planu su evidentni početni i završni rokovi za sprovođenje aktivnosti			
3.5.5.	Je li definisan indikator rezultata za svaku od aktivnosti?		
<p>Za svaku aktivnost su definisani indikatori rezultata i uglavnom su u skladu sa metodološkim kriterijumima kvaliteta.</p> <p>Sugerišemo da se svaki indikator koji mjeri broj lica, polaznika i slično orodni i da se definiše tako da posebno mjeri broj muškaraca i broj žena koji su obuhvaćeni realizacijom aktivnosti. Time će se uvažiti kriterijum korišćenja rodno senzitivnog jezika, ali će i doprinijeti i kvalitetnijem mjerenju uticaja na žene i muškarce kao i identifikovanju eventualnih razlika u njihovoj uključenosti i pristupu koristima aktivnosti koje su planirane.</p>			
3.5.6.	Jesu li navedena neophodna budžetska sredstava i izvori finansiranja za realizaciju aktivnosti?		
Budžetska sredstva su definisana u skladu sa metodološkim parametrima.			
3.6.	Finansijska procjena		
3.6.1.	Sadrži li strateški dokument prikaz ukupnih finansijskih sredstava koji će biti iskorišćeni za period važenja strateškog dokumenta ili makar za period obuhvaćen pratećim akcionim planom dokumenta?		
<p>U predlogu strateškog dokumenta , u odnosu na nacrt istog, konstatujemo prikaz finansijskih sredstava koja će biti korišćena za period važenja strategije ili za period obuhvaćen pratećim akcionim planom. Naime, Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028, sa akcionim planom za period 2024-2025. godina odnosno njene pojedinačne aktivnosti finansiraće se iz budžeta i donatorskih sredstava. Statistički prikaz sredstava koja su planirana budžetom, kao i prikaz sredstava koja su planirana iz donatorskih sredstava data su u tabeli.</p> <p>Tako se u tekstu navode tri scenarija finansiranja:</p> <p>Scenario male vjerovatnoće: Iako izvršene konsultacije sa donatorima, kao i dosadašnja iskustva u saradnji sa donatorima ukazuju da će neophodni dodatni resursi za realizaciju planiranih aktivnosti i ostvarivanja ciljeva Strategija biti u najvećoj mjeri obezbijeđeni putem donatorske podrške, postoji mala vjerovatnoća da donatorska podrška, putem ekspertske i logističke podrške, kao i obezbjeđivanja opreme, neće u potpunosti obezbijediti sve neophodne dodatne resurse za sprovođenje aktivnosti. Ukoliko se</p>			

<p>nakon prve godine implementacije Strategija procijeni da postoji vjerovatnoća za ovakvim scenarijom, biće neophodno da se u budžetu za 2025. godinu predvide eventualno nedostajuća</p>			
<p>1. Pesimistički scenario: Ukoliko iz bilo kojih razloga dođe do povlačenja donatora iz Crne Gore, realizacija aktivnosti bi bila značajno ugrožena i postojala bi velika vjerovatnoća da operativni i strateški ciljevi ne budu ostvareni. Kalkulacija troškova po izvorima finansiranja za prve dvije godine implementacije je zasnovana na prethodno opisanom realnom scenariju.</p> <p>2. Realni scenario: Na osnovu izvršenih konsultacija sa donatorima, realno je pretpostaviti da je će za sve aktivnosti za koje su donatori iskazali zainteresovanost za pružanje podrške, neophodni dodatni resursi biti obezbijeđeni na taj način i da neće biti neophodna dodatna budžetska sredstva za realizaciju tih aktivnosti.</p>			
3.6.2.	Jesu li predstavljeni izvori finansiranja iz kojih će biti obezbijeđena finansijska sredstva?		
<p>U predlogu dokumenta su predstavljeni izvori finansiranja iz kojih će biti obezbijeđena finansijska sredstva.</p> <p>Vidjeti komentar 3.6.1.</p>			
3.6.3.	Je li planiran budžet za implementaciju aktivnosti kojima se adresiraju rodne nejednakosti?		
<p>Važan element orodnjivosti je adekvatno budžetsko planiranje za realizaciju mjera koje bi trebalo da riješe ili umanje strateškim planom uočene nejednakosti. U predmetnom dokumentu konstatujemo izostanak planiranog budžeta za implementaciju aktivnosti kojima se adresiraju rodne nejednakosti.</p>			
3.7.	Monitoring, evaluacija i izvještavanje		
3.7.1.	Jesu li strategijom utvrđeni i opisani mehanizmi za monitoring, prikupljanje podataka i izvještavanje?		
<p>Strategijom su utvrđeni mehanizmi prikupljanja podataka i sačinjavanja izvještaja o realizaciji.</p>			
3.7.2.	Je li predviđeno odgovorno tijelo za vršenje monitoringa?		

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

<p>Za praćenje i izvještavanje o strateškom dokumentu nadležan je Nacionalni savjet koji obrazuje Vlada U dijelu praćenja sprovođenja Strategije pored Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije na operativnom nivou, radi efikasnije primjene, Strategiju će pratiti i Operativni tim koji će obrazovati predsjednik Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije.</p>			
3.7.3.	Jesu li predviđeni rokovi i dinamika izvještavanja?		
<p>Dokumentom je precizirana dinamika izvještavanja najmanje dva puta godišnje. Međutim, u skladu sa članom 19. Uredbe o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata o provođenju strateškog dokumenta organ državne uprave, u skladu sa metodologijom iz člana 16. ove uredbe, sačinjava godišnji izvještaj, kao i završni izvještaj po isteku vremenskog roka za koji je strateški dokument donijet.</p>			
3.7.4.	Je li predviđen način podnošenja izvještaja o monitoringu – adresat i javno objavljivanje izvještaja?		
<p>Strateškim dokumentom je predviđeno da će se Vladi dostavljati izvještaji o realizaciji aktivnosti, kao i ocjena stanja sa predlozima mjera za uspješniju implementaciju strategije najmanje dva puta godišnje. Vdjeti komentar u pasusu 3.7.3.</p>			
3.7.5.	Je li strategijom predviđena evaluacija?		
<p>Strategijom je predviđena izrada ex – post evaluacije za koju će biti zaduženi eksterni evaluatori. u cilju većeg stepena objektivnosti.</p>			
3.7.6.	Ukoliko evaluaciju vrši eksterni evaluator (nezavisni evaluator), jesu li predviđena neophodna finansijska sredstva za njegovo angažovanje?		
<p>Dokumentom je predviđeno da sredstva za sprovođenje evaluacije budu obezbijeđena iz budžeta Generalnog sekretarijata Vlade. Sredstva će biti planirana akcionim planom za poslednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta</p>			
3.8.	Rodno senzitivni jezik		
3.8.1.	Je li rodno senzitivni jezik korišćen na adekvatan način u cjelokupnom tekstu javne politike?		
<p>U predlogu kao i u nacrtu strateškog dokumenta nije na adekvatan način korišćen rodno senzitivni jezik. Sugeriramo primijenu rodno senzitivnog jezika, što će podstaći rodnjavanje onih elemenata strategije za koje to nije učinjeno.</p>			

Crna Gora

Kabinet potpredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O TEKSTU NACRTA STRATEGIJE ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE 2024-2028, SA AKCIONIM PLANOM ZA PERIOD 2024-2025

Vrijeme trajanja javne rasprave:

20 dana – Kabinet potpredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju je 09. aprila 2024. godine stavilo na javnu raspravu Nacrt Strategije za borbu protiv korupcije 2024-2028, sa Akcionim planom za period 2024-2025.

Način sprovođenja javne rasprave:

Kabinet potpredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju uputilo je javni poziv građanima, naučnoj i stručnoj javnosti, državnim organima, političkim subjektima, nevladinim organizacijama, međunarodnim organizacijama, medijima i svim zainteresovanim organizacijama i zajednicama da se uključe u javnu raspravu i daju svoj doprinos u razmatranju Nacrta Strategije za borbu protiv korupcije 2024-2028, sa Akcionim planom za period 2024-2025, dostavljanjem primjedbi, predloga i sugestija u pisanom obliku putem pošte na adresu Karađorđeva bb, 81000 Podgorica ili u elektronskom obliku na e-mail: hermin.sabotic@gsv.gov.me i aleksandra.pavicevic@gsv.gov.me.

Tokom trajanja javne rasprave primjedbe, predloge i sugestije dostavili su:

- Andrija Jovović, Centralna Banka Crne Gore;
- Marijana Subotić, MANS;
- Dragana Jaćimović, Institut Alternativa;
- Milica Milutinović.

Rezime dostavljenih primjedbi, predloga i sugestija, sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja:

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

R.br.	Podnosilac sugestije, primjedbe, komentara	Primjedba, predlog sugestija	Odgovor na primjedbu, predlog, sugestiju
1.	Andrija Jovović Centralna Banka Crne Gore	Predlog za brisanje prve rečenice tačke 2.4.2.5. u kojoj se navodi da „Centralna banka Crne Gore ima centralni registar rezidentnih računa, ali još uvijek nema registar nerezidentnih računa, što je ključno sredstvo za istrage koje uključuju nerezidente “.	Prihvata se.
2.	Marijana Subotić MANS	Strategija predstavlja izuzetno površan dokument, usmjeren na statističke podatke i citate iz drugih izvora bez bilo kakve dublje analize iii konkretnih rješenja za borbu protiv korupcije. Odsustvo bilo kakve analize 0 uticaju korupcije na različite sektore, kao što su privatizacija, energetika, pravosuđe, policija, carina, obavještajne službe, te nedostatak jasnih ciljeva i mjerljivih pokazatelja za praćenje napretka, čini ovaj dokument neefikasnim u postavljanju osnova za stvarne reforme.	Ne prihvata se. Tekst Strategije je urađen shodno Vladinoj metodologiji za izradi strateških dokumenata, uz korišćenje dostupnih podataka i pomoć i ekspertizu Savjeta Evrope.
3.	Marijana Subotić MANS	Strategija uključuje listu službenih dokumenata i statističkih podataka o aktivnostima sprovedenim za vrijeme vladavine DPS-a. Citira nekoliko istraživanja javnog mijenja bez ikakve analize uzroka korupcije i percepcija građana.	Ne prihvata se. Korišćena su istraživanja NVO, izvještaji EK, OEBS, Savjeta Evrope, predlozi ambasade Velike Britanije, Transparency International, kao i analize državnih organe koje su

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		Doslovno navodi preporuke GRECO-a i kopira neke djelove dokumenata koje su napravili međunarodni stručnjaci, bez dubljeg ulaska u suštinu problema. Nekoliko stranica takođe pruža teoretske preglede Transparency Internationala i Savjeta Evrope.	ujedno i prikazane kroz Peer review misiju za organizovani kriminal i korupciju iz 2012. godine
4.	Marijana Subotić MANS	Samo jedan pasus posvećen je slobodnom pristupu informacijama, kao jednom od ključnih alata u borbi protiv korupcije, i gotovo je isključivo usmjeren na statističke podatke, dok ne postoji analiza temeljnih problema.	Djelimično se prihvata. Dio oko sklobodnog pristupa i transparentnosti je razrađen u okviru Strateškog cilja 2 gdje su definisani sljedeći operativni ciljevi: OC 2.1. Jačanje kapaciteta u primjeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama, i OC 2.2. Jačanje kapaciteta institucija nadležnih za borbu protiv korupcije u pogledu komunikacije sa javnošću.
5.	Marijana Subotić MANS	Ne spominje se sistematsko uništavanje dokaza o korupciji od strane bivšeg režima, što se nastavlja zahvaljujući izuzetno kratkim rokovima za takozvano arhiviranje dokumenata, ili njihovo uništenje.	Djelimično se prihvata.
6.	Marijana Subotić MANS	U dijelu o igrama na sreću nedostaju bilo kakve osnovne informacije o infiltraciji organizovanog	Djelimično se prihvata. Tema organizovanog kriminala je predmet Strategije za

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		<p>kriminala. Ne spominje se infiltracija organizovanog kriminala u policiji, obavještajnoj službi i pravosuđu. Proces vetinga u pravosuđu nije spomenut ni jednom.</p>	<p>transnacionalni organizovani kriminal koja je u fazi izrade. Eksperti koji su angažovani na davanju mišljenja Strategije upravo su naglasili da se dio oko organizovanog kriminala ne tretira ovom Strategijom, kao ni druge oblasti koje mogu biti predmet sektorskih strategija.</p> <p>Dio oko igara na sreću sadrži jasne preporuke na koji način će se unaprijediti ova oblast.</p>
7.	Marijana Subotić MANS	<p>Posebno poglavlje odnosi se na šverc akciznih dobara u vezi s korupcijom, ali se ne spominje Slobodna zona Luke Bar i infiltracija organizovanog kriminala u carinsku službu. Međutim, poseban dio dokumenta odnosi se na Slobodne zone, ali se, umjesto analize, citira vodič Svjetske carinske organizacije.</p>	<p>Djelimično se prihvata.</p> <p>Poseban dio za Slobodnu zonu sa konkretnim aktivnostima je predložen u tekstu Strategije, a kroz sami Akcioni plan su date konkretne mjere za Luku Bar i Slobodnu zonu koja je data u prilogu:</p> <p>Aktivnost 1.2.5. Sprovođenje integracije cjelokupnog sistema nadzora kroz nabavku novih skenera i tehničkih uređaja za kontrolu kontejnerskog saobraćaja uz digitalizaciju procesa na način što će Luka Bar i slobodna zona biti povezana u realnom vremenu sa terminalom Podgorica a sve aktivnosti praćene uživo iz kontrolne sobe locirane u Podgorici.</p>
8.	Marijana Subotić MANS	<p>Poglavlje o sprječavanju pranja novca ne prepoznaje uloge notara, računovođa i advokata u tim</p>	<p>Djelimično se prihvata.</p>

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		transakcijama, i stoga ne predviđa nikakve mjere za rješavanje ovog problema. Ne ukazuje čak ni na promjene trendova zbog dolaska velikog broja stranaca iz Rusije, Ukrajine i Turske.	Tema pranje novca je prije svega za stratešku Strategiju i akcioni plan – Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma za period 2022-2025. godina
9.	Marijana Subotić MANS	Što se tiče javnih nabavki, spominje se samo da ne postoji institucija odgovorna za rješavanje sukoba interesa, i objašnjava se u jednoj rečenici da korupcija može nastati u bilo kojoj fazi ovog procesa, bez bilo kakve dublje analize.	Prihvata se predlog.
10.	Marijana Subotić MANS	Nema ni riječi o korupciji u energetici i ne spominju se male hidroelektrane.	Prihvata se predlog.
11.	Marijana Subotić MANS	Riječ privatizacija navodi se samo dva puta u cijelom dokumentu, i nema osnovne analize načina na koji je korupcija uticala na ovaj proces, a kamoli bilo kakve naznake rješenja. Dodatno, za razliku od strateških dokumenata koje su napravile vlade prethodnog režima, ova Vlada uopšte nije prepoznala privatizaciju kao područje posebnog rizika za korupciju.	Djelimično se prihvata. Dio oko privatizacije u odnosu na prethodnu Strategiju je brisan jer je zahtjev i eksperata bio da se smanji broj rizičnih oblasti, te da se godišnje radi analiza stanja rizičnih oblasti koje nisu navedene u Strategije, koje bi bile rađene sa ekspertima Savjeta Evrope i EK. Shodno tome biće rađena pojedinačna analiza koja će pokazati da li privatizacija treba da bude oblast od posebnog rizika.
12.	Marijana Subotić MANS	Zanimljivo, Strategija sadrži tri pasusa vezana za zapošljavanje u javnom sektoru, ali nema ni riječi	Djelimično se prihvata.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		o partijskom zapošljavanju, koje je izuzetno rasprostranjeno na svim nivoima administracije, ni o partijskom kadriranju "po dubini".	Zapošljavanje u javnom sektoru je posebna podoblast u analizi Strategije zasnovana na mapirizika koju je izradila NVO „INSTITUT ALTERNATIVA”. Takođe, u Strategiji je definisan i poseban operativni cilj koji reguliše ovu oblast: „1.5. <i>Uspostavljanje sistema zapošljavanja i napredovanja u organima vlasti na osnovu kriterijuma i zasluga</i> ”
13.	Marijana Subotić MANS	Na čak par stranica kopiraju se nadležnosti relevantnih državnih organa, bez ikakve analize efekata njihovog rada i problema koje treba riješiti. Daju se neki statistički podaci o radu Agencije za sprječavanje korupcije i tužilaštva, ali se ne ulazi u analizu postignutih rezultata i problema povezanih s dokazivanjem korupcije. Ne spominje se selektivnost rada ASK-a, niti ograničenja u pristupu informacijama s kojima se još uvijek suočava Specijalno tužilaštvo.	Djelimično se prihvata. Konkretne mjere i aktivnosti su date kroz akcioni plan po kome će se i izvještavati i mjeriti učinak primjene Strategije.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

14.	Marijana Subotić MANS	Strategija daje spisak zakona koje treba promijeniti, ali bez objašnjenja u kom smjeru te promjene trebaju ići. Sadrži opšte ciljeve za koje nisu definisani prioriteta, niti se njihova realizacija može ocijeniti ili mjeriti na bilo koji način, budući da indikatori ili ne postoje ili su besmisleni.	Djelimično se prihvata. Strategija je rađena da bude jasna i bez preširokog opisa, a eventualno dublje obrazlaganje u kom dijelu treba mijenjati zakone bi bezpotrebno opteretilo već veliki tekst Strategije.
15.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	U tabeli 2, u dijelu koji se odnosi na Strateški cilj 1, kod indikatora uticaja gdje se nabrajaju institucije „Agencija za sprječavanje korupcije, tužilaštvo, sudstvo, Policija, Carina i Poreska uprave, Uprava igre za sreću funkcionišu u punom sastavu, podržani adekvatnim ljudskim, finansijskim i infrastrukturnim resursima, čime se osigurava uspješna borba protiv korupcije“ treba dodati i inspeksijske organe.	Predlog se prihvata.
16.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	U dijelu analize stanja je potrebno dodati dio koji se odnosi na presjek stanja u vršenju inspeksijskog nadzora.	Predlog se prihvata.
17.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	U okviru strateškog cilja 1, treba prepoznati poseban operativni cilji koji se odnosi na unapređenje rezultata/odgovora na krivičnog pravosuđa na krivična djela korupcije.	Ne prihvata se. Kroz rad sa ekspertima sugerisano je da se aktivnosti za pravosuđe isključivo razrađuju Strategijom za

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

			reformu pravosuđa kao sektorskim dokumentom.
18.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Kao poseban indikator učinka, pored % obučenih inspektora po pitanju suzbijanja korupcije, dodati i % obučenih inspektora za vršenje procjene rizika, uključujući i rizik od korupcije.	Predlog se prihvata.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

19.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Indikatore učinka kod Operativnog cilja 1.3 „% unaprjeđena oblast u području dodjele koncesija i davanja u zakup imovine u državnom vlasništvu”, kao i “% unaprjeđena oblast u području igara na sreću” treba brisati ili podvesti pod drugi cilj.	Predlog se prihvata.
-----	---	--	----------------------

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

20.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Indikator učinka kod Operativnog cilja 1.3, „% definisanih jasnih kriterijuma za ponavljanje kontrola/inspekcija“ treba precizirati.	Predlog se prihvata.
21.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	7: Indikatore učinka za Operativni cilj 1.2, % opremljenosti organizacione jedinice u Ministarstvu unutrašnjih poslova za kontrolu imovine i životnog stila policijskih službenika i % opremljenosti organizacione jedinice Uprave policije za borbu protiv korupcije, treba precizirati i navesti o kojoj vrsti opremljenosti se radi. (tehničkoj/kadrovskoj/ informatičkoj, itd).	Ne prihvata se. Mjera je definisana kroz akcioni plan u dijelu opremljenosti jedinice za antikorupciju.
22.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Kod indikatora učinka kod operativnog cilja 1.2, „% unaprijeđen kvalitet sprovođenja stečajnog postupka“ nije jasno na koji aspekt stečajnog postupka se odnosi, kao i na koji način je određeno početno stanje.	Djelimično se prihvata. Biće razrađena mjera.
23.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Za operativni cilj 1.2, potrebno je kao indikator učinka dodati „formirana organizaciona jedinica za sprečavanje koruptivnog ponašanja carinskih službenika“.	Predlog se prihvata.
24.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Kod operativnog cilja 1.5, koji se odnosi na uspostavljanje sistema zapošljavanja i napredovanja u organima vlasti na osnovu kriterijuma i	Predlog se prihvata.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		zasluga, indikatore učinka formulisati na način da reflektuju izmjene pravnog okvira i unapređenje praksi u procedurama zapošljavanja u javnom sektoru.	
25.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Indikator koji se odnosi na operativni cilj 3.2, % nivo svijesti roditelja djece, polaznika i zaposlenih u obrazovnih ustanova o mogućim izvorima korupcije u obrazovanju, nije jasno formulisan, niti je jasno na koji način je određena početna vrijednost.	Djelimično se prihvata. Biće razrađena mjera.
26.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Kod indikatora učinka za operativni cilj 3.2, procenat osoba koje su imale barem jedan kontakt sa javnim funkcionerom i koje su platile mito javnom funkcioneru, ili su od njih tražili mito, tokom prethodnih 12 mjeseci, treba promijeniti ciljane vrijednosti, budući da je sad postavljeno tako da predviđa povećanje tog procenta. Takođe, kako bi bio što precizniji, treba peformulisati u „% građana koji u istraživanjima iznose iskustvo traženja ili davanja mita javnim funkcionerima i službenicima se smanjuje“.	

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

27.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	Indikator učinka za operativni cilj 3.2, kod operativnog cilja 2.2, treba brisati indikatore koji se odnose na % obučених portparola za medije u sudovima i državnim tužilaštvima koji postupaju u slučajevima korupcije ili promijeniti početne vrijednosti.	Predlog se prihvata.
28.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	2.1.4. Povećanje transparentnosti u javnim preduzećima, posebno u pogledu nadzora i finansijskog izvještavanja. U pogledu transparentnosti, ponuđeni indikatori (svih 5) su neprecizni i arbitrarni, pa će biti vrlo teško da se mjeri njihovo ispunjenje: Broj odgovora javnih preduzeća na zahtjeve za slobodan pristup informacijama - Na čije zahtjeve i kako se to može mjeriti? Broj javnih preduzeća koja imaju kolektivni ugovor - Ovo nije garancija transparentnosti. Broj javnih preduzeća koja imaju transparentan i dostupan ugovor sa direktorom - Ovo je obuhvaćeno članom 12 Zakona o SPI za koji se zalažemo da bude jedini indikator.	Predlog se ne prihvata. Indikatori su postavljeni na osnovu dostupnih podataka, i upravo oblast javnih preduzeća biće posebno tretirana ovom Strategijom i mjerama kroz akcioni plan, koji će se svakako godišnje revidirati i unaprijeđivati u skladu sa dostupnim podacima.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		<p>Broj javnih preduzeća koja imaju objavljen finansijski izvještaj - Izvještaji se objavljuju na internet stranici Poreske uprave (na tax.is portalu)</p> <p>Broj godišnjih nadzora sprovedenih nad javnim preduzećima - Nije precizirano od koga i u kom aspektu.</p>	
29.	Dragana Jaćimović Institut Alternativa	<p>OC 3.1. Jačanje integriteta u javnom sektoru, javnim ustanovama i privrednim društvima u većinskom vlasništvu države.</p> <p>Potrebno je definisati indikaotre učinka koji će mjeriti stepen poštovanja Zakona o sprječavanju korupcije od strane javnih funkcionera unutar javnih preduzeća i privrednih društava u većinskom vlasništvu države.</p>	Predlog se prihvata.
30.	Milica Milutinović	<p>Nacrt Strategije ne prati Metodologiju razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata (treće dopunjeno izdanje) a naročito ne sadrži tačno utvrđena poglavlja.</p>	<p>Ne prihvata se.</p> <p>Tekst Strategije se radi u saradnji sa Generalnim sekretarijatom Vlade.</p>
31.	Milica Milutinović	<p>Pored brojnih definicija korupcije, kada je u pitanju izrada Strategije držala bih se definicije iz Zakona o sprječavanju korupcije upravo zbog definisanja sticanja koristi ne samo za</p>	<p>Ne prihvata se.</p> <p>Definicije Strategije su rađene u saradnji sa ekspertima Savjeta</p>

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		sebe već i za neko drugo lice {str. 3 Nacrta Strategije). Pogledati takođe i UNCAC i vidjeti suštinu koruptivnog djelovanja tj. razmjere štete.	Evrope i UNDOC i korišćena je relevantna literatura.
32.	Milica Milutinović	U Nacrt Strategije ubaciti dio koji se odnosi na rad prethodne Vlade po pitanju pripreme za izradu Startegije, imajući u vidu ogromne napore u cilju ispunjavanja preporuka za izradu nove Strategije {str. 4 i str. 72).	Ne prihvata se. Ne postoji nacrt Strategije, niti nacrt akcionog plana od prethodne Vlade koja bi poslužila, odnosno koja bi se nadogradila.
33.	Milica Milutinović	: Ključni elementi Strategije su u najmanju ruku na početnom nivou i predstavljaju nedostatak sveobuhvatnih pristupa imajući u vidu da je ipak prošlo 10 godine {jedna decenija) od implementacije prethodne Strategije, te da isključivo preventivne i edukativne aktivnosti koje svakako trebaju da budu dio svake strategije nisu dovoljne, jer sveobuhvatan pristup u borbi protiv korupcije mora zahtijevati i represivni dio {str. 5).	Ne prihvata se. Strategija je rađena od strane međuresorske radne grupe, koju čine i predstavnici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija a rađena je i sa ekspertima Savjeta Evrope.
34.	Milica Milutinović	Uticaj Strategije na životnu sredinu očigledno nije pažljivo razmatran i ovakva formulacija (str. 6) pokazuje	Djelimično se prihvata.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		nepoznavanje osnovnih preduslova koji moraju biti na mjestu da bi se očuvala zdrava životna sredina ili da bi se eventualno moglo raditi na njenom unapređenju, te je potrebno uvezati životnu sredinu sa relevantnim podoblastima.	Predlog eksperata je da se sektorske oblasti urede kroz sektorske strategije, te se pitanje životne sredine treba tretirati kroz posebnu strategiju.
35.	Milica Milutinović	Dio koji se odnosi na Strategiju nacionalne bezbjednosti je bitan, ali bih posebno dodala dio iz Strategije za nacionalnu bezbjednost koji se odnosi na Crnu Goru kao ekološku državu (str. 7).	Ne prihvata se. Prethodni odgovor se odnosi i na ovaj komentar.
36.	Milica Milutinović	Kada je u pitanju pravni okvir koji je opisan na stranama 13-15, na strani 15 ne pominjete Zakon o lokalnoj samoupravi.	Predlog se prihvata.
37.	Milica Milutinović	Kada je u pitanju statistički prikaz rezultata prethodne Strategije za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, taj dio se može skratiti (str. 15-18).	Ne prihvata se.
38.	Milica Milutinović	Kada je u pitanju Analiza postojećeg stanja u drugom paragrafu poslije dijela rečenice koji glasi: nedovoljno razvijena svijest o štetnosti izbjegavanja fiskalnih obaveza prema državi treba dodati nepoštovanje urbanističkih pravila izgradnje objekta.	Predlog se prihvata.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

39.	Milica Milutinović	Strana 21 - sugestija u vezi sa rezultatima istraživanja: Potrebno je dodatno podsjetiti građane i institucije da prijava korupcije pa samim tim određenih krivičnih djela mora ostati anonimna ukoliko osoba koja prijavljuje korupciju to zahtijeva, te da je najbolji kanal komunikacije upravo mejl komunikacija jer ostavlja jasan dokaz podnošenja prijave i sigurniji je način ukoliko građani sumnjajuu druge načine prijave korupcije. Bitno je podsjetiti da nadležni organ/institucija mora da postupi po prijavi i da ispita sve navode iz prijave. U slučaju da prijava ne ostane anonimna iako je podnosilac prijave na tome insistirao te su se otkrili podaci o podnosiocu koji nisu smjeli biti otkrivni i nanešena je šteta podnosiocu prijave, podnosilac prijave ima pravo da prijavi lice koje mu je nanijelo štetu otkrivanjem njegovog identiteta.	Ne prihvata se. Predstavljalo bi prenormiranje teksta, a već postoji kritika eksperata da je tekst potrebno skratiti.
40.	Milica Milutinović	Strana 27 - Nije tačno da je provjera imovinskih izjava od strane Agencije za sprječavanje korupcije (ASK) ograničena na provjeru poštovanja zakonske obaveze podnošenja takvih prijava, što može rezultirati samo upravnim i prekršajnim postupcima.	Ne prihvata se. Dio analize je rađen i u saradnji sa ASK.
41.	Milica Milutinović	Strana 28- Percepcija u borbi protiv korupcije u policiji skratiti gdje je moguće. Preobimno je. Ukazati na problem neregistrovanih vozila u	Ne prihvata se.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		saobraćaju čije vozače očigledno niko ne sankcioniše	Već je dio oko percepcije skraćen shodno sugestijama eksperata.
42.	Milica Milutinović	Strana 31-33 - Kako korupcija utiče na zdravstveni sistem- potrebno je precizirati glavne probleme u zdravstvu kao što su preduge liste čekanja, skuplji lijekovi u odnosu na cijene u zemljama regiona. Uvezanost baze podataka i preciznih informacija o zdravstvenom stanju pacijenta. Potpisivanje Medikrajm konvencije itd. Jako je bitno formirati komisije za kontrolu rada zdravstvenih ustanova, a koje bi pratile poštovanje zakonskih obaveza, medicinskih protokola, ekonomskog poslovanja i upravljanja finansijama. Zatim obezbijediti praćenje poštovanja Kodeksa medicinske etike i deontologije. Obavezno se mora pratiti poštovanje Pravilnika o dopunskom radu zdravstvenih radnika, kao i realizacija ugovora FZZO sa privatnim zdravstvenjm ustanovama. Mora se kontrolisati izdavanje računa u svim zdravstvenim ustanovama i broj podnijetih prijava neželjenih dejstava na Institutu za lijekove i medicinska sredstva i povratne informacije o preduzetim aktivnostima.	Ne prihvata se. Predstavljalo bi prenormiranje teksta, a već postoji kritika eksperata da je tekst potrebno skratiti.
43.	Milica Milutinović	Strana 33 - Iako su nabrojane preporuke iz Analize djelova Zakona o	Ne prihvata se.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		<p>sprječavanju korupcije, kroz sam Zakon i obavezu prijavljivanja prihoda i imovine, treba dodati poklone koje primaju javni funkcioneri, a koji se ne prijavljuju Agenciji, već su pokloni koji predstavljaju poklone koji ne bi trebalo da su vezani za javnu funkciju koju obavlja javni funkcioner, a predstavljaju uvećanje imovine kao npr. zlato, dijamanti, umjetnička djela, satovi itd. Ovo se ne podrazumijeva kada javni funkcioner određeni prihod koji je ostvario kupovinom pretvori u neki drugi oblik, već isključivo pokloni koje dobijaju npr. za rođendane, godišnjice, neke druge proslave, a čija vrijednost prelazi iznos od 3.000 eura. Prilikom prijavljivanja sve vrste poklona obavezno navesti procijenjenu vrijednost poklona i informacije o poklonodavcu, odnos koji postoji između poklonoprimca i poklonodavca kao i povod za poklon. Isto se odnosi i na poklone u vidu vaučera za turistička putovanja, kao i dobitke na nagradnim igrama.</p>	<p>Predstavljalo bi prenormiranje teksta, a već postoji kritika eksperata da je tekst potrebno skratiti. Navedeno je tema Zakona o sprječavanju korupcije.</p>
44.	Milica Milutinović	<p>: Strana 39 - Kao jedan od najvećih problema u oblasti obrazovanja, a samim tim i u ostalim oblastima jesu kupljene diplome gdje učenik/student nije polagao ispite na standardan način i potom bio ocjenjivan, već je novcem platio da dobije diplomu o završenoj školi/studijama. Posebno istaći ovaj dio u Strategiji na način da se uveže sa ostalim podoblastima i prikaže</p>	<p>Predlog se prihvata.</p>

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		negativan efekat na cjelokupno društvo (pogotovo u zdravstvu, urbanizmu itd.)	
45.	Milica Milutinović	Strana 40 - Zapošljavanje u javnom sektoru - Kao poseban problem koji je na sreću građana Crne Gore identifikovan od strane Državne revizorske institucije i Upravne inspekcije se pojavljuje „zapošljavanje“ putem Ugovora o djelu. Ova vrsta zloupotrebe službenog položaja i nesavjesnog rada u službi mora biti konstatovana u Strategiji.	Ne prihvata se. Odgovor dat kod tačke 12 u izvještaju.
46.	Milica Milutinović	Strana 43 Kada govorimo o krijumčarenju akciznih roba kao veza _sa korupcijom moram naglasiti da cigarete nisu jedina akcizna roba koja se krijumčari uz koruptivne radnje. To su nažalost i alkoholna pića, te i taj dio treba naglasiti.	Ne prihvata se. Dio oko cigareta se dovodi u najviše u vezi sa korupcijom.
47.	Milica Milutinović	Strana 48 - Zaista je porazno da u ovoj fazi pregovora Crna Gora ima problem sa nepotpunim katastrom zemljišta a ne spada u velike zemlje kada je u pitanju površina iste. Više liči na izgovor za nerad nadležnih institucija, te sama konstatacija da je to problem sama po sebi ne znači ništa bez identifikovanja neopbodnih koraka za rješavanje istog.	Ne prihvata se. Ovo pitanje nije za ovu Strategiju.
48.	Milica Milutinović	Ciljana vrijednost za pokazatelja uticaja Indeks percepcije korupcije Transparency International za 2028.	Ne prihvata se.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		godinu umjesto 49 treba da bude barem 53. Zatim, ciljana vrijednost za pokazatelja uticaja Kontrola korupcije (World Governance Indicator) Svjetska banka za 2028. godinu treba da bude 0,05.	Ciljevi mortaju biti optimistični i realni.
49.	Milica Milutinović	Strana 54 Viziju strategije je potrebno doraditi, jer prvi dio rečenice je dobar, ali drugi dio se ne uklapa na jedan jasan i logičan način.	Ne prihvata se.
50.	Milica Milutinović	Strana 55 Provjera integriteta službenika. Potrebna je detaljna provjera integriteta svih službenika koji rade u institucijama u kojima se njihove zarade finansiraju iz državnog budžeta, ili je država/opština osnivač. Ako ne prođu provjeru integriteta ne mogu da rade u tim institucijama tj. ne mogu se zaposliti u tim institucijama. Ukoliko već rade u tim institucijama, nakon obavezne godišnje provjere integriteta, a ukoliko istu ne prođu moraju biti otpušteni. Ne može se zarada zaposlenih koji su oličenje kršenja Ustava i zakona ove države finansirati iz državnog budžeta, jer to predstavlja samoubistvo države.	Ne prihvata se. Ciljevi mortaju biti optimistični i realni.
51.	Milica Milutinović	Strana 55 Strateški cilj drugi indikator uticaja-dodati posle Poreske uprave i inspekcije kao jako bitan kontrolni mehamzam u državi.	Predlog se prihvata.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

52.	Milica Milutinović	Strana 60 Indikator učinka koji glasi: Uspostavljen je sistem elektronske građevinske dozvole Ciljana vrijednost za 2026. godinu, ali i za 2028. godinu treba da bude 100%.	Ne prihvata se. Ciljevi mortaju biti optimistični i realni.
53.	Milica Milutinović	Strana 61 - Indikator učinka koji glasi: % inspektora u odnosu na koje je izvršena kontrola provjere imovine i prihoda njih i članova njihove porodice - Ovdje bih kao pojašnjenje na koji način se vrši kontrola posebno istakla da se prvo uzima u obzir da li je imovina koju posjeduju legalna iii nelegalna. Sama provjera imovine u smislu konstatovanja šta ko ima ne znači ništa, ako se ne utvrdi da li je zakonito stečena. porijeklo novca za izgradnju ili kupovinu objekata. porijeklo novca za kupovinu zemljišta itd. Isto važi i ako inspektor zivi u nelegalnom objektu, iako se ne vodi na njega. Takav inspektor ne može da radi svoj posao valjano, te je na teretu države.	Ne prihvata se. Ovo nije tema Strategije već zakonskog rješenja.
54.	Milica Milutinović	Strana 62 - U dijelu saradnje kada je u pitanju Međunarodni sporazum o razmjeni podataka u svrhu provjere izjava o imovini. potrebno je potpisati i druge sporazume sa zainteresovanim državama, a na osnovu prethodne procjene sa kojim državama u cilju ostvarivanja detaljne provjere imovine, kao i detaljnog utvrđivanja	Ne prihvata se. Ovo nije tema Strategije.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		istinitosti dostavljenih podataka i/ili naknadnog otkrivanja imovine koja nije prijavljena.	
55.	Milica Milutinović	Strana 68 - Mediji su zaista od velikog značaja u komuniciranju glavnih poruka javnosti, naročito na način koji je građanima razumljiv i predstavljaju krucijalnu ulogu u društvu kada je u pitanju oblikovanje sadržaja koji građani selektivno biraju. Imaju nezamjenjivu ulogu i upravo predstavljaju sponu između građana i institucija te u većini slučajeva preko njih se ostvari veći efekat prilikom prezentovanja koruptivnih pojava i štetnog uticaja istih na cjelokupno društvo. Prilikom razvoja ove Strategije koji će uslijediti nakon naših primjedbi , predloga i sugestija treba uzeti u obzir pristup glavnom problemu, a to je borba protiv korupcije iz dva ugla: preventivni I represivni ugao.	Ne prihvata se. Ovo nije tema Strategije.
56.	Milica Milutinović	Strana 69 - Kada je u pitanju rečenica „Potrebno je implementirati kontrolne liste za provjeru integriteta novih zaposlenih putem redovne procedure zapošljavanja u Agenciji za sprječavanje korupcije“, potrebno je dodati pored Agencije sve institucije/organe/medije u koji.ma će raditi iii rade zaposleni čije se zarade finansiraju iz državnog budžeta. Način provjere integriteta može varirati u zavisnosti od institucije, ali neke	Ne prihvata se. Shodno preporukama EK i GRECO posebno je potrebno uvesti kontrolu integriteta za lica koja zasnivaju radni odnos u ASK, kao instituciji koja se bavi sprečavanjem korupcije.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		osnovne stavke moraju biti sastavni dio svake provjere.	
57.	Milica Milutinović	Strana 70 - Kada je u pitanju Indikator uticaja - Realizovane GRECO preporuke iz V kruga evaluacije, ojačan normativni okvir u dijelu jačanja integriteta prilikom zapošljavanja u državnim organima, organima državne uprave, lokalne samouprave, javnim preduzećima i privrednim društvima u većinskom vlasništvu države - predlažem da se ciljana vrijednost za 2026. godinu pretvori iz NE u DA. Isto predlažem za indikator uticaja za 2026. godinu koji se odnosi na povećanu svijesti zaposlenih u javnom sektoru o oblicima, štetnosti i načinima prijavljivanja korupcije, kao i svijesti građana o oblicima, štetnosti i načinima prijavljivanja korupcije u javnom sektoru, javnim preduzećima i privrednim društvima u većinskom vlasništvu države.	Ne prihvata se. Ciljevi moraju biti optimistični i realni.
58.	Milica Milutinović	Strana 71 - Kada je u pitanju Indikator učinka - % provjere integriteta novih zaposlenih putem redovne procedure zapošljavanja u Agenciji za sprječavanje korupcije, potrebno je dodati sve institucije čiji zaposleni primaju zarade iz državnog budžeta (to uključuje i Skupštinu, ANB, sudstvo, tužilaštvo, sve inspekcije itd.)	Ne prihvata se. Odgovor kao za tačku 56.
59.	Milica Milutinović	Predlažem da se kao adekvatan odgovor za objekte koji se ne mogu legalizovati i koji su ozbiljno narušili izgled zaštićenog područja ili se nalaze	Ne prihvata se. Ovo nije tema Strategije.

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		na državnom zemljištu Strategijom tj. Akcionim planom prepozna i stavi kao obaveza i rušenje tih objekata, kao što je prepoznato i ranije u Akcionom planu za PP23 i Operativnom dokumentu.	
60.	Milica Milutinović	Kada je u pitanju korupcija u sportu što nažalost ne vidim u Strategiji, potrebno je da se kontinuirano prati finansiranje sportskih organizacija i objavljivati izvještaje o finansijskom poslovanju. revizorske izvještaje sportskih klubova, sportskih saveza i Crnogorskog olimpijskog komiteta. Takođe je potrebno kontinuirao pratiti dodjelu doživotnih mjesečnih naknada sportistima sa vrhunskim reprezentativnim rezultatom (član 72 i 73 Zakona o sportu).	Predlog se prihvata.
61.	Milica Milutinović	Kada je u pitanju korupcija u NVO sektoru što nažalost ne vidim u Strategiji, potrebno je da se kontinuirao prati finansiranje NVO sektora, kao i da se odrede jasni kriterijumi na osnovu kojih se dodjeluju sredstva za realizaciju projekata putem javnih konkursa. Ujedno je potrebno poboljšati proces izvještavanja o realizaciji projekata NVO jer se dobijena sredstva ne pravdaju adekvatnim dokazima.	Ne prihvata se. Ovo nije tema ove Strategije.
62.	Milica Milutinović	Kada je u pitanju korupcija u lokalnoj samoupravi neophodno je otvaranje opštinskih kancelarija (telefonskih linija) za prijavu korupcije. Potrebno je i osigurati veću transparentnost	Ne prihvata se. Dio oko lokalne samouprave je i kroz tekst Strategije i kroz akcioni plan

Strategija za borbu protiv korupcije 2024-2028

		lokalnog budžeta na način što bi podaci o trošenju i prikupljanju sredstava bili dostupni na web sajtu lokalne samouprave, na način koji je razumljiv građanima (baze transakcija). Zatim sistematizovati menadžera integriteta kao zasebno radno mjesto i preispitati mogućnost da menadžer integriteta izmjenama zakonske regulative dobije mogućnost učešća u internoj reviziji. Moram posebno naglasiti da upravo menadžer integriteta, pored izrade plana integriteta, treba da prati integritet svakog zaposlenog i da isti bude ocjenjivan svake godine isključivo na osnovu kriterijuma koji su precizno definisani, a koje sam djelimično gore kroz primjere navodila.	obuhvaćen u dovoljnoj mjeri sa ciljem prevencije korupcije.
--	--	---	---

Mjesto i datum sačinjavanja izvještaja:

Podgorica, 17. maj 2024. godine

Naziv organizacione jedinice ministarstva koja je odgovorna za pripremu nacрта zakona:

Kabinet potpredsjednika Vlade za politički sistem, pravosuđe i antikorupciju

POTPREDSJEDNIK VLADE

mr Momo Koprivica